

Akadémiai tagajánlások — 1998

Az Akadémiáról szóló törvény szerint „az akadémikusokat a hazai rendes és levelező tagok választják soraik közé”. Erre legközelebb az akadémikusok gyűlésén kerül sor, 1998 májusában. Az akadémikussá választás rendjét, ezúttal először, az 1995 májusában elfogadott eljárási szabályok határozzák meg. Ennek értelmében a választás kezdeményezése legalább két hazai tagnak — rendes tag esetén két rendes tagnak — írásban tett ajánlásával történik, amelyet ez alkalommal 1997. szeptember 20-ig kellett a tudományos osztályokhoz benyújtani. Az ajánlásnak tartalmaznia kell a javasolt személy tudományos tevékenységének értékelő ismertetését, megjelölve eredményeit és azok hazai, valamint külföldi visszhangját. Az ajánlásban foglaltak hitelességét az ajánlók tanúsítják. Minden akadémiai tag egy-egy választáskor legfeljebb két levelező tag választását kezdeményezheti.

A megadott határidőig a II tudományos osztályhoz 37 rendes és 155 levelező tag megválasztására érkezett ajánlás. Ezeket — az eljárási szabálynak megfelelően — a tudományos osztályok által rövidített formában a Magyar Tudomány megjelenteti. (Az ajánlók nevét néhány osztály ábécébe sorolta, mások az aláírás sorrendjében adták meg.) A megjelenést követően négy héttel kerül sor a tagjelölő osztályülésekre, amelyen az ajánlott személyek jelöléséről titkos szavazáson egyszerű szótöbbséggel határoznak.

Az alábbiakban tehát a rendelkezésünkre bocsájtott rövidített szövegeket adjuk közre, a választáshoz azonban a teljes szöveg és az ezekhez mellékelt publikációs jegyzék a tudományos osztályokon az akadémikusok rendelkezésére áll.

Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya

RENDES TAGNAK

Szegedy-Maszák Mihály

1943-ban született Budapesten. Szakterülete az összehasonlító irodalomtudomány, valamint a XIX—XX. századi magyar irodalom. 1993-ban választotta az MTA közgyűlése levelező taggá. Székkfoglalóját Kosztolányi nyelvszemlélete címmel tartotta. Azóta két önálló könyve és mintegy harminc hosszabb tanulmánya jelent meg. Ottlik Gézáról írt munkáját 1994-ben a Magyar Írószövetség „Az év könyve” díjjal jutalmazta. Minta a szönyegen című könyvében

szerves egységet alkot az irodalom történeti és elméleti vizsgálata, az összehasonlító s a magyar irodalomtörténet. Az ELTE Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszékének vezetője és az Indiana Egyetem tanára. Nagy hatású oktató, tanítványai közül többen máris a jelentős magyar irodalomtudósok közé tartoznak. A Hungarian Studies című folyóirat főszerkesztőjeként sokat tett a magyar kultúra külföldi megismertetéséért. A romantikáról és a XX. századi irodalomról idegen nyelven írt tanulmányaival komoly nemzetközi elismerést szerzett. Az amerikai New Literary History és a németországi Arcadia szerkesztőségi tagja. 1995-ben az Academia Europea tagjává, 1996-ban a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság, 1997-ben pedig a Nemzetközi Összehasonlító Irodalomtudományi Társaság alelnökévé választotta.

Ajánlók: *Borzsák István, Németh G. Béla, Ritoók Zsigmond*

LEVELEZŐ TAGNAK

Biró Ferenc

1937-ben született Szentesen. Kutatási területei a felvilágosodás- és reformkori magyar irodalom, valamint a textológia. Az ELTE BTK tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését, a felvilágosodás kori magyar irodalomról szóló korszakmonográfiáját 1991-ben védte meg. Akadémiai Díjas. Az elmúlt tíz évben egy monográfiát, egy kritikai kiadás kötetet publikált, társszerkesztője volt egy idegen nyelvű tanulmánykötetnek. Ugyanebben az időben huszonhat tanulmánya jelent meg, ebből négy idegen nyelven. Munkáira mind a szakfolyóiratokban, mind önálló kötetekben gyakran hivatkoznak. Fontosabb munkái: A fiatal Bessenyei és íróbarátai (Budapest, 1976); Bessenyei György: A Holmi. Kritikai kiadás. (Budapest, 1983); Les Lumières en Hongrie et en Pologne. Volume publié par F. Biró, L. Hopp, Z. Sinko. (Budapest, 1988); A felvilágosodás korának magyar irodalma (Budapest, 1994)

Ajánlók: *Maróth Miklós, Nagy Péter*

Bodnár György

Karcagon született 1927-ben. Szűkebb szakterülete a XX. századi magyar irodalom története és ugyanezen kor kritikátörténete. Munkásságának jelentős eredménye a XX. századi magyar irodalom fejlődéstörténeti koncepciójának alakítása; a modern magyar elbeszélő művészet kialakulásának elemzése; a XX. századi kritikátörténet kutatásának kezdeményezése; a kritika és irodalomtörténet egységének kimunkálása az 1945 utáni irodalom vizsgálatában.

Legfontosabb művei: A magyar irodalomszemlélet a két világháború között (In: A magyar irodalom története VI. köt. Szerk.: Szabolcsi M., Budapest, 1966); A „mese” lélekvandorlása (Budapest, 1988); A Kortársaink sorozatban közzétett Juhász Ferenc monográfia (Budapest, 1993)

1957 óta az MTA Irodalomtudományi Intézetének munkatársa, majd igazgatóhelyettese, 1992-től — 1997-ben történt nyugalomba vonulásáig — az intézet igazgatója.

Ajánlók: *Maróth Miklós, Somfai László, Tőkei Ferenc*

Kabdebó Loránd

Budapesten született 1936-ban. Szűkebb kutatási területe a XX. századi magyar irodalom története. Tudományos munkásságának első időszakában Szabó Lőrinc élete és műve állt a

középpontban. Háromkötetes monográfiájával (1970—1980) és az ehhez kapcsolódó folyamatos dokumentumkiadásával (1974 és 1997 között eddig nyolc kötet) valamint poétikai monográfiájával (1992) megalapozta és kiteljesítette a Szabó Lőrinc-kutatást. Ez irányú munkássága vezetett pécsi egyetemi tanári működése során annak az úttörő jelentőségű előadás- és könyvsorozatnak az elindításához, amellyel — Kulcsár Szabó Ernővel közösen — a két világháború közötti magyar irodalom történetének teljes újraértékelését kezdeményezték. Vizsgálta ezenkívül Szentkuthy Miklós és Határ Győző munkásságát is, s mindkettőjükéről fontos dokumentumok sorát adta ki. Tudományszervezési munkássága is jelentős, a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karának létrehozásában és fejlesztésében vezető szerepet vállalt. Jelenleg a kar dékánja és a Modern Magyar Irodalom Tanszék vezetője.

Ajánlók: *Németh G. Béla, Szabolcsi Miklós*

Kara György

1935-ben született Budapesten. Kutatási területe az altajisztika és a belső-ázsiai filológia. 1958-ban végzett az ELTE Bölcsészettudományi Karán, belső-ázsiai filológiai, mongol, kínai, tibeti s török tanulmányait Ligeti Lajos, Németh Gyula s más jeles tanárai vezették. Egyetemi doktori értekezést mongol nyelvjárástörténeti emlékről (1961), kandidátusit egy énekmondóról s addig leiratlan nyelvről (1967. megj. Chants d' un barde mongol. Budapest, 1972.), akadémiai doktorit a mongol írásbeliség századairól írt (1975. Knigi mongol'skich kocevnikov c., 1972-es moszkvai könyvének bővítése). 1978-tól egyetemi tanár, ma a Belső-ázsiai Tanszék, az MTA Altajisztikai Tanszéki Kutatócsoport s nemrég óta a Kínai és Kelet-ázsiai Tanszék vezetője, 1993-tól az Indiana Egyetem rendes tanára is. Itthon tanít és kutat altajisztikát, mongol s tibeti filológiát, ott mongol nyelvet és műveltséget, tunguzt stb. Kiadott több közép-mongol emléket, török-mongol, tibeti-mongol s ujjur-kínai szófejtést, magyar érdekű újkori mongol okmányt, a berlini Peter Ziemével három kötetnyi régi ujjur írást (Berliner Turfantexte VII—VIII, 1976—1977, Ein uigurisches Totenbuch. Budapest, 1978).

Ajánlók: *Harmatta János, Hazai György, Tőkei Ferenc*

Kenyeres Zoltán

Budapestben született 1939-ben. Tudományterülete a legújabbkori magyar irodalom története. A középnemzedék egyik vezető irodalomtörténésze. Kutatásai középpontjában a Nyugat folyóirat egymásra következő három nemzedékének irodalmi irányzatai állnak, egyetemi munkájában azonban helyet kapnak a régebbi századok összefüggései is. Részt vett a magyar irodalomtörténet-írás nagy közös munkáiban, fontos pályaképekkel, így Lukács György pályájának rajzával. Gondolkodás és irodalom című könyvében a modern magyar irodalmi gondolkodás és a lírai költészet összefüggéseit tárgyalta. 1983-ban megjelent tanulmánykötetében (A lélek fényüzése) irodalom- és nemzetszemléletünk átalakulását kíséri figyelemmel. Legfontosabb műve a Weöres Sándorról írott monográfia (Tündérsíp, 1983), a költő eddigi legsokoldalúbb elemzése. Könyvterjedelmű értekezésben foglalkozott irodalomtörténet-írásunk múltjával és jelenével, úttörő módon nézve szembe a közelmúlt kérdéseivel. Legújabbban Ady Endre költészetének új szempontú elemzését adta közre.

Ajánlók: *Köpeczi Béla, Szabolcsi Miklós*

Kiss Jenő

Mihályiban született 1943-ban. Kutatási területe a magyar nyelvészet: nyelvtörténet, szociolingvisztika, dialektológia. Kismonográfiák sorát szentelte szülőföldje, a Sopron megyei Mihályi nyelvjárásának, sokszempontú, korszerű leírásának 1970 és 1990 között. Nyelv és társadalom kapcsolatának kérdéseit alapos elemzésekkel világította meg *Magyar anyanyelvűek — magyar nyelvhasználat* (Budapest, 1994) és *Társadalom és nyelvhasználat — Szociolingvisztikai alapfogalmak* (Budapest, 1995) című műveiben. Jelentősek nyelvtörténeti, azon belül szótörténeti és etimológiai tanulmányai, valamint tudománytörténeti tárgyú közleményei. Szakmai neve különösen Németországban és Finnországban jól ismert. Alkotó munkásságának szerves része és kísérője sokrétű közéleti és tudományos szervező tevékenysége mind az Akadémia, mind az ELTE különféle testületeiben.

Közel egy évtizede vezetni sikeresen az egyetem Magyar Nyelvtörténeti és Nyelvjárástani Tanszékét, igen nagy gondot fordítva az oktatás folyamatos korszerűsítésére.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Harmatta János*

É. Kiss Katalin

Debrecenben született 1949-ben. Tudományterülete: elméleti nyelvészet, fő kutatási területe a magyar mondattan. Az elmúlt tíz évben egy önálló könyve jelent meg (*Configurationality in Hungarian*, Dordrecht—Budapest, 1987), három könyvrészletet s mintegy negyven tanulmányt publikált. Mondattani munkáiban eleinte a szórend kérdését vizsgálta, később érdeklődése kiterjedt a magyar mondattan számos más problémájára is (az anaforikus névmások értelmezése, a személyragos főnévi igeneves szerkezetek, a magyar mondat hangsúlyviszonyai és hanglejtése, az operátorok hatókörének problémája, a többszörös kérdések, az igekötők stb.). Legfőbb eredményeit angolul is publikálta. Munkái a külföldi nyelvelméleti kutatás számára sok új szempontot nyújtanak. Munkásságának köszönhetően nagymértékben megnőtt külföldön a magyar nyelv szerkezetére iránti érdeklődés. Idehaza is É. Kiss Katalin indította el a korszerű mondattani kutatásokat. Munkáinak idézettsége igen magas, az ismételt utalásokat nem számítva a munkáira történt hivatkozások száma megközelíti a háromszázat. 1994-ben a Princetoni Egyetemen New Europe Prize díjjal tüntették ki.

Ajánlók: *Hajdú Péter, Kiefer Ferenc, Papp Ferenc*

Kiss Lajos

Debrecenben született 1922-ben. Tudományterülete, ezen belül szűkebb szakterülete a szlavisztika, helynévkutatás, nyelvtudomány-történet és nyelvészeti kritika. Eleinte a szláv szóképzéstanról foglalkozott (eredményeit az újabb szlavisztikai kézikönyvek is elismerik), majd kutatásai fokozatosan a szláv és magyar szókincs etimológiai vizsgálatához, illetőleg a magyar—szláv nyelvi kapcsolatok kérdésköréhez vezettek. Szívesen foglalkozik a tájszavakkal, vándorszavakkal, Műveltségyszók, vándorszók, nemzetközi szók című dolgozatára állandóan hivatkozik a szakirodalom. Szláv tükörszók és tükörjelentések a magyarban című munkája nyomán egyre-másra születtek ilyen tárgyú dolgozatok. 1978-ban jelent meg a Földrajzi neveink etimológiai szótára című munkája, 6820 szócikkkel. A munka az etimológiai szótárak történetében példátlanul gyorsan elfogyott, 1980-ban és 1983-ban új kiadása került forgalomba, 1988-ban pedig a szótár negyedik, bővített és javított kiadása jelent meg 13 300 szócikkkel.

Munkásságában jelentős helyet foglal el a nyelvtudomány-történet is (Kismonográfiák Melich Jánosról, Kniezsa Istvánról, Asbóth Oszkáról).

Ajánlók: *Herman József, Kiefer Ferenc, Papp Ferenc*

Kósa László

1942-ben született Cegléden. Szűkebb szakterülete: néprajz-folklor. Akadémiai doktori értekezését néprajzi témakörből 1988-ban védte meg. Az ELTE BTK Művelődéstörténeti Tan-
székének tszv. egyetemi tanára. Az elmúlt évtizedben magyarul tíz, idegen nyelven hat könyvet,
könyvrészetet jelentetett meg. Európa-szerte ismert tudós, akinek munkássága úgyszólván
az egész néprajztudományra kiterjed. Foglalkozott gazdasági és társadalomnéprajzi kérdések-
kel, a paraszti polgárosodás folyamatait bemutató művelődés- és társadalomtörténeti kuta-
tással, névkutatással, ökológiával, eszme- s tudománytörténettel, vallási néprajzzal, sőt nép-
költészeti gyűjteményt is szerkesztett. Elméleti tájékozottsága mindig alapos anyagfeltáró mun-
kával párosul. Több mint húsz könyve közül kiemelhető A magyar néprajz tudománytörténete
(Budapest, 1989); a Paraszti polgárosodás és a népi kultúra táji megoszlása Magyarországon
(Debrecen, 1990, 1992); az Egyház, társadalom, hagyomány (Budapest, 1993); és a Nemesek,
parasztok, polgárok (Debrecen, 1996) című kötet. A Magyar Néprajzi Társaság elnöke.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Kulcsár Szabó Ernő, Németh G. Béla*

Nyomárkay István

Budapesten született 1937-ben. Délszláv filológiával, magyar, horvát és szerb nyelvi és
irodalmi kapcsolatokkal és magyar nyelvészettel foglalkozik. Nagyobb monográfiái: az Unga-
rische Vorbilder der croatischen Spracherneuerung (Budapest, 1989) és a Sprachhistorisches
Wörterbuch der Burgenlandercroatischen (Budapest—Eisenstadt, 1996) Fontosabb tanul-
mányai egy horvát imádságoskönyvről és a magyar—szerb—horvát nyelv kapcsolatairól jelentek
meg. Számos munkája horvát és német nyelven került kiadásra. Kiadott nyelvkönyveket és
szerkesztett munkákat a magyarországi szlavisztikáról és azok képviselőiről. Munkásságát
külföldön is elismerik, a Horvát Tudományos és Művészeti Akadémia levelező tagja, az Osztrák
Tudományos Akadémia Balkanisztikai Bizottságának külső tagja és projektvezetője, s tagja
a Nemzetközi Szlavisztikai Komiténak is. A tudományos közélet, a hazai és külföldi tudományos
társaságok munkájának aktív résztvevője. Az Acta Linguistica szerkesztőbizottsági tagja, a
Studia Slavica szerkesztője.

Ajánlók: *Köpeczi Béla, Róna-Tas András*

Vizkelety András

1931-ben született Tatán. Szűkebb szakterületei a medievisztika, a régi magyar iroda-
lomtörténet és a germanisztika. Tudományos munkásságának középpontjában a magyarországi
német középkori és kora újkor irásos emlékek feltárása, publikációja és történeti-filológiai
feldolgozása áll. Az elmúlt tíz évben öt könyvet, huszonhárom könyvrészetet és számos ta-
nulmányt publikált, java részét idegen nyelven. 1962 és 1972 között feldolgozta az összes
Magyarországon fellelhető középkori német nyelvemléket, melyek leíró katalógusát két kötetben
jelentette meg. (Beschreibendes Verzeichnis der altdeutschen Handschriften in ungarischen
Bibliotheken. Wiesbaden, 1969, 1973) 1974 és 1984 között az OSZK 1940 óta szerzeményezett

középkori latin kódexeit dolgozta föl, 1993-ban pedig közreadta az esztergomi könyvtárak latin kódextöredékeinek katalógusát. Germanisztikai és régi magyar irodalmi kutatásainak kezdeményező szerepét számos nemzetközi szakmai bizottságban való részvétel igazolja vissza. Az MTA és az Osztrák Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Vegyesbizottságának elnöke, Herder- és Akadémiai Díjas.

Ajánlók: *Kulcsár Szabó Ernő, Szegedy-Maszák Mihály*

Filozófiai és Történettudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Bóna István

1930-ban született Hevesen. 1975 óta az ELTE-n az ősrégészet és a korai középkori (népvándorlás és honfoglalás kori) régészet egyetemi tanára. Az MTA levelező tagjává 1990-ben választották, székfoglalóját Longobardok Pannoniában, történeti és régészeti áttekintés címmel tartotta. 1990-től a tárcaközi Ásatási Bizottság elnöke, az Ős- és Koratörténeti tanszék vezetője, 1990—1995 között a régészeti tanszékek tanszékcsoport vezetője. Nevéhez fűződik az ELTE Régészettudományi Intézetének a felállítása. Oszlopos tagja a posztgraduális képzésnek, 1991—1995 között tagja volt a Kari Doktori Tanácsnak, azóta az országos régészeti posztgraduális képzés vezetője. Párhuzamosan részt vett a TMB Régészeti, Művészettörténeti Szakbizottsága munkájában is.

1990-ben volt az olaszországi Codroipo-ban a Villa Maninban a valaha is létezett legnagyobb nemzetközi longobard régészeti kiállítás, az I Longobardi számára ő rendezte a (túlnyomórészt saját ásatási leleteit bemutató) pannoniai termet és írta a vasok katalógus megfelelő szövegeit is. Ennél csak a bronzkort kutató tanítványaival együtt rendezett Bronzkori tell-kultúrák Magyarországon kiállítás volt sikeresebb, amely hazai bemutatkozások után európai körútra indult. A kiállítást Freiburg, Frankfurt, Hannover, Krefeld útvonalon kísérő német nyelvű katalógust, majd a Dijon, Saint Germain, Mariemond, Nantes útvonalon követő francia nyelvű katalógust szerkesztette, jelentős részben írta (1991—1995).

1990 óta mintegy 60 munkája jelent meg nyomtatásban, közülük számos külföldön, angolul, németül, olaszul. 1990—1995-ben öt könyve jelent meg, a jelentősebbek: *Das Hunnenreich* (C. Theiss, Stuttgart, 1991), *A hunok és nagykirályaik* (Corvina, Budapest, 1991), valamint *Az Árpádok korai várairól. 11—12. századi ispáni várak és határvárak* (Debrecen, 1995). Az utóbbi közel felényivel bővített, átdolgozott változata is rövidesen kiadásra kerül.

Ajánlók: *Györffy György, Székely György*

Glatz Ferenc

1941-ben született, Csepelen. A budapesti egyetem bölcsészkarának elvégzése óta az MTA Történettudományi Intézetében dolgozott, legutóbb mint igazgató. 1990-től egyetemi tanár. 1993-ban választották meg az Akadémia levelező tagjává, jelenleg (1996-tól) az MTA elnöke.

Érdeklődése korán a historiográfia, valamint a történetírás és a politika kapcsolataira irányult. *Történetíró és politika* c. könyve néhány magyar történész példáján vizsgálta a problémát. A Hajnal István és Domanovszky Sándor válogatott, ill. kiadatlan tanulmányait bevezető

írásában és más történetírókról megjelent tanulmányaiban mélyreható elemzést adott életművéről. Forráskiadványt jelentetett meg József nádor irataiból (IV. kötet), tanulmánykötetet szerkesztett a történetírás elméleti kérdéseiről. Alapvető érdemei vannak a Horthy-korszak művelődés- és tudománypolitikájának kutatásában, különösen Klebelsberg Kúnó életművének feltárásában.

Bár elsörendűen a 20. század kutatója, az általa összeállított, szerkesztett és részben írt A magyarok krónikája c. műnek az egyes korszakokat bevezető fejezeteiben a magyar történelem rövid összefoglalását nyújtotta. A Kisebbségi kódexet, amely a kisebbségi kérdés kezelésének szabályait foglalta össze, több nyelvre lefordították. A Históriaiban rendszeresen közölt vezércikkjei mindig szakmai-történeszi megközelítésből kiindulva foglalnak állást napjaink aktuális kérdéseiben. Új életre keltett számos megrekedt vállalkozást; két új történettudományi könyvsorozat megindításával jelentős szolgálatot tett és tesz történetírásunknak.

Glatz Ferenc történetírásunk egyik meghatározó egyénisége. Tevékenységéért 1995-ben Széchenyi-díjat kapott, a nemzeti-nemzetiségi kérdés vizsgálata terén kifejtett munkásságát 1996-ban Herder-díjjal ismerték el.

Ajánlók: Kosáry Domokos, Niederhauser Emil, Pach Zsigmond Pál

Szabad György

1924-ben született Aradon. Levelező taggá választása óta (1982) rendkívül széles, számos rokontudományra is kiterjedő szakmai tudományos munkát végzett. Publikációi rangos hazai folyóiratokban, illetve külföldön angol és német nyelvű gyűjteményes kötetekben jelentek meg. Munkái elsősorban a magyarországi polgári átalakulás folyamatával foglalkoznak, különös tekintettel a nemzeti és a demokratikus törekvésekre. Ennek során új vonásokkal gazdagította több e témakörbe illeszkedő politikus — Batthyány Lajos és Kázmér, Kossuth, Petőfi, Wesselényi, Teleki László, Kölcsey, Madách, továbbá Illyés Gyula, Bibó István, Nagy György, Jászi Oszkár, Eszterházy János — portréját. Gazdag forrásanyagra építve folytatta a földesúri és a jobbágygazdaság szétválasztásának, továbbá az úrbéres és egyéb paraszti birtokállomány történeti útjának vizsgálatát.

Maradandó, új eredményeket ért el az európai és a hazai alkotmányosság történeti összehasonlításában a francia forradalomtól a XX. század végéig. Magyarország és Erdély uniójáról, továbbá a magyarországi nemzetiségi kérdésről is fontos közleményei születtek.

Több általa szerkesztett kötet látott napvilágot, köztük A polgárosodás útján című munka, amelyben számos fiatal kutató tanulmánya jelent meg, akik ezáltal is ösztönzést és segítséget kaptak további tudományos munkájukhoz.

Ajánlók: Niederhauser Emil, Ormos Mária, Pölöskei Ferenc

Varga János

1927-ben született Sótönyban. Az MTA közgyűlése 1990-ben választotta levelező tagjává. Ismert alaposágával, a levéltári és egyéb források átfogó megismerésének igényével, áttekinthető szerkezetben, olvasmányélményt adó stílusban írta és írja tudományos műveit. Kutatásai az 1556 és 1860 közti több mint három évszázadra, illetőleg e periódus különféle témáira terjedtek ki; jelenleg a magyarországi bérlőtársadalom (jobbágyság) 13—15. századi történetének megírásához szolgálnak alapul.

Munkássága a történettudománnyal közvetlenebbül összefüggő szakterületek szinte mind-egyikét átfogja. Ennek eredményeként irodalomtörténeti és nyelvészeti vonatkozású publikációi csakúgy születtek, mint néprajziak vagy jogtörténetiek. A szűkebb értelemben vett történettudományon belül pedig főként három témakörben láttak napvilágot feldolgozásai: politika- és köztörténet 1820 és 1860 között; nemzetiséggtörténet a polgári forradalom időszakában; az agrártársadalom és a mezőgazdaság története a 16. század közepétől a 19. század derekáig. Legújabb, a *Hungarian Quo Vadis* című, a magyar reformkor politika- és eszmetörténetével foglalkozó monográfiája külföldön is elismerő szakmai visszhangot váltott ki.

Működése során számos folyóiratot, illetőleg sorozatot szerkesztett, vagy vett részt ilyenek szerkesztésében; jelenleg a Magyar Országos Levéltár forráskiadványainak sorozat-főszerkesztői funkcióját látja el, amelynek keretében olyan kiadványok jelentek meg, mint a Zsigmond-kori Okmánytár vagy a Kolozsmonostori Konvent Oklevéltára. Tevékenyen részt vesz a tudományos közéletben. Tagja az MTA Történettudományi Bizottságának és az Agrártörténeti Szemle szerkesztőbizottságának, alelnöke az Agrártörténeti Bizottságának.

Ajánlók: *Niederhauser Emil, Ormos Mária, Pölöskei Ferenc*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Ádám Magda

1925-ben született, Turjaremetén. Negyven éve az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa. A történelemtudomány doktora fokozatot 1984-ben szerezte meg. Mindvégig a 20. századi nemzetközi eseményekkel foglalkozott; fő kutatási témái: 1. a kisanant létrejöttének körülményei és története, 2. a magyar külpolitika a harmincas évek végén, 3. a trianoni békeszerződés nemzetközi meghatározói, 4. a dunai államok egymás közötti viszonyai.

Zsigmond Lászlóval és Juhász Gyulával jelentős tevékenységet fejtett ki a forráskiadás terén. Nagy szerepe volt a Diplomáciai iratok Magyarország külpolitikájához 1936—1945 c. nagyjelentőségű kiadvány létrehozásában, amelynek II—III. kötetét ő jegyzi. E vállalkozás alapozta meg a hazai 20. századi diplomáciatörténetet. Főszerkesztőként kezdeményező és meghatározó szerepet játszott — és játszik ma is — a Kárpát-medencére vonatkozó francia külügyi dokumentumok publikálásában, amelynek már két vaskos kötete megjelent.

Munkásságának másik jelentős csoportját a feldolgozások teszik ki. Említést érdemel két Kisanant-könyve, s az, hogy számos munkája jelent meg idegen nyelven. Több népszerű könyvet is közreadott.

A témáit érintő hazai konferenciák mellett számos nemzetközi konferencián közreműködött, és számottevő szerepet játszott a magyar történészek nemzetközi kapcsolatainak ápolásában. Különösen fontosak e tekintetben orosz, csehszlovák és francia hivatalos és kollegiális kapcsolatai.

A magyar, francia, orosz és német források felkutatásával, feldolgozásával és értelmezésével Ádám Magda új területeket hódított meg a magyar történetírásnak, és közreműködött egy új szakágazat megteremtésében.

Ajánlók: *Berend T. Iván, Ormos Mária*

Fehér Márta

1942-ben Budapesten született. 1965 óta a BME Filozófia Tanszékének oktatója, 1990 óta tanszékvezetője. A magyar tudományfilozófia meghatározó egyénisége, nemzetközileg ismert filozófus. A tudományfejlődés kérdőjelei című, 1983-ban megjelent, a tudományfilozófia állá-

sának, elemző összegzését adó könyve a magyarországi tudományfilozófiai irodalom alapműve. Számos további publikációja közül kiemelkedőek az 1984-ben írt Kuhn-utószó, továbbá az *Epistemology Naturalized vs. Epistemology Socialized* (1985), a *The Rise and Fall of Crucial Experiments* (1986) és az *On the Role Accorded to the Public by Philosophers of Science* (1990) című tanulmányok. Munkássága a mai tudományfilozófia egyik legfontosabb, gyümölcsözőnek ígérkező irányát követi, s egyben folytatja a kelet-közép-európai tudományfilozófiai gondolkodás legjellegzetesebb hagyományait.

Akadémiai doktori disszertációját (*Case Studies in the History of Methodology*) 1994-ben védte meg. A *Changing Tools* címmel 1995-ben megjelent munkája jelentős nemzetközi visszhangot váltott ki. Fehér Márta nemcsak írásai révén teremtett iskolát, hanem tanári tevékenységével is. 1987/88-ban a Rutgers University (New Jersey, USA) Filozófia Tanszékén Fulbright Visiting Professorship-ban részesült. Munkásságának elismeréseként 1997-ben Széchenyi professzori ösztöndíjat nyert el.

Aktív és elismert tudományos-közéleti szerepet játszik. Az IUHPS (International Union of the History and Philosophy of Science) Magyar Nemzeti Bizottságának, valamint a Magyar Filozófiai Társaság Tudományfilozófiai Szakosztályának elnöke. Tagja (korábban elnöke) a Magyar Akkreditációs Bizottság Filozófiai Szakbizottságának, továbbá az MTA AKT Társadalomtudományi Kuratóriumának, az MTA Filozófiai Bizottságának, valamint Tudomány- és technikatörténeti Komplex Bizottságának.

Ajánlók: *Almási Miklós, Nyíri J. Kristóf*

Hajdu Tibor

1930-ban született Budapesten. Történeési munkásságát levéltárosként kezdte, majd a Párttörténeti Intézet tudományos munkatársaként (1966—1975) dolgozott. 1971-ben nyerte el a történelemtudomány doktora címet. Azóta hét nagyobb könyvet és több tucat jelentős tanulmányt publikált. Első monográfiái az 1918. évi magyar polgári forradalomról és az 1919. évi Tanácsköztársaságról íródtak. A témáról megjelent három könyvét nagy anyagismeret, a tények tisztelete és gondos mérlegelése jellemzi.

1975-ben az MTA Történettudományi Intézetébe került. A tízkötetes Magyarország története 8. kötetébe írt fejezete és a *Közép-Európa forradalma c. könyve a forradalmi korszak egyre elmélyülőbb megértését tanúsítja. Az utóbbi mű áttekinti az 1917-től 1921-ig terjedő időszak egész Európáját, és elmélyülten elemzi a nemzeti és a társadalmi forradalom kölcsönhatásait. Több értékes munkában foglalkozott a két világháború közti korszakkal. Érdemlegesen hozzájárult a Horthy-korszak fasiszta jellegéről kialakított dogmatikus tétel elvetéséhez. Károlyi Mihályról nagyszabású politikai életrajzot írt, és közreadta levelezésének két vaskos kötetét. Ezek a munkák reális képet rajzolnak Károlyiról.*

Hajdu érdeklődése az utóbbi években a legújabb kori társadalomtörténetre helyeződött át: a magyar tisztukar dualizmus koráig visszanyúló történetére és a magyar középosztály problémájára. E témakörben eddig megjelent két kötete, számos tanulmánya és a megjelenés előtt álló *Tisztukar és középosztály 1850—1914* című monográfiája a dzsentri polgárosodásának és a polgárság asszimilációjának vitatott kérdéseit új oldalról világítják meg.

Nemzetközileg elismert szakember. Kapott már amerikai, angol, osztrák tudományos ösztöndíjakat, sokat dolgozott és adott elő külföldön, több külföldi és hazai tudományos bizottság tagja.

Ajánlók: *Hanák Péter, Pach Zsigmond Pál*

Hunyady György

1942-ben született Budapesten. 1965-ben történelem és pszichológia szakon szerzett ki-tüntetési diplomát. Egész pályája során e két tudomány összekapcsolására törekszik. Több lényeges fogalmat és empirikus eljárást vezetett be a magyar tudományosságba, megnyitva a szociális attitűd, a kognitív konzisztencia, a személy-percepció, a szociális sztereotípiá és kognitív stílus hazai szociálpszichológiai vizsgálatát. Ennek eredményeként 1986-ban akadémiai doktori fokozatot szerzett.

A hazafiság és történelmi köztudat első vizsgálatait a 70-es évek derekán végezte. Ugyancsak a közgondolkodást kutatta a 80-as években. Két évtizedes kutatómunkájának eredményeit nagyszabású monográfiában foglalta össze, amely a hazai szociálpszichológia egyik legjelentősebb teljesítménye (Sztereotípiák a változó közgondolkodásban. Akadémiai Kiadó, 1996). A rangos International Series in Experimental Social Psychology sorozatban megjelenőben van ennek angol nyelvű változata.

Mintegy két évtizede tanít az ELTE-n, ő alakította ki a pszichológus-képzés modern szociálpszichológiai tananyagát. 1983 óta az egyik pszichológiai tanszék, 1993 óta a tanszék-csoport és az ELTE pszichológiai doktori iskola vezetője. Tíz évig tanított Debrecenben, ő kezdeményezte a KLTE Pszichológiai Intézetének felállítását, amely az ország második pszichológusképző intézete. Szakmai és felsőoktatáspolitikai tevékenységét 1996-ban Deák Ferenc-díjjal ismerték el.

Ismételten meghívták Anglia és az USA több egyetemére, 1986–87-ben Fulbright vendégprofesszor volt a Kaliforniai Egyetemen. 1991-ben a magyar pszichológia ez idáig legnagyobb nemzetközi rendezvényének, az Európai Pszichológusok II. Kongresszusának elnöke volt. Meghívott föelőadást tartott az európai pszichológusok kongresszusain 1991-ben és 1995-ben.

Az MTA Pszichológiai Bizottságának 1973 óta tagja, 1976-tól titkára, 1990-ben lett a testület elnöke. Választott tagja az MTA közgyűlésének, a Tudományetikai Bizottságnak, az Akadémia Kutatóhelyek Tanácsának s társadalomtudományi alelnöke az MTA Támogatott Kutatóhelyek Tanácsának.

Ajánlók: *Hanák Péter, Kosáry Domokos, Pataki Ferenc, Pölöskei Ferenc*

Kákosy László

Budapesten született 1932-ben. Fő területe, az egyiptológia mellett asszirológiai, klasszika-filológiai és történelmi stúdiumokat is folytatott. 1960-ban került tanársegédként az Eötvös Loránd Tudományegyetemre, ahol azóta is dolgozik, 1976-tól az Egyiptológiai Tanszék vezetője. 1961-ben védte meg kandidátusi disszertációját az egyiptomi aranykor-mitoszok témaköréből (Az egyiptomi aranykor-mitoszok társadalmi vonatkozásai). A tudomány doktora fokozatot 1974-ben nyerte el Világnézet és valláspolitikai az egyiptomi Újbirodalom idején és a Későkorban c. disszertációjával.

Tanulmányait részben hazai, de főleg külföldi szakfolyóiratokban tette közzé. Ezek száma jelenleg 320. Könyvei közül a Varázslás az ókori Egyiptomban megjelent németül és olaszul is. Megjelenés előtt áll könyv terjedelmű tanulmánya a Religion im römerzeitlichen Ägypten.

Tudományos tevékenységében nagy szerepet kaptak az egyiptomi helyszíni munkák. 1964-ben előkészítette az MTA núbiai ásató expedícióját, amelynek maga is tagja volt és részt vett az anyag publikálásában is. 1983-tól folyamatosan vezeti az ELTE thébai ásatását, melynek

során eddig egy hatalmas sziklasír feltárására került sor II. Ramses korából (Dzsehutimesz sírja). 1983-ban az UNESCO megbízásából részt vett egy új kairói múzeum megtervezésében is.

Kitüntetései, díjai: Kuzsinszky-emlékérem, Ábel Jenő-emlékérem, Akadémiai Díj, Széchenyi-díj (1992).

Ajánlók: *Bóna István, Marosi Ernő, Ritoók Zsigmond, Szabó Miklós*

Káldy-Nagy Gyula

1927-ben született Nagydémen. A budapesti egyetem bölcsészkarán tanít 1957 óta. 1981-ben nyerte el a történelemtudomány doktora fokozatot és nevezték ki egyetemi tanárrá.

A nemzetközi turkológiai élet egyik meghatározó egyénisége. A Fekete Lajos által alapított magyar turkológiai-paleográfiai iskola továbbfejlesztője, aki számos — azóta már nemzetközi hírű — tanítványt indított útjára. 1963 és 1973 között isztambuli levéltárakból 22 000 mikrofilm-felvételt hozott haza. Ezek nagyobbik része a magyarországi török hódoltság történeti földrajzának alapvető forrásairól készült. Ebből az anyagból már több forráskiadása, illetve feldolgozása jelent meg, így 1982-ben A gyulai szandzsák 1567. és 1579. évi összeírása, 1985-ben A budai szandzsák 1546—1590. évi összeírásai. Angol nyelven is közzétett kandidátusi disszertációja, a Magyarországi török adóösszeírások alapvető munkának számít a Török Birodalom 16. századi igazgatástörténetében. A gazdaságtörténeti kutatásokat jelentősen előmozdították az általa közölt, részben feldolgozott török számadások (Budai török számadáskönyvek 1550—1580 Fekete Lajossal) és vámnaplók (Statistische Angaben über den Warenverkehr des türkischen Eroberungsgebiets in Ungarn mit dem Westen in den Jahren 1560—1564). A Commercants européens a Alexandrette, 1624—1628 c. forráskiadványának megjelentetését élénk érdeklődés kíséri a nemzetközi turkológiai közösségben.

Levéltári források alapján írta nagyszerű népszerűsítő munkáit is (Harács-szedők és ráják; Török világ a XVI. századi Magyarországon; Szulejmán). Az utóbbi eredményeit teljesítette ki Nagy Szulejmán és az oszmán birodalom kifejlődése c. doktori értekezésében (1981). Az oszmán birodalom történetének jobb megismerését segítették elő mentalitástörténeti dolgozatai is.

Az ankarai, a koppenhágai és a bécsi egyetemen tanított. A Török Történelmi Társulat már korábban levelező, majd tiszteletbeli tagjává választotta. 1994-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki.

Ajánlók: *Pach Zsigmond Pál, Székely György*

Kristó Gyula

1939-ben született Orosházán. Szűkebb szakterülete: középkori magyar történelem és a történeti segédtudományok. Jelenleg a JATE Középkori és Korajúrkori Magyar Történeti Tan-székének egyetemi tanára. 1977 óta a történelemtudomány doktora. Több egyetemi tisztséget töltött be (JATE dékánhelyettese, rektorhelyettes, rektor, bölcsészkar dékán). Munkássága felöleli a magyar őstörténetet, a teljes középkori magyar történelmet.

Eddig 66 könyvet és egyéb önálló kiadványt publikált (németeket társszerzőként), szerkesztett 13 kötetet. Összes publikációjának száma meghaladja a 400-at. Különösen értékes iskolateremtő tevékenysége, s kivált az, hogy a magyar történettudomány legsikeresebb szervezői közé tartozik.

Az utóbbi két évben, a millicentenáris évfordulóhoz kapcsolódva több monográfiát publikált a honfoglalásról és a magyar államiség kezdeteiről. Részt vett a tizkötetes Magyarország

története I. kötetének munkálataiban (1116—1242). Egyetemi jegyzetei átfogó képet adnak az Árpád- és Anjou-kor történetéről.

Kiemelkedő alkotása a Korai magyar történeti lexikon megszervezése és példamutató megszerkesztése. Sokoldalú forráskiadó tevékenységet fejt ki. Sorozatszerkesztője az Anjou-kori oklevéltárnak, amelynek 4 kötetét (az 1301—1317 közti évek anyagát) ő állította össze. Társ-szerzőként közreműködött Thuróczy János krónikája kiadásában, s több válogatásban tárta a nagyközönség elé a honfoglalás, több királyunk uralkodásának legfontosabb forrásait.

Részt vett és vesz a történelemtudomány valamennyi irányt adó fórumának munkájában. 1994-ben Szent-Györgyi Albert-díjban, 1996-ban Szűcs Jenő-díjban részesült.

Ajánlók: *Engel Pál, Kosáry Domokos, Szakály Ferenc*

Kubinyi András

1929-ben Budapesten született. Jelenleg az ELTE BTK Régészettudományi Intézete egyetemi tanára, valamint a miskolci egyetemen a magyar történelem tanára. 1986 óta a történelemtudomány doktora.

Az első hazai késő középkori és kora újkori régészeti iskola megalkotója. Az ELTE Régészeti Tanszékén 1963-ban kezdett el tanítani. 1978-ban — László Gyula nyugalomba vonulása után — főállású docensként átvette a középkori régészet oktatását. 1988-ban alapította meg az ELTE Közép- és Koraújkori Régészeti Tanszékét, amelynek első tanszékvezető professzora lett 1994-ig, 65 éves koráig.

Történetírói-régészeti működésének spektruma az Árpád-kor végétől a törökkor kezdetéig, azon belül a gazdaságtörténettől a művelődéstörténetig terjed, miközben kedvvel foglalkozik filológiai problémákkal is. Szűcs Jenő társaságában a korábban elhanyagolt, sőt reménytelennek tartott középkori magyar várostörténeti kutatás megalapítójának — és egyben legsokoldalúbb és legeredményesebb művelőjének — tekinthető.

Jószerevel már az egész középkori magyar városhálózat feltérképezte, és — immár régészeti módszerekkel is — rendszerezte. Nagy érdemeket szerzett a magyar hivatal- és igazgatási (elsősorban: a pénzügyigazgatási) szervezet feltárásában és rekonstruálásában. (Ide vonatkozó működésének koronája: a Mátyás- és Jagelló-kor archontológiájának elkészítése.)

Eddig 232 munkája, köztük két könyve jelent meg, ebből 58 külföldön, a legtöbb Ausztriában, Belgiumban, az Egyesült Államokban, Horvátországban, Izraelben, Németországban, Svédországban. Számos külföldi egyetemen tartott előadást, illetve volt vendégprofesszor.

Ajánlók: *Bóna István, Engel Pál, Györffy György, Marosi Ernő, Szabó Miklós, Szakály Ferenc*

Pléh Csaba

1945-ben született Budapesten. Pályafutását az ELTE Általános Pszichológiai Tanszékén kezdte, amelynek 1984 óta vezetője. A mondatmegértés a magyar nyelvben című értekezésével 1996-ban elnyerte a pszichológiai tudomány doktora címet.

Egyike a legtermékenyebb és legsokoldalúbb hazai pszichológusoknak. Munkásságának gerincét a pszichológiatörténet, a pszicholingvisztika és a megismerési folyamatok pszichológiája alkotja. Több kiadást megért, pszichológiatörténeti munkája 1996-ban Akadémiai Díjban részesült. Vizsgálta a Kodály-féle zenei nevelés pszichológiai hatásait; az eredmények több nyelven könyv alakban is napvilágot láttak.

Kiterjedt nyelvpszichológiai kutatásai három irányban folytak. A nyelvi fejlődés kísérleti vizsgálata során tisztázta, milyen tényezők játszanak döntő szerepet a mondatmegértés fejlődésében. Nemzetközi (angol és holland) együttműködés keretében gyakorlati célú nyelvi fejlődési tesztsorozat kidolgozását kezdeményezte. További munkássága annak tisztázására irányult, hogy milyen eltéréseket eredményez a megértés pszichológiai mechanizmusában a magyar nyelv ragozó jellege, szemben az angol nyelven alapuló megértési modellekkel. Kutatásainak nemzetközi hátterét és elméleti kereteit körvonalazta A pszicholingvisztika horizontja c. munkájában (Akadémiai Kiadó, 1980).

Kezdeményezésére jött létre a megismerés-tudományi munkaközösség, amely interdiszciplináris keretben vizsgálja a megismerési folyamatok integratív modelljeit. A témakörben számos magyar és idegen nyelvű tanulmányt közölt, kézikönyvet adott közre (Kognitív tudomány. Osiris, 1996). Pléh a szak egyik legtekintélyesebb oktatója. Kidolgozta és vezeti a kognitív tudomány témakörében akkreditált doktori programot. Tanácskozási jogú tagja az Akadémia Filozófiai és Történettudományok Osztályának, részt vesz az Országos Ösztöndíj Bizottság munkájában, az OTKA és a minősítés testületeiben, több folyóirat szerkesztőbizottságának tagja.

1996—1997 folyamán a stanfordi Center for Advanced Studies in the Behavioral Sciences fellow-ja volt. Vendégtanár: Indiana University 1991—1992; Trieszti Egyetem 1991 tavasza; Rutgers University 1989; Bécsi Egyetem 1993—1997). Dolgozott a párizsi École Pratique des Hautes Études keretében.

Ajánlók: *Nyíri J. Kristóf, Pataki Ferenc*

Vajda Mihály

1935-ben Budapesten született. A KLTE tanszékvezető egyetemi tanára. A filozófiai tudomány doktora fokozatot 1992-ben nyerte el. Nemzetközi elismertségét részben témaválasztásainak köszönheti. Korunk nagy filozófiai iskoláit és személyiségeit elemzi (Nietzscht, Husserlt, Heideggert, Lukács Györgyöt); napjaink szellemi világáramlatait követi nyomon (az új baloldalt, a marxizmus-felfogást, kereszténységet, zsidóságot, fasizmust, Közép-Európát); korunk egyetemes témáiról szól (szabadság, felelősség, igazság stb.). 1977—1980-ban és 1991—1992-ben vendégprofesszor Németországban (Bréma, Siegen), majd (1985, 1987—89) az Egyesült Államokban, Kanadában. A külföldi munkavállalásra a hajdani kultúrpolitika méltatlan eljárása kényszerítette. Hogy külföldi tartózkodása bekapcsolta a világ vezető szellemi műhelyeibe, tehetségének, munkabírásanak, emberi-tudósi habitusának köszönhetette. Vajdát a tárgyalás szempontjainak eredetisége emeli megbecsült helyre a nemzetközi filozófiai-szakmai körökben. Már a hatvanas években publikált Husserl-elemzései is a legeredetibb ilyen témájú írások közé tartoznak. Ahogy későbbi nagy életműelemzései (Lukács, Heidegger), már e munkája is a fiatal kutató fokozatosan alakuló filozófiai rendszerének szempontjából vizsgálja a mester felfogását. Soha nem vált epigonná, mert a világ új jelenségeit és elődeinek munkásságát a maga egyéni világlátásának szemüvegén keresztül dolgozza fel.

Vajda cikkeket, könyveit számon tartják irodalomtörténészek, művészettörténészek és nem utolsósorban a történészek. Körükben elismerést váltottak ki a fasizmusról, korunk nagy történészvitájáról írott elemzései, valamint Közép-Európa történelmi útjáról szóló írásai.

Vajda Mihály a magyar szellemi élet legjobb hagyományainak folytatója, aki példázza hogyan lehet egyszerre Németországban, Amerikában és egy vidéki folyóiratban rendszeresen jelen lenni, egyszerre törődni a világ nagy szellemi-társadalmi folyamataival és egy helyét kereső régió napi gondjaival, vagy egy vidéki egyetem oktatási nehézségeivel.

Ajánlók: *Glatz Ferenc, Heller Ágnes*

R. Várkonyi Ágnes

1928-ban született Salgótarjában. Az ELTE BTK-n 1995-ig ő vezette a Középkori és Koraújkori Magyar Történeti Tanszéket és működtette a Koraújkori Kutatócsoportot. Jelenleg a Középkori és Koraújkori Doktori Iskolát és a Humánökológiai programot irányítja.

Az utóbbi tíz évben magyarul 4 könyvet, 4 könyvrészletet, 86 cikket, idegen nyelven 2 könyvrészletet és 12 cikket publikált. Munkássága kiterjed Magyarország 16—19. századi történelmének számos kérdésére. Bemutatta Zrínyi Miklós törökellenes mozgalma nemzetközi összefogásra alapozódó jellegét (Török világ és magyar külpolitika, 1975; Európa Zrínyije. ItK, 100. 1996). Kimutatta, hogy a hatalmi egyensúly elvének érvényesülése a több pólusúvá alakuló Európában milyen következményekkel járt (Europica varietas — Hungarica varietas Budapest, 1994).

Tanulmányai tisztázták az Erdélyi Fejedelemség utolsó félévszázadának társadalmi és politikai viszonyait, a művelődés terén elért eredményeit, rekonstruálták Rákóczi államát, annak intézményeit és szociális eredményeit.

Historiográfiai művei, amelyekkel előbb kandidátusi (Thaly Kálmán és történetírása, 1961), majd doktori fokozatot szerzett (A pozitívista történet szemlélet a magyar történetírásban I—II. köt. 1973) e műfaj legjobb, mert százados beidegzettségeken túllépni tudó művelői közé emelik.

Művelődéstörténeti és mentalitástörténeti vizsgálódásai kimutatták a vizualitás jelentőségét az általa vallatott időszakok gondolkodásának fogalomalkotásában, valamint az európai közös gondolatkinés jelenlétét a magyar kultúrában. Sikeresen járult hozzá a történeti ökológia megalapozásához.

Akadémiai Díjban részesült 1973-ban, 1975-ben és 1986-ban, kiadói díját is kapott 1970-ben, 1985-ben, 1987-ben és 1992-ben. A brit Royal Historical Society levelező tagja.

Ajánlók: Györffy György, Szabad György, Varga János

Matematikai Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Györy Kálmán

1940-ben született Ózdon. Szűkebb szakterülete a számelmélet. A KLTE Algebra és Számelmélet Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. A Matematikai Tudományok Osztályának osztályelnök-helyettese, a Bolyai János Matematikai Társulat alelnöke. 1993 óta az MTA levelező tagja. Diofantikus eredmények az algebrai számelméletben címmel tartott székfoglaló előadást.

Akadémiai levelező taggá való megválasztása óta 17 dolgozatot publikált rangos nemzetközi folyóiratokban és konferenciakötetekben. Összes publikációjának száma 117, munkáira való hivatkozások száma 900.

Legnagyobb nemzetközi visszhangot kiváltott tudományos eredményei a diofantikus egyenletek elméletében és az algebrai számelméletben nyert általános effektív végességi tételei, a Baker-módszerrel kombinált nagyhatású módszere, valamint az egységegyenletek elméletének kidolgozásában végzett úttörő munkái. A levelező tagság elnyerése óta újabb kiemelkedő eredményeket ért el ezeken a területeken. Egy (részben társszerzővel közösen publikált) cikksorozatban igen jelentős mértékben sikerült továbbfejlesztenie és élesítenie módszerét. Egy másik

újabb (részben társszerzős) cikksorozatban (1. pl. *Acta Arith.* 80 (1997), 367—394) teljes általánosságban és emellett kvantitatív formában sikerült leírnia a széteső forma egyenletek megoldáshalmazának szerkezetét. Ezen eredményeinek számos igen fontos alkalmazását adta diofantikus egyenletekre, polinomokra, algebrai számtestek és csoportgyűrűk egységeire, valamint $ab+1$ alakú számok prímosztóira vonatkozóan. — *Bebizonyította* (*Acta Arith.* 80 (1997), 289—295) Erdős Pál egy binomiális egyűthetők hatványértékeire vonatkozó, sokat vizsgált, közel 60 éves sejtését. A diofantikus egyenletek magyar iskolájának megteremtője, melynek eredményeit világszerte ismerik és elismerik.

Tudományos kitüntetései: 1986-ban Szele Tibor-emlékérem, 1992-ben Akadémiai Díj.

Ajánlók: Gyires Béla, Halász Gábor, Prékopa András, T. Sós Vera

Laczkovich Miklós

1948-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete a klasszikus analízis. Az ELTE TTK Analízis Tanszékének egyetemi tanára. 1993 óta az MTA levelező tagja. A mérhetőség fokozatai címmel tartott székfoglaló előadást.

Levelező taggá való választásának indoklásában első helyen világraszóló eredménye, Tarski 1925 óta nyitott problémájának megoldása, népszerű formában megfogalmazva a körnek azonos területű négyzetté való átdarabolhatóságát kimondó tétele szerepelt. Kutatómunkáját azóta is töretlen intenzitással folytatta.

A legérdekesebb, még eldöntendő kérdés az maradt, hogy milyen egyszerű szerkezetű halmazokkal valósítható meg az átdarabolás. Az első lépést tette meg, amikor megmutatta, hogy úgynevezett fuzzy halmazokat megengedve mérhetővel is megvalósítható (Decomposition using measurable functions, *C.R. Acad. Sci. Paris*, t. 323, Série I, p. 583—586, 1996).

Átdarabolási tételének bizonyítása révén jutott a számelméleti diszkrepanciaelmélethez, általánosítva W.M. Schmidtnek, a számelmélet egyik legnagyobb ma élő alakjának egy eredményét és aktuális új, azóta csak részben megoldott problémát felvetve (Discrepancy estimates for sets with small boundary, *Studia Sci. Math. Hung.* 30, 1995, 105—109).

Új kutatási irányként az additív számelmélet bizonyos halmaztípusainak a valós tengelyen való megfelelőivel kezdett foglalkozni (Measure of sum sets and ejective sets I, *Real Anal. Exch.* 22, 1996—97, 153—166, társszerzővel), de folytatta korábbi kutatásait is az általános valós függvénytan területén érdekes új jelenségeket felfedezve (például Measurability of functions with approximately continuous vertical sections and measurable horizontal sections, *Coll. Math.* 69, 1995, 299—308, társszerzővel).

Tudományos kitüntetései: Bolyai János Matematikai Társulat Grünwald Géza-díja II. és I. fokozat, Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Díja, MTA Matematikai Díja, Akadémiai Díj, Magyar Köztársasági Érdemrend, Svájci Matematikai Társulat Ostrovski-díja.

Ajánlók: Császár Ákos, Daróczy Zoltán, Halász Gábor, T. Sós Vera

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Benczúr András

1944-ben Nyáregyházán született. Szűkebb szakterülete: matematika, számítástudomány, informatika. Doktori fokozatát 1989-ben szerezte. Az ELTE Természettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár.

Az elmúlt tíz év eredményeiből elsősorban doktori értekezésének eredménye (Adatbázis-kezelő rendszerek hatékonyságvizsgálatai modellje Kolmogorov algoritmikus információ-mennyisége alapján, doktori értekezés, 1988) emelendő ki, amely az információs rendszerek átfogó modelljét adja, algoritmuselméleti megközelítéssel modellezi az adatbáziskezelő-rendszerek működését, s rámutat az igen elméletinek tekintett Kolmogorov-bonyolultság alapvető szerepére. A relációs adatmodellezésben igen átfogó és eredeti tárgyalású összefoglaló dolgozat a „On a general class of data dependencies in the relational model and its implication problems.” (Társszerzők: Kiss Attila, Márkus Tibor, *Computers and Math. with Applications*, Vol. 21., No.1. pp. 1—11, 1991.) Ez adta az alapozását egy sor saját és környezetében elért eredménynek, amelyek a legkorszerűbb új technológiák elméleti vizsgálatát teszik lehetővé.

Tudományos kitüntetései: 1988-ban Akadémiai Díj, 1997-ben A Magyar Felsőoktatásért Emlékplakett.

Ajánlók: *Daróczy Zoltán, Demetrovics János, Gécseg Ferenc, Katona Gyula, Prékopa András*

Csáki Endre

1935-ben Budapesten született. Szűkebb szakterülete: matematika, ezen belül valószínűségi számítás és matematikai statisztika. Doktori fokozatát 1989-ben szerezte. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének tudományos osztályvezetője.

Sokrétű tudományos munkásságának fő témakörei: véletlen bolyongás, empirikus eloszlásfüggvények, Brown-mozgás (Wiener-folyamat), lokális idő, additív funkcionálok, iterált folyamatok, 1 valószínűségű centrális határeloszlás-tételek. Legfontosabb három eredménye angol nyelvű közleményeiből:

1. The law of the iterated logarithm for normalized empirical distribution function, *Z. Wahrscheinlichkeitstheorie verw. Gebiete*, 38 (1977), 147—167. Több alapvető tétel a súlyozott empirikus folyamatok 1 valószínűségű viselkedését illetően először ebben a dolgozatban nyert bizonyítást a nemzetközi irodalomban.

2. A relation between Chung's and Strassen's laws of the iterated logarithm, *Z. Wahrscheinlichkeitstheorie verw. Gebiete*, 54 (1980), 287—301. Meglepő kapcsolatot teremt a Strassen-féle, ill. Chung-féle iteráltlogaritmus-tételek között, melynek vizsgálatához sok neves kutató csatlakozott.

3. An integral test for the supremum of Wiener local time, *Probab. Theory Related Fields*, 83 (1989), 207—217. Sokáig megoldatlan probléma volt a Wiener-folyamat maximális lokális idejének felső osztályaira Erdős—Kolmogorov—Feller—Petrowsky típusú integrálkritérium megadása. Ez a dolgozat megoldja ezt a problémát. A megoldás módszerét azóta is sok kutató alkalmazta.

Tudományos kitüntetései: 1964-ben Grünwald Géza-díj.

Ajánlók: *Csörgő Miklós, Révész Pál, Szász Domokos*

Csirik János

1946-ban Ambrózfalván született. Szűkebb szakterülete: számítástudomány. Doktori fokozatát 1990-ben szerezte. A JATE Számítástudományi Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

Az elmúlt 10 évben két kötetet szerkesztett, 24 tudományos cikket közölt, illetve van elfogadva közlésre; közülük egy magyar nyelvű, a többi angol. Hivatkozásainak száma 190.

1974-ben kezdődtek el Szegeden egy orvosi képképfeldolgozó számítógépes online rendszer fejlesztésének munkálatai. Ebben Csirik János vezető szerepet játszott: ő készítette el a rendszer tervét, és összefogta a programokat készítő csoport munkáját is (Csirik J., Csernay L., Makay Á., Máté E.: SEGAMS: A tree-structured hierarchical data processing system, 6th International Conference on Information Processing in Medical Imaging, INSERM, Vol. 88, 1979, 547.). Ugyancsak kiemelkedő eredményeket ért el a ládapakolási algoritmusok elemzése során. Részletesen foglalkozott többek között a már korábban is ismert Next Fit és First Fit eljárások közé eső Next-k fit eljárás különböző változataival, megmutatva, hogy ezek legjobbika a legrosszabb eset viselkedés szempontjából azonos a First Fittel. (J. Csirik, D.S. Johnson: Best is better than first, Second Annual ACM—SIAM Symposium on Discrete Algorithms, ACM, 1991, 309.).

Tudományos kitüntetései: 1981-ben (megosztott) Akadémiai Díj, 1984-ben Kalmár László-díj.

Ajánlók: *Demetrovics János, Gécseg Ferenc*

Csörgő Sándor

1947-ben Egerfarmsoson született. Szűkebb szakterülete: valószínűségszámítás és matematikai statisztika. Doktori fokozatát 1984-ben szerezte. A JATE Analízis alkalmazásai Tanszékének egyetemi tanára.

Eddig összesen egy angol nyelvű monográfiát, valamint 3 orosz, 112 angol és 5 magyar nyelvű tudományos dolgozatot publikált, ezek közül az utóbbi tíz évben jelent meg 51 angol és 3 magyar nyelvű cikk. Munkáira összesen 1252 hivatkozást tart jelenleg számon, ezek közül 275 esik az 1986. évben megjelent publikációkra, 318 pedig az elmúlt tíz évben megjelent dolgozataira. Legjelentősebb tudományos eredményei:

— Az empirikus karakterisztikus függvények valószínűségelméletének megalkotása (pl. Csörgő S.: Limit behaviour of the empirical characteristic function, *The Annals of Probability* 9 [1981], 130—144.) és számos statisztikai alkalmazásának kezdeményezése és kidolgozása (pl. Csörgő S.: Testing for normality in arbitrary dimension, *The Annals of Statistics* 14 [1986], 708—723.) 25 dolgozatban;

— A Komlós—Major—Tusnády-beágyazás súlyozott eltérésekre történt kiterjesztése (Csörgő M., Csörgő S., Horváth L., D.M. Mason: Weighted empirical and quantile processes, *The Annals of Probability* 14 [1986], 31—85) és ezáltal alkalmazási lehetőségeinek igen jelentős kibővítése. Erre a dolgozatra már eddig 90 hivatkozás történt;

— A nemparametrikus statisztikai becslélmélet alapelveinek felfedezése és kiépítése erősen összefüggő idősorokra (hét cikk J. Mielniczokkal közösen, 1995 óta);

— A valószínűségszámítás legrégebbi, 1713-ból származó problémájának, a szentpétervári paradoxonnak teljes feloldása. Erről monográfiát írt, amelynek tudománytörténeti keretben megrajzolt vázlata magyarul is olvasható (Csörgő S.: A szentpétervári paradoxon, *Polygon* 5/1 [1995], 19—79.)

Tudományos kitüntetései: 1970-ben Rényi Kató-díj II. fokozata, 1974-ben Grünwald Géza-díj I. fokozata, 1986-ban Matematikai Díj, az Institute of Mathematical Statistics 1984-ben fellow-vá, az International Statistical Institute 1988-ban taggá választotta.

Ajánlók: *Csiszár Imre, Gyires Béla, Szókefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly, Totik Vilmos*

Fried Ervin

1929-ben Budapesten született. Szűkebb szakterülete: algebra. Doktori fokozatát 1970-ben szerezte. Az ELTE TTK Algebra és Számelmélet Tanszékének egyetemi tanára.

Az elmúlt tíz évben 16 angol nyelvű cikke jelent meg. Legfontosabb munkái: Tournaments and non-associative lattices, *Annales Univ. Sci. Budapest. Sect. Math.* XIII (1970), 151–164. (Ebben a dolgozatban Fried Ervin bevezeti a gyengén asszociatív hálók később igen gyümölcsözőnek bizonyult fogalmát.) — The dual discriminator function in universal algebra, *Acta Sci. Math.* 41 (1979), 83–100. (Ebben az A. Pixleyvel közös dolgozatban megalkotják a duális diszkriminátorfüggvény fogalmát, és tisztázzák alapvető tulajdonságait. A *Mathematical Reviews* szerint ez a cikk „kötelező olvasmány” az univerzális algebrában dolgozók számára.) — Automorphism groups of fields, *Colloq. Math. Soc. J. Bolyai* 29 (1977), 293–303. (Ebben a Kollár Jánossal közös dolgozatban igazolják a testek automorfizmuscsoportjának elérhetőségét.)

Ajánlók: *Babai László, Császár Ákos*

Hatvani László

1943-ban Csongrádon született. Szűkebb szakterülete: differenciálegyenletek. Doktori fokozatát 1989-ben szerezte. A JATE Analízis Tanszék tanszékcsoportvezető egyetemi tanára.

Jelenleg hazánkban, sőt nemzetközileg is, a legjobban elismert, legszebb eredményeket elérő, differenciálegyenletekkel foglalkozó magyar matematikus. Ezt bizonyítják rangos nemzetközi folyóiratok szerkesztőbizottságaiba való felkérései, vendégprofesszori meghívásai, továbbá az, hogy számos nemzetközi konferencia felkért előadója volt, az általa szervezett nemzetközi tudományos konferenciák látogatottsága és nagy nemzetközi visszhangja, nagyszámú sikeres pályázata témavezetőként, valamint az az általános megbecsültség, amely személye iránt megnyilvánul abban, hogy nagyon sok magas szintű tudományos bizottság választott tagja vagy vezetője országos és helyi szinten egyaránt.

Tudományos publikációinak száma 75, amelyekre 340 körüli hivatkozás történt. Tudományos tevékenysége elsősorban a differenciálegyenletek megoldásainak kvalitatív vizsgálata, ezen belül az ún. nemautonóm rendszerek (*J. Appl. Math. Mech.*, 40 [1976], 223–235, a parciális stabilitás problémája (*Acta Sci. Math.* 49 [1985], 157–167), a változó együtthatójú sűrűlódási erő fékező hatásának vizsgálata (*J. Diff. Equations* 119 [1995], 209–223) témakörbe tartozik. Mindezek nagyon komoly matematikai módszereket igényelnek, s ezek kifejlesztésében is jelentős sikereket ért el Hatvani László. A differenciálegyenletek elmélete a matematika egyik legdinamikusabban fejlődő, nagyon fontos fejezete, különösen alkalmazási szempontból.

Tudományos kitüntetései: 1967-ben Magyar Felsőoktatási Emlékérem, 1971-ben Grünwald Géza-díj, 1996-ban Akadémiai Díj és Szele Tibor-emlékérem.

Ajánlók: *Leindler László, Totik Vilmos*

Juhász István

1943-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete: általános topológia, halmazelmélet. Doktori fokozatát 1978-ban szerezte. A MTA Matematikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója, osztályvezetője.

Az elmúlt tíz évben egy könyvrészletet és 35 tudományos cikket jelentetett meg angol nyelven (részben társszerzőkkel). Legfontosabb munkái: Cardinal functions in topology, *Math. Centre Tract.*

No 34., Amsterdam, 1971, 2nd printing 1975; Cardinal functions—ten years later, Math. Centre Tract. No. 123., Amsterdam, 1980; $\pi(X)=\delta(X)$ for compact X , Top. Appl., 32 (1989), 289—294 (társszerző S. Shelah); Cardinal functions (In: Recent Progress in General Topology, Papers from Prague Toposym 1991, ed. M. Huek and J. van Mill., North Holland, Amsterdam, 1992), 419—441; On the weight spectrum of a compact space, Israel J. Math., 81 (1993), 369—379.

Tudományos kitüntetései: Grünwald Géza-díj, Matematikai Díj, Akadémiai Díj, a Topology and its Applications szerkesztőbizottsági tagja.

Ajánlók: *Császár Ákos, Hajnal András, Laczkovich Miklós*

Major Péter

1947-ben Budapesten született. Szűkebb szakterülete: valószínűségszámítás, matematikai fizika. Doktori fokozatát 1988-ban szerezte. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója.

14 dolgozata jelent meg az utolsó 10 évben. Legfontosabb munkái: An approximation of partial sums of independent RV's and the sample DF. — Part I. Z. Wahrscheinlichkeitstheorie und verw. Gebiete 32 (1975), 111—131. — Part II. Z. Wahrscheinlichkeitstheorie und verw. Gebiete 34. (1976), 33—58. (Komlós Jánossal és Tusnady Gáborral közösen). E sokat idézett dolgozatban a szerzők a valószínűségszámításban fontos invarianciaelv legélesebb alakját bizonyították be, megválaszolva egy sokáig nyitott kérdést.

The large-scale limit of Dyson's hierarchical vector-valued model at low temperatures. The non-Gaussian case. Part I. Annales de l'Institut Henri Poincaré, Série Physique Théorique, Volume 49 fascicule 1 (1988), 1—85; Part II. Annales de l'Institut Henri Poincaré, Série Physique Théorique, Volume 49 Fascicule 1 (1988), 86—143 (P.M. Bleherrel közösen). E dolgozat eredményei megmutatják egyrészt azt, hogy a folytonos szimmetriának milyen fontos következményei vannak fizikai modellekben, másrészt azt, hogy valószínűségi változók erős függése következtében milyen új típusú határeloszlástételek jelennek meg a valószínűségszámításban.

Poisson law for the number of lattice points in a random strip with finite area. Probab. Th. Rel. Fields 92 (1992) 423—464. E dolgozat egy fontos fizikai sejtéshez, az úgynevezett kvantumkáosz problémaköréhez kapcsolódik, és egy ott felmerült meglepő sejtést bizonyít be.

Tudományos kitüntetései: 1986-ban Akadémiai Díj.

Ajánlók: *Császár Imre, Fritz József, Halász Gábor, Révész Pál, Szász Domokos, Tusnady Gábor*

Móricz Ferenc

1939-ben Hódmezővásárhelyen született. Szűkebb szakterülete: matematikai analízis, közelebről: sorozatok, sorok, szummálhatóság elmélete, approximációelmélet, klasszikus és diadikus harmonikus analízis, a valószínűségszámítás határértéktételei. Doktori fokozatát 1978-ban szerezte. A JATE Analízis Alkalmazási Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

Igen jelentős, nemzetközileg elismert kutatási eredményei az analízis széles körére terjednek ki. Eddig 178 tudományos dolgozata jelent meg nyomtatásban és 12 van megjelenés alatt, zömében idegen nyelven, vezető nemzetközi szakfolyóiratokban. A hivatkozások száma 318. Dolgozatainak több mint egyharmadát társszerzővel írta, a társszerzők száma 21. Kiemelendő az is, hogy kutatásaihoz számosan csatlakoztak. Az elmúlt öt évben írt, legfontosabbnak ítélt tudományos munkái:

1. A quantitative version of the Dirichlet—Jordan test for double Fourier series, *J. Approx. Theory*, 71 (1992), 344—358. A periodikus és korlátos változású függvények Fourier-sorának pontonkénti konvergenciáját biztosító kritériumok sorában az első Dirichlet-től, illetve Jordantól származik. Ezt a kritériumot terjesztette ki a sikon periodikus és korlátos változású függvények kettős Fourier-sorára. Bevezetve a kétváltozós függvények téglalapon való oszcillációjának fogalmát, a konvergencia sebességét is becsülni tudta, amely becslés még az egyváltozós függvények esetében sem javítható.

2. On the maximal Fejér operator for double Fourier series of functions in Hardy spaces, *Studia Math.*, 116 (1995), 89—100. A Fejér-féle közepeknek majdnem mindenütt konvergenciáját azon $f(x,y)$ függvények kettős Fourier-sorára bizonyította, amelyek a $H^{1,0}(T^2)$ és $H^{0,1}(T^2)$ ún. vegyes típusú Hardy-terek egyikéhez tartoznak. Korábban ezt Jessen, Marcinkiewicz és Zygmund a szűkebb $L\log^+L(T^2)$ osztályba tartozó $f(x,y)$ függvények esetében bizonyították.

Tudományos kitüntetései: 1967-ben Grünwald Géza-díj, 1983-ban Matematikai Díj, 1990-ben Akadémiai Díj.

Ajánlók: *Szökefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly*

Pintz János

1950-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete: a számelmélet. Doktori fokozatát 1984-ben szerezte. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója.

Publikációinak száma 90, az elmúlt 10 évben 25, utóbbiak valamennyien angol nyelvűek, többségük rangos nemzetközi folyóiratban, kiadványban került közlésre. Hivatkozásainak száma meghaladja a kétszázat. A Dirichlet-féle L -függvények elméletében nagyjelentőségű új elemi módszert alkotott a valós gyökök vizsgálatára, mellyel több fontos becslést javított (*Acta Arith.* 31 1976, 273—289). A prímszámok irregularitási elméletében több mint 30 dolgozatot publikált, a korábbi ilyen témájú eredmények jelentős részét nagymértékben megjavítva. Munkásságával e terület vezető kutatójává vált. Igen fontos a zeta-függvény gyökei és a primeloszlás közti kapcsolatot minden eddiginél pontosabban leíró eredménye (*Acta Arith.* 37 [1980], 209—220) és a század elejei híres Mertens-sejtés első effektív cáfolata (*Astérisque* 147—148 [1987], 325—333). Az analitikus számelmélet 4. fő problémájaként tekintett, egymást követő prímek különbségére vonatkozóan, áttörést jelentett Iwanieccl közös felső becslése (*Mh. Math.* 98 [1984], 115—143) és legújabb alsó becslése az előforduló nagy hézagokra (*J. Number Theory* 63 [1997], 286—301).

Kiemelkedő eredményeket ért el a több mint 250 éves Goldbach-sejtéssel kapcsolatban, többek között kimutatván, hogy az azt esetlegesen megsértő páros számok rövid intervallumokban is ritkán fordulhatnak elő (*J. Lond. Math. Soc.* /2/ 47 [1993], 41—49; *Sieve methods, Exponential sums, etc.* Ed. G. Greaves, Cambr. Univ. Press 1996, 1—54).

Több igen fontos eredményt ért el továbbá Bombierivel, Iwanieccl, Komlóssal, Szemerédivel és más társszerzőkkel együtt kombinatorikus jellegű számelméleti kérdésekben (*Duke Math. J.* 66 [1992], 369—385), a híres Heilbronn-féle háromszögprobléma K.F. Roth-tól származó korábbi felső becslésének javításával és a sejtés meglepő cáfolatával (*J. Lond. Math. Soc.* /2/ 25 [1982], 13—24), továbbá prímtesztelési problémákban (*Math. Comp.* 53 [1989], 399—406) is.

Tudományos kitüntetései: 1973-ban Rényi Kató-díj, 1974-ben Grünwald Géza-díj, 1984-ben Rényi Alfréd-díj, 1986-ban Matematikai Díj, 1994-ben Könyv-nívódíj, 1987-ben és 1992-ben Hardy—Ramanujan társaság (Bombay, India) díja, 1995-ben Akadémiai Díj.

Ajánlók: *Győry Kálmán, Szemerédi Endre*

Ruzsa Z. Imre

1953-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete: számelmélet, valószínűségszámítás. Doktori fokozatát 1993-ban szerezte. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének osztályvezetője. Fő kutatási területe az additív, multiplikatív és valószínűségi számelmélet, ahol neves kutatók próbálkozásainak ellenálló számos problémát oldott meg.

Az általános sorozatok additív elméletében meghatározta, milyen ritka lehet egy úgynevezett lényeges komponens, (Essential Components, Proc. London Math. Soc. 54 [1987], 38–56.) Ehhez a felső becslést adó, korábban ismert legjobb konstrukciót lényegesen meg kellett javítania, míg alsó becslés korábban egyáltalán nem volt ismeretes, arra eredeti analitikus módszert dolgozott ki.

Kis összeghalmazú sorozatok szerkezetét ismert könyv írja le, de a bizonyítás helyességét illetően kétségek merültek fel. Ő új módszerrel teljes bizonyítást adott. (Arithmetical progressions and the number of sums, Per. Math. Hung. 25 [1992], 105–111 és Generalized arithmetical progressions and sum sets, Acta Math. Acad. Sci. Hung. 65 [1994], 379–388), és olyan általánosításokat, amelyekre az eredeti módszer — még ha ki is javítható — alkalmatlannak tűnik.

Legtöbbet idézett dolgozatában (On the concentration of additive functions, Acta Math. Acad. Sci. Hung. 36 [1980], 215–232) pontos becslést ad additív számelméleti függvények koncentrációjára. A fontos becslés legjelentősebb alkalmazása is tőle származik, (The law of large numbers for additive functions, Studia Sci. Math. Hung. 14 [1979], 247–253) megadva additív függvény degenerált határeloszlásának általános feltételét. A modern valószínűségi számelmélet egyik fő törekvése ilyen általános kritériumok felkutatása, de egyelőre lényegében az övé az egyetlen ilyen eredmény.

Tudományos kitüntetései: Akadémia Ifjúsági Díja, Rényi Kató-díj II. és I. fokozata, Grünwald Géza-díj I. fokozata, Rényi Alfréd-díj, Matematikai Díj, a Cambridge-i egyetem Rollo Davidson- díja.

Ajánlók: *Halász Gábor, Lovász László, Szemerédi Endre*

Sárközy András

1941-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete: kombinatorika, számelmélet. Doktori fokozatát 1982-ben szerezte. Az ELTE Algebra és Számelmélet Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

Eddig 143 tudományos cikket (közülük 71-et az utóbbi tíz évben) és 4 könyvet írt. Munkái nagyrészt számelméleti témájúak, és foglalkozik a számelmélet alkalmazásával is. Cikkeire 413 hivatkozás történt.

Kiemelkedő jelentőségűek a különbségsorozatokra vonatkozó eredményei, köztük a ma már klasszikusnak számító ún. Fürstenberg–Sárközy-tétel. Alapvető fontosságúak az összegsorozatok aritmetikai szerkezetére vonatkozó tételei, valamint azok multiplikatív analógonjai is. Számos alkalmazása van a véges sorozatokra vonatkozó addíciós tételeinek, különösen részalmaz-összegekre vonatkozó eredményeinek.

Tudományos kitüntetései: 1966-ban Grünwald Géza-díj, 1980-ban Matematikai Díj, 1992-ben Akadémiai Díj.

Ajánlók: *Babai László, Győry Kálmán, T. Sós Vera*

Schipp Ferenc

1939-ben született Sombereken. Szűkebb szakterülete: matematika (harmonikus analízis, martingálmélet). Doktori fokozatát 1976-ban szerezte. Az ELTE TTK Numerikus Analízis

Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára; JPTE TTK Matematika Tanszék tanszékvezetője (másodállásban).

Az elmúlt tíz évben 2 angol nyelvű monográfiája, 32 angol nyelvű és 1 magyar nyelvű publikációja jelent meg. Az összes hivatkozások száma: 480.

Kiterjesztette a martingálmélet alapvető fogalmait (megállási idő, martingáltranszformált, kvadratikus variáció stb.) és eredményeit famartingálokra, és ezeket a Fourier-sorok elméletében alkalmazta. Ezekből többek között következik, hogy számos nevezetes ortogonális rendszerre érvényes a Carleson-tétel megfelelője (Fourier series and martingale transforms. *Linear Spaces and Approximation*. Birkhäuser Verlag, 1978, 571—581). A diadikus harmonikus analízis eredményeinek egy jelentős része nevéhez és az általa vezetett csoporthoz fűződik. Ezeket foglalta össze az irányítása alatt, társszerzőkkel írt Walsh series: an introduction to dyadic harmonic analysis (Akadémiai Kiadó — Adam Hilger, 1990) monográfiában, amelyről több elismerő értékelés jelent meg és számosan hivatkoznak rá. Eredményesen alkalmazta a Hardy-terek és a waveletek elméletét és módszereit a matematika különböző fejezeteiben (többek között az approximáció- és irányításelméletben) és a műszaki tudományokban. (Approximation in H^∞ -norm. AFS'95, Bolyai Soc. Math. Studies, Budapest 5 [1996], 307—320, Basis selection for H^∞ identification in the disc algebra. Proc. European Control Conf., Rome, Italy [1995], 19—24).

Tudományos kitüntetései: 1978-ban Matematikai Díj, 1990-ben Akadémiai Díj, 1996-ban Szent-Györgyi Albert-díj.

Ajánlók: *Daróczy Zoltán, Kátai Imre, Leindler László*

Simonovits Miklós

1943-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete: a kombinatorika és az algoritmuselmélet. Doktori fokozatát 1981-ben szerezte. Az MTA Matematikai Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa.

Az elmúlt tíz évben egy könyve, 25 cikke jelent meg (angolul), több mint 15 publikálás alatt van. Az utolsó tíz évben megjelent cikkeire 100, az utolsó tíz év során összes cikkeire több mint 300 hivatkozás történt.

Néhány különösen fontos tudományos munkája: — A method for solving extremal problems in graph theory. *Theory of graphs*, Proc. Coll. Tihany, (1966), (Ed. P. Erdős and G. Katona) Acad. Press, N.Y. 1968, 279—319. Erdős és Simonovits korábban bizonyították, hogy egy Turán-típusú extrém problémában az extrémális számot a minimális kromatikus szám határozza meg. A fenti cikk ennek messzemenő javítása: az extrém és majdnem extrém gráfok struktúráját is a tiltott gráfok kromatikus számának minimuma határozza meg. Ezen eredményei nyomán az extrémális gráfelméleti kutatások döntően megváltoztak.

— Cycles of even length in graphs, *Journal of Combinatorial Theory*, 16B(2) April (1974) 97—105. (társszerző: J.A. Bondy). Az egyik döntő áttörést jelenti az extrémális gráfelmélet legnehezebb problémái, az „elfajult” extrém problémák elméletében.

— The mixing rate of Markov chains, an isoperimetric inequality and computing the volume of convex bodies, ACM (1990) (társszerző: Lovász László). Egy cikksorozat első két cikke, amelyben az elméletben és alkalmazásokban egyaránt lényeges — magas dimenziós konvex testekre vonatkozó — randomizált térfogatszámító, illetve integráló algoritmusok között a jelenlegi leggyorsabbat adja.

Tudományos kitüntetése: 1993-ban Akadémiai Díj.

Ajánlók: *Hajnal András, Katona Gyula, Laczkovich Miklós, Lovász László, T. Sós Vera, Tusnády Gábor*

RENDES TAGSÁGRA**Dohy János**

1934-ben született Debrecenben. 1993-ban választották az MTA levelező tagjává. Szűkebb szakterülete: alkalmazott állatgenetika (állatnemesítés) és szarvasmarha-tenyésztés. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára. Levelező taggá választása óta kutatási eredményeit (jórészt munkatársaival közösen) 6 tudományos dolgozatban, 8 összefoglaló tanulmányban, 13 konferencia-proceedingsben, 20 előadás-absztrakt formájában és 2 könyvrészletben tette közzé. Publikációi közül 26 angol nyelven — 16 közlemény külföldön — jelent meg. Legfontosabb tudományos munkái 1993-tól: Bósze Zs.—Dohy J. (1993): Improvement of the Quality of Milk Protein by New Biotechnological Methods (Hung. Agr. Res., Vol. 2, No. 1.); Gáspárdy A.—Bozó S.—Dohy J. (1995): Performance comparison of Hungarofries, Black Pied Dairy Cattle (SMR) and Holstein Friesian Breeds in Hungary (Archiv f. Tierzucht, Vol. 38, No. 3.).

Legjelentősebb eredményei 1993 óta: a) Módszerek a tejfehérje minőségének javítására új genetikai és biotechnikai-biotechnológiai eljárásokkal; b) A hungarofriz és SMR fajta előnyeinek kimutatása a holstein-friz fajtával összehasonlítva; c) A klónozás és az embriómélyhűtés megvalósítására új összefüggések feltárása; d) A heterózis- és anyai hatás feltárása húsmarha fajták reciprok keresztezéseiben.

Dohy János — akkreditált doktori program, tanszék és MTA-kutatócsoport vezetőjeként, továbbá számos megbízatás keretében — egyik vezető személyisége a tudományos utánpótlás nevelésének és a magyar állattenyésztés-tudománynak.

1993 óta elnyert tudományos kitüntetései: Széchenyi-díj (1996, megosztva), Ehrenmitglied der Deutschen Gesellschaft für Züchtungskunde (1997).

Ajánlók: *Horn Péter, Mészáros János*

Várallyay György

1935-ben Debrecenben született. Szűkebb szakterülete a talajtan, mezőgazdasági vízgazdálkodás és környezetvédelem. 1993-ban lett az MTA levelező tagja. 1981—1996 között az MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézete igazgatója, jelenleg kutatóprofesszora. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem MTA TAKI-ba kihelyezett talajtani tanszékének vezetője.

Fő kutatási területei a talaj vízgazdálkodásának és anyagforgalmának vizsgálata, azok szabályozása, káros környezeti hatásainak előrejelzése és megelőzése céljából, valamint talajkészeleteink és azok változásának korszerű jellemzése. Levelező taggá választása óta részletesen elemezte a talajhasználat vízgazdálkodási és környezeti hatásait, összefüggéseit, kidolgozta a fenntartható talajhasználat tudományos alapjait. Munkatársaival megalkotta, beindította és szakmailag irányítja a Talajvédelmi Információs és Monitoring rendszer munkálatait (TIM).

Tudományos eredményeiről 147 magyar és 139 idegen nyelvű szakcikkből, 61 ismeretterjesztő cikkből és 12 egyéb szakmunkában számolt be. Szerzője 10 magyar és idegen nyelvű könyvrészletnek, 10 egyetemi jegyzetnek, jegyzetrészletnek.

1993-tól elnöke az MTA Talajtani és Agrokémiai Bizottságának, 1990-től a MAE Talajtani Társaságának. Az utóbbi években közép-kelet-európai koordinátora több nemzetközi projektnek, tagja több szakfolyóirat nemzetközi szerkesztőbizottságának.

Ajánlók: *Stefanovits Pál, Láng István*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Bedő Zoltán

Született Debrecenben 1951-ben. Szűkebb szakterülete: növénynemesítés. A mezőgazdasági tudomány doktora (1993), az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézete igazgatója.

Új többletanyagok statisztikai módszert tett közzé a búza alkalmazkodóképességének vizsgálatára. Felgyorsította a minőségi jellegekre történő nemesítést, az antéra kultúrával létrehozott dihaploidok előállításával (*Journal of Genetics and Breeding* 46: 263—268.). Kollégáival hozzájárult az *in vitro* androgenézis nemesítési alkalmazhatóságának kidolgozásához (*Plant, Cell, Tissue and Org. Cult.* 39: 49—53.). Új szelekciós eljárást dolgozott ki gametocidok felhasználásával, ötvözve a *single-seed-descent* és a *doubled haploid* nemesítést (*Cereal Research Comm.* 21: 125—132.). Elsőként létesített növénynemesítő kutatóhelyen molekuláris nemesítési laboratóriumot Magyarországon, a fontosabb agronómiai jellegek molekuláris térképezésére (TAG 89: 900—910., TAG 94: 612—618.), molekuláris markerek növénynemesítési felhasználására (*J. of Genetics and Breeding* 50: 387—390.). Elméleti eredményei beépültek a gyakorlati nemesítésbe. Az elmúlt hat évben a magyar búzatermesztésben a legnagyobb területen a munkatársaival előállított fajtákat termesztik, részarányuk folyamatosan meghaladja az 50 %-ot. Társszerzője 24 Magyarországon és 12 külföldön elismert *T. aestivum* fajtának, két *T. durum* fajtának és 25 találmánynak. Az említett búzafajtákat ezidáig Magyarországon 4,7 millió, külföldön pedig 2,2 millió hektáron termesztették. Nemesítési eredményei mellett, összes közleményeinek száma 211, ebből 10 könyvrészlet, 90 tudományos publikáció (ebből 56 idegen nyelvű), 27 előadás vagy poszterkivonat és 84 ismeretterjesztő publikáció.

Ajánlók: *Gyórfy Béla, Rajki Sándor, Balázs Ervin, Harnos Zsolt*

Biacs Péter

1940-ben született Budapesten. Tudományos munkásságának fő területe a növényi olajok és állati zsíradékok vizsgálata, az élelmiszer-biotechnológia. E témakörben nyerte el 1985-ben a kémiai tudomány doktora fokozatot. Jelenleg a Központi Élelmiszeripari Kutató Intézet főigazgatója, a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetemen 1986-tól egyetemi tanár, ahol 1996-ban Dr.h.c. címet kapott.

Négy elfogadott szolgálati szabadalma van. Az elmúlt 10 évben egy könyve, kilenc könyvrészlete, két egyetemi jegyzete, valamint 28 idegen nyelven és 62 magyar nyelven írt tudományos közleménye jelent meg. Az idegen nyelvű közleményeire való hivatkozások száma 72. Nemzetközi konferenciákról kiadott könyvekben 17 angol nyelvű előadásanyaga jelent meg. Összes publikációjának száma több mint 300.

A fűszerpaprika és paradicsom lipoxigenáz enzimét mutatta ki munkatársaival (*Acta Alimentaria* 15, 307—318, 1986 és 16, 339—35, 1987). Fűszerpaprika örleményben meghatározta az eredeti és hozzáadott antioxidáns tulajdonságú anyagok hatását (*J. Plant Phys.* 143,

520—525, 1994). Elsőnek mutatta ki a karotinoidok antioxidáns tulajdonságainak függését az aszkorbinsavtól és a tokoferoloktól (second barrier hatás).

Négy akadémiai bizottságban vesz részt és több tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. A Nemzetközi Élelmiszertudományi és Technológiai Egyesületek Uniójának (IU-FoST) elnöke (1995—99), az Országos Környezetvédelmi Tanács alelnöke (1996—), a Codex Alimentarius magyar képviselője 1988-tól.

Ajánlók: *Király Zoltán, Balázs Sándor, Horn Péter, Bócsa Iván*

Bodó Imre

Budapesten, 1932-ben született. Szűkebb szakterülete: alkalmazott genetika, állattenyésztés. A mezőgazdasági tudomány doktora (1991), az Állatorvostudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára.

Az elmúlt 10 évben megjelentetett könyveinek (könyvrészeiteinek) száma: 5, tudományos cikkek száma magyar nyelven: 12, idegen nyelven: 17, hivatkozások száma: 57.

A legfontosabbaknak ítélt munkái: Manual for Training Courses. A géntartalékok mibenlétéről és védelméről írott egyik első összefoglaló munka. A FAO tankönyvként használta. Lótenyésztők kézikönyve. Több évtizedes szünet után a lótenyésztéssel kapcsolatos tudnivalókat és újabb tudományos eredményeket összefoglaló kézikönyv. Szerkesztője volt (Hecker Valterrel) és a könyv jelentős fejezeit Bodó Imre írta. Ennek rövidített változata ma már egyetemi tankönyv. Az Elsevier kiadásában megjelent szarvasmarha-tenyésztési kézikönyvben a kelet-európai húsmarha-tenyésztésről közös fejezetet írt Dohy Jánossal.

Tevékenységből kiemelendő, hogy őt kérték fel az edinburghi alkalmazott genetikai konferencia genetikai sokféleségről szóló szekciójának megszervezésére, amellel előadója is volt, és őt bízták meg a következő, guelphi világkongresszuson az európai helyzetről szóló beszámoló elkészítésével, német és francia társszerzőkkel. Rendkívül jelentős, hogy a SAVE (Safeguard of Agricultural Varieties in Europe) szervezet vezetőségi tagja, ahol nemcsak állattenyésztési, hanem növénytermesztési és kertészeti értékek megóvása is a szervezet feladatához tartozik.

Ajánlók: *Horn Artúr, Mészáros János*

Csermely Jenő

1938-ban született Balatonberényben. Szűkebb szakterülete: a takarmánytartósítási és -feldolgozási technológiák műszaki fejlesztése. A mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot 1989-ben nyerte el. Az FM Műszaki Intézet tudományos igazgatóhelyettese és a GATE Kihe-lyezett agrár-műszaki tanszék tanszékvezető c. egyetemi tanára.

Négy szolgálati szabadalma van. Az elmúlt 10 évben 1 könyve és 1 könyvrésze, 37 magyar és 29 idegen nyelvű közleménye jelent meg. Munkáira az elmúlt évtizedben 33 hivatkozás történt, ebből 11 idegen nyelven.

Az erjesztett lucerna hőállapotának vizsgálatánál meghatározta a szenázs hővezetési-, és hőmérsékletvezetési tényezőjét, valamint fajhőjét, összefüggésben a takarmány fizikai jellemzőivel. Ezzel elsőként tette lehetővé a takarmányhalmaz hőmérsékletmezejének modellezését. A szemeskukorica zúzalék erjesztéses tartósításához alapvető fizikai-mechanikai és technológiai összefüggéseket mutatott ki a nagy (22—44 %) nedvességtartalmú szemeskukorica aprításánál és a zúzalék tömörítésénél. Elsőként igazolta, hogy az aprítás fajlagos energia-szintje független a termés nedvességtartalmától, és hogy a növekvő nedvességtartalom nagyobb fajlagos felületnövekményt idéz elő. A takarmánygabona hűtvetárolásához új tech-

nológiai megoldást dolgozott ki, miután megállapította a hűtési ciklusok nedvességelvonó képességét, lehetővé téve a 18 % nedvességtartalmú gabona minőségi tárolását. Elsőként alkalmazta a hűtési eljárást a hibridkukorica feldolgozásánál. A hibridkukorica szárítás hő- és anyagtranszport folyamatának leírására általánosítható összefüggést alkotott. A takarmánypellet fizikai-mechanikai vizsgálatánál kimutatta a kukorica és a búza igen eltérő befolyását a morzsolódásra és a keménységre.

Munkásságát 1983-ban megosztott Akadémiai Díjjal ismerték el.

Ajánlók: *Dimény Imre, Gyórfly Béla*

Deák Tibor

1933-ban született Szegeden. A biológiai tudomány doktora (1989), a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem egyetemi tanára. Szűkebb szakterülete: élelmiszer-mikrobiológia, élesztőgombák taxonómiája és ökológiája.

Az elmúlt tíz évben megjelent tudományos közleményeinek száma 60 (ebből 16 magyar nyelvű), szerzője három könyvnek, illetve fejezetnek, a külföldi hivatkozások száma 228.

Negyven éve az élelmiszeripari mikrobiológia művelője, aki eredményeivel mind hazai, mind nemzetközi téren elismerést szerzett. Jelentősen hozzájárult az élelmiszerek mikrobiológiai ellenőrzésére és minősítésére szolgáló vizsgálati módszerek fejlesztéséhez, új, hatékony módszerek, identifikációs eljárások kialakításához, molekuláris technikák bevezetéséhez (Rapid Methods in Microbiology and Immunology, Intercept, 1995; Modern Methods in Food Mycology, Elsevier, 1992; Trends Food Sci. Technol., 6:287, 1995). Tudományos munkásságának kiemelkedő eredményei az élesztőgombák membrántranszport folyamataira (Arch. Microbiol. 116:205, 1978), mikrobiális ökológiájára (Adv. Appl. Microbiol. 36:179, 1991. Handbook of Foodborne Yeasts, CRC Press, 1996), konduktometriás kimutatására (J. Appl. Bacteriol. 75:546, 1993; Int. J. Food Microbiol. 23:405, 1994; Food Microbiol. 12: 165, 1995), valamint identifikálására és taxonómiájára (J. Food Prot. 50:243, 1987; Int. J. Food Microbiol. 19:15, 1993) vonatkoznak.

Tudományos kitüntetései: Sigmund Elek-émlékérem, Manning Rezső-émlékérem, American Academy of Microbiology Fellow.

Ajánlók: *Ferenczy Lajos, Sáringer Gyula, Farkas József*

Fésüs László

1939-ben született Szeghalmon. Szűkebb szakterülete: immunogenetika, valamint immunogenetikai és molekuláris genetikai módszerek állattenyésztési alkalmazása. Az állatorvostudomány doktora (1988), az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóintézet főigazgatója.

A háziállat immunogenetikai és biokémiai genetikai kutatás legismertebb hazai egyénisége, munkássága nemzetközi szinten is nagy elismerést váltott ki. Kutatásait az említett területeken 1962 óta végzi. Hosszabb ideje folytat juhtenyésztési kutatásokat, legújabban pedig a molekuláris genetikai vizsgálatok állattenyésztésben történő alkalmazási lehetőségeit vizsgálja. Tudományos eredményei közül a legkiemelkedőbbek a juhok és a sertések biokémiai poliformizmus vizsgálata területén születtek, nevéhez fűződik a juh Tfl és AlbD típusok leírása és munkatársaival házisertésben kimutatták a vadsertésből származó Tfl típust. Kiterjedt vizsgálatokban tisztázta a juh hemoglobin poliformizmus szaporodási teljesítményre gyakorolt hatását (Fésüs, Acta Vet. Acad. Sci. Hung. 1967. 17. 95—98; Fésüs, Anim. Blood Grps Biochem. Genet. 1974. 5. 177—180; Fésüs, Anim. Genet. 1994. 25. 1. 95—97; Pálovics—Fé-

süs—Osváth, Anim. Blood Grps Biochem. Genet. 1982. 13. 61—62). Sokat tett az immuno-genetikai és molekuláris genetikai kutatási eredmények állattenyésztési gyakorlatba történő alkalmazása érdekében, a vezetése alatt álló laboratórium több mint 25 éve működik eredményesen. 1992-ben a magyar állattenyésztés igényeit kielégítő laboratóriumot hozott létre. A származásellenőrzési munka mellett végzik a hazai tejelő szarvasmarha-állományok BLAD-mentesítését és sertésállományunk stresszérzékenységének felmérését.

Az elmúlt 10 évben 5 könyvrészletet írt és 19 magyar, valamint 17 idegen nyelvű tudományos közleménye jelent meg. Munkáira a szakirodalomban 162 esetben hivatkoztak.

Ajánlók: *Horn Artúr, Stefanovits Pál*

Filep György

1932-ben született Császlón. Szűkebb szakterülete: talajkémia. A mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot 1980-ban szerezte meg. A Debreceni Agrártudományi Egyetem egyetemi tanára.

Fő kutatási területei: a talajkémiai egyensúlyok és a talajon belüli transzportfolyamatok leírása, a talajleromlás—talajjavítás elméleti alapjainak fejlesztése, a talaj és a környezeti tényezők kölcsönhatásainak vizsgálata.

Az utóbbi évtizedben egy monográfiája, egy magyar és két angol nyelvű könyvrészlete és 48 (ezek között 20 idegen nyelvű) közleménye jelent meg. Munkáira eddig 140 hivatkozás történt. Legfontosabb műve: Talajkémia (Akadémiai Kiadó, 1988) és annak angol nyelvű átdolgozott változata. Kiemelkedő jelentőségűek az ionkicserélődési reakciók dinamikájával (Agrokémia és Talajtan. 18. 383—394. 1969, és 23. 231—236. 1974); az adszorpciót kísérő energiaváltozásokkal (Pocsvovedenie 9. 599—609. 1977); a talaj elsavanyodásakor lejátszódó folyamatok értelmezésével (Pocsvovedenie. 12. 537—559. 1989, Sov. Soil Sci. 22/3. 76—88. 1990) és a szikes talajok kémiájával (Agrokémia és Talajtan. 27. 345—356. 1978, és 42. 245—256. 1993) foglalkozó közleményei. Több új vizsgálati és értékelési eljárást is kidolgozott. A legismertebbek : a humuszoldatok gélszűréses frakcionálásának pontosítása (Agrokémia és Talajtan. 23. 137—143. 1974); a talaj potenciálisan mineralizálható N-készletének gyors meghatározása (Agrokémia és Talajtan. 29. 245—250. 1980) és a talajok sav/bázis pufferoló képességének értékelésére szolgáló új módszer (Agrokémia és Talajtan. 40. 195—202. 1991).

Ajánlók: *Stefanovits Pál, Várallyay György*

Frank József

1945-ben született Hódmezővásárhelyen. Tudományos munkásságának fő területe a növény-nemesítés. 1989-ben védte meg doktori értekezését a napraforgó nemesítésének témaköréből. A Gabonatermesztési Kutatóintézet főigazgatója.

Új szelekciós módszereket dolgozott ki a napraforgó nektár- és pollentermelésére, pollentárolására. A virágok nemének exogén hormonokkal való szabályozásával a szabadföldön is reprodukálható himsterilitást indukáló módszert dolgozott ki, mellyel kiküszöbölte a lassú és bizonytalan mechanikai kasztrálást (Tagungsbericht. 179. Berlin, 311—317, 1980).

A világon elsőként teljesen egyedi, különleges morfológiával rendelkező, több napraforgó szárbetegséggel szemben ellenálló, ill. toleráns makromutáns génforrást állított elő. Magyarországon elsőként állami minősítésben részesült génikus (Gahib-7. 1982) és citoplazmatikus himsterilitáson (Citosol-3, 1982) alapuló napraforgó hibridek vezető nemesítője. Nevéhez 22 hazai és 43 külföldi állami minősítésű napraforgó hibrid előállítása kapcsolódik. Európában az első étkezési napraforgó hibridek (Marica-2, Marica-3, 1994) nemesítője. Napraforgó fajtái

és beltenyésztett vonalai közül 54 kapott „zárt pedigrés” védelmet külföldön, ezek közül 26 belföldi szabadalmi oltalom alatt is áll. Néhány egyéb olajnövény, így olajlen, sütőtök és földimogyoró fajták társnemesítője.

Tudományos közleményeinek száma 60, ebből idegen nyelvű 20. 1989-ben az Akadémiai Kiadónál monográfiája jelent meg a napraforgóról. Közleményeire vonatkozó hivatkozások száma 27, fajtáira pedig több mint 60, ebből külföldi szaklapokban 35. Ismeretterjesztő közleményeinek száma 28.

1989-ben létrehozta a HELIANTHUS Kutatási Alapítványt, 1997-ben pedig a Dél-Alföldi Agro-Bio Innovációs Centrum Közhasznú Társaságot.

Munkásságát 1987-ben a Munka Érdemrend arany fokozatával, 1989-ben Baross László-emlékéremmel, 1991-ben Gábor Dénes-díjjal, 1993-ban pedig Széchenyi-díjjal ismerték el.

Ajánlók: *Kurník Ernő, Tomcsányi Pál*

Heszky László

1945-ben született Győrött. Szűkebb szakterülete növénygenetika, növénynemesítés, növény-biotechnológia. A biológiai tudomány doktora (1990), a Gödöllői Agrártudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára.

Tudományos eredményeit az elmúlt 10 évben 1 magyar könyvben (Mg. Kiadó), 4 angol (Springer Verlag) és 2 magyar könyv (Akadémiai Kiadó) önálló fejezetében, továbbá 55 angol és 12 magyar nyelvű tudományos közleményben foglalta össze. Két szabadalmát fogadták el. Hivatkozásainak száma: 165, melyet további 61 egészít ki különböző PhD disszertációkban. A hatvanas évek végétől — nemzetközi viszonylatban is — úttörő munkásságot fejt ki a növényi sejtenetika és biotechnológiai módszerek kidolgozásában és növénynemesítési célú kutatásában. Elsőként dolgozta ki különböző fű- és pillangós fajok növényregenerációs rendszerét szomatikus sejtekből (Plant Cell Reports 1989. 8, 174—177, és 1992. 11, 266—269). Kísérletileg bizonyította a szerv- és ploidiáfüggő szomaklonális variabilitást növényi rendszerben (Biotechnology in Agriculture and Forestry 1991, Volume 14, Rice 619—641, Springer Verlag, Berlin, New York), mely alapján nemzetközileg is növumnak számító — Haploid Szomaklon Nemesítési Módszert dolgozott ki. Társnemesítővel állította elő Magyarországon az első biotechnológiai eredetű növényfajtát (Biotechnology in Agriculture and Forestry 1996, Volume 36, Somaclonal Variation in Crop Improvement 46—54, Springer Verlag). Társ szerzővel írt Növény-biotechnológia (Mg. Kiadó, 1990) című könyve, melyben az elmúlt évtizedekben elért kutatási eredményeit foglalta össze alapműnek számít.

Ajánlók: *Bócsa Iván, Dohy János, Dudits Dénes, Kurník Ernő*

Hornok László

1947-ben született Újpesten. A mezőgazdasági tudomány doktora (1994), a Gödöllői Agrártudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára, a Mezőgazdasági Biotechnológiai Központ tudományos tanácsadója. Szűkebb szakterülete: mezőgazdasági mikrobiológia.

Az elmúlt 10 év tudományos/publikációs mutatói: 2 könyvrészlet (mindkettő magyar nyelven), 1 egyetemi jegyzet (szerkesztője), 7 magyar nyelvű tudományos cikk, 24 idegen nyelvű tudományos cikk, 132 idegen hivatkozás, 3 szabadalom.

Legjelentősebb tudományos eredményei: Az általa irányított kutatócsoport élén feltárta a fakultatív növénykórokozó gombák fungicid ellenállóságának genetikai és biokémiai hátterét, módszert dolgozott ki a rezisztencia megjelenésének előrejelzésére (Exp. Mycol. 9, 326—333;

Pest. Biochem. Physiol. 29. 17—24), s a kutatások alapján szinergetikus fungicid-készítmények szabadalmaztatására került sor. Mykotoxin-termelő penészgombák variabilitásának új, alternatív mechanizmusait tárta fel (Curr. Genet. 24. 500—504; Microbiology 141. 713—719; FEMS. Microbiol. Lett. 131. 295—299), és módszert dolgozott ki a toxintermelő telepek vegyes penészflórából történő gyors kiszűrésére. Géntechnológiailag nemesített, szerves hulladékok reciklációjára alkalmas, környezetkímélő technológiákban hasznosítható mikroorganizmus törzseket állított elő (J. Basic. Microbiol. 36. 63—72; FEMS Microbiol. Lett. 145. 385—392).

Ajánlók: *Balázs Ervin, Horváth József, Klement Zoltán*

Kozár Ferenc

1943-ban Budapesten született. Tudományos munkásságának fő területei: a növényvédelmi rovartan, környezetkímélő növényvédelem, ökológia és rovarrendszertan. Az MTA Növényvédelmi Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. 1991-től a mezőgazdasági tudomány doktora, c. egyetemi tanár.

Publikációs tevékenysége az elmúlt tíz évben: 1 idegen nyelvű könyv, 1 magyar nyelvű könyv, 7 idegen nyelvű könyvfejezet, 5 magyar nyelvű könyvfejezet, 45 idegen nyelvű tanulmány, 12 magyar nyelvű tanulmány. Összesen 273 tudományos publikációja jelent meg. Műveire 563 hivatkozás ismert, ebből 436 külföldi, 19 országból. Eredményeit a szakterületének legnevesebb lapjaiban is közölte, több esetben első magyar szerzőként.

A világon először szervezett kontinens léptékű kutatást a gyümölcsfákat károsító pajzstetvek témakörében, melynek során megállapította a legveszélyesebb fajok területi elhelyezkedését és a kártevők felszaporodásának legfontosabb okait. Módszertani fejlesztések (feromon-, szin- és szívócsapda, szelektív hormonhatású szerek hatásának vizsgálata) során javaslatokat tett környezetkímélő növényvédelmi módszerek bevezetésére. A felmérések során kapott adatok alapul szolgáltak populációdinamikai következtetések levonására is, amelynek eredménye lett az első hazai populációdinamikai monográfia (Akadémiai Kiadó, Budapest, 163, 1992). Számos új pajzstetű génuszt és fajt írt le Európából, Kanadából és Afrikából. Mintegy harminc ország pajzstetű faunáját kutatta és jelentős számú fajt mutatott ki. Sok esetben az adott országra az ő munkája volt az első jelentős faunisztikai alapvetés. Számos új, a világ más részeiről behurcolt kártevő faj felbukkanását elsőként jelezte Európában. Elsőként a világon irányul érdeklődése a globális felmelegedés kártevő rovarokra gyakorolt hatásainak elemzésére.

1993-ban kapta meg a Magyar Rovartani Társaság Frivaldszky-émlékérem ezüst fokozatát.

Ajánlók: *Jermy Tibor, Sáringer Gyula*

Nagy Béla

1941-ben született Debrecenben. Állatorvos mikrobiológus, az MTA Állatorvostudományi Kutatóintézete igazgatója (1994—).

Kutatási területe a fiatal állatok enterális fertőzéseinek diagnosztikája, járványtana és megelőzése, elsősorban bakteriológiai és ultrastrukturális alapkutatásokkal. Jelentős diagnosztikai és járványtani megfigyeléseket tett egyes enterális protozoonok és vírusok (rotavírus és koronavírus) területén is. Hazai és külföldi munkatársakkal közös, eddigi eredményei közül kiemelő a kórokozó *E. coli* baktériumok két új (adhéziós) virulencia faktorának felfedezése és jelentőségének tisztázása. Alapkutatási eredményeire alapozott fejlesztési kutatásai a diagnosztikában és az oltóanyagtermelésben jelentősen hozzájárultak e nagy kárt okozó enterális betegségek elleni eredményesebb védekezéshez. E téren egy szabadalma és két újítása van.

A köz- és állategészségügyi szempontból alapvetően fontos szalmonella témában eredményesen vezeti a hazai és külföldi intézmények együttműködését, részben külföldi támogatást is élvező programokban. Kutatási területén a világ élvonalbeli kutatói közé tartozik, melyet eddigi 81 teljes terjedelmű tudományos közleményének 48-as impaktfaktora (SCI) és 990 (főként nemzetközi) hivatkozása is jelez. 6 hazai, 9 külföldi intézettel működik együtt, 3 egyetem akkreditált témaadója. Közmegebecsültségét jelzi, hogy minősített kollégái titkos szavazással ismételtlen jelölték képviselőjüknek.

Ajánlók: *Dudits Dénes, Mészáros János*

Sass Pál

1937-ben, Jászfelsőszentgyörgyön született. Szűkebb szakterülete: kertészet, gyümölcsstermesztés, posztharvest technológia, marketing. A mezőgazdasági tud. doktora (1983), a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem rektora.

Az elmúlt tíz évben 2 magyar és 1 angol nyelvű könyvet jelentetett meg, 2 magyar és 2 angol nyelvű könyvet szerkesztett, 9 könyvrészletet írt; idegen nyelvű tudományos cikkeinek és közleményeinek száma 35, a magyar nyelvűeké 26. Összes publikációira 127 idegen és 114 magyar nyelvű hivatkozása van.

Legfontosabbnak tartott műve a 44 éves Gyümölcsárolás-t (1986) követő 38 éves angol nyelvű Fruit Storage (1993), amely 32 országba jutott el. Hasonlóan jelentős a szerkesztésében 1994-ben Hollandiában megjelent, kerekén 1000 oldalas Postharvest Treatment of Horticultural Crops című ISHS kiadvány. Mind elméleti, mind gyakorlati szempontból nagyon fontosnak ítéltető a társszerzővel 1997-ben megírt A zöldség és a gyümölcs versenyképessége című 25 éves könyve.

Tudományos eredményei közül legfontosabbaknak a gyümölcs érési és utóérési folyamatban szerepet játszó enzimek és enzimrendszerek hatásának feltárását, jelentős biokémiai és molekuláris változások korszerű módszerekkel történő kimutatását, a tárolási veszteségek előrejelzési módszerének, ill. a veszteségek értéktranszformációs rendszerének kidolgozását tartjuk.

A termények betakarítás utáni élettani és gazdasági megismerésére vonatkozó iskolateremtő munkásságával nemcsak itthon, hanem külföldön (Európán kívül például az USA-ban, Japánban, Kínában, Új-Zélandon) is jelentős elismerést szerzett.

Ajánlók: *Balázs Sándor, Király Zoltán, Kozma Pál, Tomcsányi Pál*

Schmidt János

Született 1935-ben Feketeerdőn. Szűkebb szakterülete: állattenyésztés, gazdasági állatok takarmányozása. A mezőgazdasági tudomány doktora (1989), a Pannon Agrártudományi Egyetem rektorhelyettese és tanszékvezető egyetemi tanára.

Az utóbbi 10 évben 4 könyve (köztük egy nivódijas kézikönyv), valamint 88 tudományos publikációja (közülük 43 idegen nyelven) jelent meg. Tudományos munkáira az utóbbi 10 évben 134 hivatkozás történt. Elfogadott szabadalmainak száma 9.

Elsőként foglalkozott hazánkban a bendőben csak kismértékben lebomló (by-pass) zsír, fehérje és aminosav készítmények takarmányozási szerepével, ilyen készítmények kifejlesztésével (Arch. Anim. Nutr. 39. 1—24; Tierzüchter 40. 7. 300.; Kraftfutter 67. 9. 318). Vezetője volt annak a kutatócsoportnak, amely a keményítőérték helyett egy korszerű, EU-konform nettóenergia rendszert dolgozott ki és vezetett be hazánkban (Takarmányozástan — A takarmányok energiaértékének mérése; Mg. Kiadó, 1988. 266—312.). Kísérleteivel jelentősen hoz-

zárult a niacin kőrödözök anyagforgalmában betöltött szerepének megismeréséhez (Kraftfutter 68. 34. 3—4. 253.; Kraftfutter 73. 11. 449.). Több élelmiszeripari melléktermékre dolgozott ki korszerű hasznosítási technológiát (Milchwissenschaft 43. 9. 551.; Állatteny. és Tak. 37. 3. 217.). Nemzetközi tekintetben is kiemelkedő eredményeket ért el a biológiai tartósítószeres hatásmechanizmusának kutatásában és a harmadik generációs biológiai tartósítószeres kifejlesztésében (Wirtschaftseig. Futter 31. 3. 234.; Wirtschaftseig. Futter 32. 1. 89.; Biore. Techn. 60. 1. 9.).

Tudományos kítüntetése: Újhelyi-émlékérem, Wilhelm Kirchner-díj (Németország).

Ajánlók: *Horn Péter, Dohy János*

Solymos Rezső

1929-ben Bajcsygyertyánoson született. Szűkebb szakterülete: erdóművelés, fatermésztan. A mezőgazdasági tudomány doktora (1972), az Erdészeti Tudományos Intézet tudományos tanácsadója.

Az elmúlt 10 évben megjelentetett tudományos cikkeinek száma 31, külföldön jelent meg 17. Hivatkozások száma: külföldön 12, hazai 16. 1961-től összesen 365 tudományos publikációja jelent meg, közülük 98 külföldön.

Irányításával kiépült az erdőnevelési és fatermésztani állandó kísérleti bázis, mintegy 2500 kísérleti területtel, amely nemzetközileg is elismert, hosszú lejáratú kutatásokhoz szolgál alapul. Az itt folyó kutatások eredményeként új, korszerű hazai fatermési és erdőnevelési modell táblák készültek. Az egész országra kiterjedő erdősítési hálózati kísérleteket létesített. Kutatási eredményeinek felhasználásával kidolgozta a természetközeli erdőgazdálkodásban ajánlott erdő-felújítási és erdőnevelési irányelveket, eljárásokat. Javaslatokat készített a hazai és az európai erdőtelepítési programra vonatkozóan az EU keretében.

Az erdők stabilitását, a biodiverzitás megőrzését és helyreállítását szolgáló kísérleteket állított be elegyes faállományokban, kialakította ezekre vonatkozóan a növekedési sorokat, meghatározta összehasonlító kísérletek útján szerkezetük és fatermésük közötti eltéréseket, összefüggéseket, figyelembe véve az EU-tagállamok hasonló témájú kutatásait.

Tudományos elismerései: Akadémiai Díj (1979), OEE Bedő-díj (1986), EFE Pro silvicultura arte lignaria et geodesia Díj (1996), Svéd akadémiai ezüstérem (1979), Cotta-émlékérem (Németország, 1985), W.L. Pfeil-díj (1989), Norvég Ezüstfenyő Díj (1990), IUFRO oklevél (Spanyolország, 1994).

Ajánlók: *Magyar János, Klement Zoltán*

Szendró Péter

Budapesten született, 1938-ban. Szűkebb szakterülete: mezőgazdasági gépek és géprendszerek technológiai fejlesztése. A mezőgazdasági tudomány doktora (1994), a Gödöllői Agrártudományi Egyetem intézetvezető egyetemi tanára.

Az utóbbi 10 évben 1 önálló könyve, 5 szerzőtársként szerkesztett könyve, 1 könyvrészlete és 107 tudományos közleménye jelent meg, ebből 17 idegen nyelven. Összes publikációja: 272. Ebből 3 önálló könyv, 6 társszerzőként szerkesztett könyv és 9 könyvrészlet, egyetemi jegyzet, 125 tudományos közlemény. Megvalósult, bejegyzett szabadalma: 8. Műveire 81 hivatkozás ismert.

A szecsakázott szálal zöldtakarmány-halmaz méretösszetételét leíró matematikai modell kidolgozásával a világon elsőként sikerült pontos összefüggést találnia a termény-betakarítógép részegységeinek működési paraméterei és a szilázs minőségét meghatározó növényi-alapanyag

méret-struktúrája között. Meghatározta a szilázs, továbbá a szárított zöldtakarmány-alapanyagok optimális fizikai és reológiai paramétereit. A zöldtakarmány vágásakor fellépő energiaigényes száldeformációt, valamint a késélsúrlódást csökkentő vibrációs csúszó-metszés elmeletének és gyakorlatának kidolgozásával világviszonylatban új és sikeres konstruktóri irányzatot képvisel az energiatakarékos szecsckázók területén. Nagy jelentőségű szabadalma a napraforgó vetőalapanyag sclerotium mentesítésére kifejlesztett magtisztító berendezés, továbbá rendkívül figyelemreméltó alkotása a nagyszerű Mobitox csávázógépeken alkalmazott növényvédő szereket keverő-adagoló precíziós berendezés.

Tudományos kitüntetései: Kiváló Feltaláló arany fokozat (1974), Apáczai Csere János-díj (1992), Pázmány Péter-díj (1994).

Ajánlók: *Dimény Imre, Harnos Zsolt*

Széles Gyula

1936-ban Kapuváron született. A mezőgazdasági tudomány doktora (1985), a Pannon Agrártudományi Egyetem intézetigazgatója, egyetemi tanára. Tudományterülete: agrárökonómia, mezőgazdasági vállalatok gazdaságtana, az állattenyésztés ökonómiai kérdései.

Az elmúlt tíz évben magyar nyelven önállóan két könyvet publikált és hat könyvrészletet írt. Tizenkét egyetemi és főiskolai jegyzet készítésében vett részt. Egyedül írt hat jegyzetet, másik hatot társszerzőkkel publikált. Tudományos cikkeinek száma 87, amelyből 59 idegen nyelven is megjelent.

Kiemelkedő, nemzetközileg is figyelemre méltó tudományos eredményeket ért el a tenyészállat-import gazdasági értékelése, valamint az importnak a szarvasmarha-tenyésztés hatásvizsgálata területén. Gazdasági szempontból elemzi a tej- és a vágómarha-termelés kritikus időszakait, különös tekintettel a második világháború után és az 1970-es években kialakult időszakokra. (A tenyészállatimport gazdasági értékelése és hatása szarvasmarha-tenyésztésünk fejlődésére. Akadémiai Kiadó, 1991). Kiemelést érdemel a tejgazdaság elemzése terén elért eredménye is, a tejtermelő tehenészetek gazdasági összefüggéseinek feltárása, a tejtermelő ágazat erőforrásigényének, a termelést befolyásoló gazdasági összefüggéseknek a kimutatása.

Kutatómunkája nemzetközi elismertségét jelzi, hogy a Mezőgazdasági Munkaszervezők Nemzetközi Szervezete (CIOSTA) 1996-ban elnökévé választotta.

Ajánlók: *Csáki Csaba, Sipos Aladár*

Orvosi Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Papp Gyula

1937-ben Szigetváron született. Kutatási területe az experimentális kardiológia és a szívérrendszer farmakológiája. Az Akadémia 1993-ban választotta levelező tagjává. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Pharmacologiai Intézetében tanszékvezető egyetemi tanár. A Szegedi Akadémiai Bizottság Orvostudományi Szakbizottságának elnöke.

Levelező tagságának ideje alatt fontosabb megállapításai: 1) A miofibrilláris kalciumérzékenyítő szerek képesek a szívelégtelenség valamennyi hemodinamikai tünetét tartósan mér-

sékelni (Brit.J.Pharmacol. 114:656—61,1995). 2) A postinfarktuszos arrhythmákat az amiodaron főként azáltal gátolja, hogy csökkenti a Purkinje rostok és a kamrai munkaizomsejtek közötti, fokozott repolarizációs diszperzitást (J.Cardiovasc.Pharm.Ther.1/4: 287—96, 1997). 3) Akut szívinfarktuszban, az ATP-függő káliumcsatornák ischaemiás aktiválódását moduláló szerek csökkentik a kamrai elektromos inhomogenitást és növelik a túlélés esélyét (J.Pharm.Exp.Ther. 277:1215—20, 1996).

Levelező taggá választása óta tudományos munkái: 49 folyóirat-dolgozat (43 idegen nyelven), 148 előadáskivonat, 6 könyvfejezet, 2 könyvrészlet, 2 szerkesztett könyv.

A Magyar Kardiológusok Társaságának és az Alpok—Adria Kardiológiai Szövetségnek elnöke, alelnöke az Európai Kardiológiai Társaságnak, tagja a Kardiovaszkuláris Farmakoterápiás Világszövetségnek. Elnyerte az Európai Kardiológiai Társaság kitüntető érmét (1994), a Magyar Kardiológiai Társaság Pro Societate érmét (1995), a Szent-Györgyi Albert-díjat (1994) és az Issekutz-díjat (1996). Elnöke az Egészségügyi Tudományos Tanács Klinikofarmakológiai Bizottságának, tagja az ETT Elnökségének és a Kardiológiai Szakmai Kollégiumnak.

Ajánlók: Eckhardt Sándor, Gáti István, Ihász Mihály, Telegdy Gyula

Petrányi Győző

1933-ban született Szegeden. Az Országos Haematológiai és Immunológiai Intézet főigazgatója és a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem Immunológiai Tanszékének vezető professzora, az egyetem tudományos rektorhelyettese.

Levelező taggá választása óta (1990) a transzfúzió immunmodulációt előidéző hatását tanulmányozta. Megállapította, hogy a fő hisztokompatibilitási rendszer mellett a vér sejtjes elemeihez kötött alloantigének játszanak szerepet a szuppresszív reguláció megindításában. Tisztázta az e mechanizmusban részt vevő humorális és sejtközvetített tényezőket és munkatársaival izolált egy immunszuppresszív hatású immunglobulint (Petrányi és mtsai: The polymorphic human TLC-B/CD46/MCP system and its implications in transplantation and reproduction, Eur.J.Immunogen. 22:147—161, 1995). Arch. Allergy Immunol. 1997). Immunoterápiás programot indítottak el a rokon élő donor veseátültetési program keretében, valamint a recurrens habituális abortuszban szenvedők kezelésében (Petrányi és mtsai: Cellular and humoral immunologic factors for the protection of trophoblast and embryo in humans, Regional Immunol. 6:306—311, 1995).

Tudományos eredményeit 310 közleményben publikálta, melyekre 1308 nemzetközi hivatkozás történt, impact faktoruk 322,9.

A VIII. Immunológiai Világkongresszus (1992) főtitkára, az I. Közép-európai Transzplantációs Konferencia (1994) és az Európai Immungenetikai Federáció Kongresszusának (1997) elnöke, a Nemzetközi Immunológiai Unió és az Európai Immungenetikai Federáció Executive Committee tagja.

Ajánlók: Gáti István, Telegdy Gyula, Jobst Kázmér, Ihász Mihály

Spät András

1940-ben született Budapesten. A Semmelweis OTE Élettani Intézetének igazgatója. A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja 1993 óta.

Korábbi kutatásait folytatva a hormonok és idegi ingerületátvivő anyagok hatására létrejövő kalcium-jel kialakulását és szerepét vizsgálta. Elsőként mutatta ki nem-idegi sejtben, hogy az intracelluláris raktárak Ca^{2+} leadását szabályozó inozitol triszfoszfát receptor több típusa

egyidejűleg expresszálódhat (Endocrinology 134: 2354—2359, 1994). Leírt egy új típusú, a sejtbe irányuló, tartósan fennálló Ca^{2+} áramot (I_{gj}), amelyet a kálium ion depolarizáció nélkül is aktivál (J. Physiol. 483: 67—78, 1995). Ez az áram szerepet játszik a mellékvese glomerulosa sejt és a hippocampus egyes idegsejtjeinek működésszabályozásában. Többféle sejtben kimutatta, hogy a citoplazmában létrejövő Ca^{2+} jel áttevődik a mitokondriumra, és ott dehidrogenázokat aktivál. A dehidrogenázok hatására így képződő NADPH szteroid képző sejtben elősegíti a hormontermelést (J. Biol. Chem. 269: 27310—27314, 1994).

Levelező taggá választása óta tudományos eredményeit 11 közleményben publikálta, melyek impakt faktora 44,7.

Megalakulása óta tagja az MTA Doktori Tanácsának, a Népjóléti Minisztérium Klinikai és Kísérletes Endokrinológiai Témabizottságának elnöke, tagja az MKM Felsőoktatási Kutatási és Fejlesztési Pályázatok kuratóriumának és a Magyar Élettani Társaság vezetőségének.

Ajánlók: *Bálint Péter, Halász Béla, Palkovits Miklós*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Ádány Róza

1952-ben született Berettyóújfaluban. A Debreceni Orvostudományi Egyetem Közegészségtani és Járványtani Intézetének és Népegészségügyi Iskolájának igazgatója, egyetemi tanár. Az orvostudomány doktora fokozatot 1991-ben Fibrin depozíció és matrix újdonszövődés a tumorszövetben c. értekezésével nyerte el. Fő kutatási területei az onkohemosztazeológia és a kardiovaszkuláris betegségekkel szembeni veszélyeztetettség biomarkereinek azonosítása.

Tudományos publikációinak száma 75, a közlő folyóiratok kumulatív impakt faktora meghaladja a 150-et, munkáira több mint 400 esetben hivatkoztak. Munkásságát a Japanese Society for the Promotion of Science Distinguished Scientist Award-al ismerte el 1992-ben, s vendégprofesszornak hívta meg a Gifui Egyetemre.

Az intratumorális fibrinképződés mechanizmusának, s ebben a tumor asszociált makrofágok részvételének tisztázása során tett felismerései a matrix makrofágok szerepének koncepcionális újraértelmezéséhez vezettek (Br. J. Cancer, 55, 421, 1987). Azonosította az emberi szervezet XIII-as faktort termelő sejtjeit (Throm. Haemost., 76, 74, 1996) és tisztázta azok ontogenezisét (Blood, 86, 2151, 1995). Az irányítása alatt jelenleg folyó kísérletes onkológia és genetikai epidemiológiai vizsgálatok célja új preventív célpontok feltárása és annak tisztázása, hogy a magyar lakosság esetében mely genetikai vizsgálatok eredményeinek lehet — egyéni és populációs szinten — prediktív értéke a kardiovaszkuláris és daganatos betegségekkel szembeni veszélyeztetettség kimutatásában (Cell. Immunol. 170, 202, 1996, Carcinogenesis, 5, 1229, 1995, Blood Coagul. Fibrin, 7, 536, Cardiology, 6,7, 1997).

Ajánlók: *Donhoffer Szilárd, Jobst Kázmér, Muszbek László*

Besznyák István

1931-ben született Egerben. Az Országos Onkológiai Intézet Sebészeti Osztályának osztályvezető főorvosa. Szűkebb szakterülete a sebészi onkológia, különösen az emlő-, pajzsmirigy-, retroperitonealis és mediastinalis daganatok sebészete.

A Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem Klinikai Onkológiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1982-ben védte meg. 295 tudományos publikációja közül

(impakt faktor 94,25, idézettség 200 felett) 95 az utóbbi évtizedben jelent meg, 8 könyv, illetve könyvfejezet szerzője, szerkesztője. A szerkesztésben megjelent Sebészi Onkológia c. monográfia hazánkban a daganatos betegségek operatív kezelésének korszerű alapjait fekteti le. Hosszabb tanulmányúton volt az USA-ban, Angliában, Svédországban és Németországban.

Szakmai tevékenysége nemzetközi elismeréseként elnökségi tagja a World Federation of Surgical Oncology-nak és a European Society of Surgical Oncology-nak. Több mint 60 kandidátusi és doktori értekezés bírálója. Mindkét budapesti orvosi egyetem kiváló oktatója, kiváló orvos. Tanítványai közül 2 tanszékvezető egyetemi tanár, 7 kandidátus, 3 osztályvezető főorvos, 10 főorvos.

Az MTA Elnökségének doktor tagja, az MTA Orvosi Tudományok Osztályának tanácskozási jogú tagja. Tagja az MTA II. Doktori Bizottságának, az ETT, a MOTESZ a MOK elnökségének. A Szakmai Kollégiumok elnöki tanácsának elnöke. Tagja a Royal Society of Medicine-nek, az American College of Surgeons-nak, a Deutsche Gesellschaft für Chirurgie-nak. A Sebészeti Szakmai Kollégium elnöke. A Balassa-, Krompecher-, Markhot-, Pro Pathologia emlékérem, a MOTESZ és Markuszovszky-díj (kétszer) valamint a Köztársasági Érdemérem Tisztikeresztjének kitüntetettje.

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Ihász Mihály*

Dobozy Attila

1939-ben született Szegeden. Szűkebb szakterülete a dermatológia és a klinikai immunológia. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Bőrgyógyászati Klinikáján tanszékvezető egyetemi tanár, az egyetem rektora. A doktori fokozatot 1991-ben nyerte el. Tudományos tevékenysége elsősorban a környezeti hatásokkal szembeni specifikus és aspecifikus védekezési reakciók mechanizmusának tanulmányozására vonatkozik. Eredményei arra utalnak, hogy a keratinocyták aktívan részt vesznek a szervezet külső ingerekre adott immunológiai és cytokin válaszában kialakításában (J. Dermatol. [1993] 20: 341). Eredeti megfigyeléseket tett a keratinocyták funkciójára, felszíni receptorstruktúrájára, cytokin képzésére és működésük szabályozására vonatkozóan (Immunol. Lett. [1992] 31: 209). Működésének másik fontos területe a dermato-oncológia. Igen korán felhívta a figyelmet arra, hogy a Kaposi-sarcoma minden esetben immundeficiencia alapján alakul ki (Lancet [1973], ii, 625) és munkatársaival leírta a Herpes vírus 8-as típusának az angiogén bőrdaganatok kialakulásában játszott szerepét (J. Am. Acad. Derm. [1997] 37: 107). Megfigyeléseiről 251 közleményben számol be, ezek összesített impakt faktora 242. Munkáira az idegen nyelvű irodalomban 592 esetben hivatkoznak. Számos hazai és nemzetközi tudományos társaság tagja, tiszteletbeli tagja vagy vezetőségi tagja, közülük a Magyar Dermatológiai Társaságnak (1992—1994) elnöke és a Magyar Allergológiai és Klinikai Immunológiai Társaságnak (1997—) választott elnöke. Az MTA Orvosi Tudományok Osztályának tanácskozó tagja (1996).

Ajánlók: *Papp Gyula, Szegedi Gyula, Telegdy Gyula*

Dóczy Tamás

1949-ben született Szegeden. A Pécsi Orvostudományi Egyetem Idegsebészeti Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. A doktori fokozatot 1994-ben nyerte el.

Tudományos munkássága az agy térfogatszabályozásával és az agyoedema vizsgálatával kapcsolatos. Igazolta az agyi kapillárisok (a vér-agy-gát működés) korai károsodását a látgyagyhártya vérzések után (Journal of Neurosurgery 60:335—342, 1984, Stroke 17:498—501, 1986). Eredeti megfigyeléseket tett a vér-agy gát károsodás hatásáról az agyi vízháztartásra, azaz

az agyoedema képződésre vonatkozóan (*Acta Neurochirurgica* 77:110—132, 1985). Elsők között vetette fel az irodalomban, hogy az agyszövet víz- és elektrolitháztartását egy centrális neuroendokrin rendszer is szabályozza (*Neurosurgery* 11:402—407, 1982). Vizsgálatai igazolták, hogy a vasopressin antagonisták, illetve az atrialis natriuretikus peptid analógjai az agyoedema és az intrakraniális nyomáscsökkentés új alternatíváját jelentik. Az agyszövet térfogatállandóságának ozmotikus szabályozásában bizonyította a centrális atriopeptin szerepét (*Acta Neurochirurgica* 121:1—8, 1993).

Jelentős eredményeket ért el a minimálisan invazív idegsebészeti technikák hazai bevezetésében (MR-vezérelt stereotaxia) s továbbfejlesztésében (nemzetközi együttműködés keretében). Munkacsoportjával kidolgozta a biportalis neuroendoszkópos technikát (*Neurosurgery* 40:871—877, 1997). Közleményeinek száma: 113. Munkásságára történő hivatkozások száma: 332. Kumulatív impakt faktora: 59,456. Az utolsó tíz évben a közlemények száma: 79, melyek összesített impakt faktora: 39,57.

Kiváló orvos és az Európai Idegsebészeti Társaságok Szövetsége Upjohn díjának kitüntetettje.

Ajánlók: *Donhoffer Szilárd, Jobst Kázmér, Szolcsányi János*

Füst György

1937-ben született Budapesten. Általános orvosi diplomát 1962-ben szerzett a BOTE-n, 1974-ben védte meg kandidátusi, 1983-ban doktori értekezését. Az egyetem elvégzése óta folyamatosan végez tudományos munkát, az OKI-ban (1962—1974), az OHVI-ben (1974—1995, 1986-tól osztályvezetőként), 1995-től a SOTE III. Belgyógyászati Klinikáján egyetemi tanár, a Kutatólaboratórium vezetője. Fő tudományterületei: immunológia, ezen belül komplement-kutatás, a HIV-fertőzés immunológiája.

Legfontosabb tudományos eredményei: 1) elsőként vezette be a komplementmérések modern módszereit Magyarországon. 2) Bizonyította e mérések prognosztikai jelentőségét szepikus sokkban és krónikus lymphoid leukaemiában. 3) Elsőként mutatta ki, hogy a C4B gén deficiens variánsát hordozó egyének életkilátásai lényegesen rosszabbak, mint a nem hordozóké, náluk szignifikánsan nagyobb a myocardialis infarctus morbiditás és letalitás. 4) Igazolta, hogy a pollen allergia pathomechanizmusában alapvető szerepet játszik a komplement-aktiválás. 5) Elsőként bizonyította a komplementtől függő enhancing antitestek klinikai jelentőségét HIV fertőzésben. 227 tudományos közleménye jelent meg, közülük 122 nemzetközi folyóiratban, melyek kumulatív impakt faktora 357,8, idézettsége 811.

Kezdetől fogva vezető szerepet játszik a hazai AIDS-ellenes küzdelemben, a Nemzeti AIDS Bizottság tagja, 1990—95 között titkára. Tagja az IUIS Klinikai Immunológiai Bizottságnak és az Európai Komplement Hálózat elnökségének. A MIT vezetőségi tagja. Az MTA Orvosi Tudományok Osztálya II. Doktori Bizottságának titkára, az Immunológiai Bizottság tagja, az Akadémiai Díj (1986) és a Kesztyűs Loránd Emlékérem (1996) kitüntetettje.

Ajánlók: *Hollán Zsuzsa, Petrányi Győző*

Juhász-Nagy Sándor

1933-ban született Debrecenben. A Semmelweis OTE Ér-és Szívsebészeti Klinikájának kutatóprofesszora. Fő működési területe a koszorúér keringés és a szívizomzat szabályozásának vizsgálata. Mintegy harmadfél-száz eredeti közleményt publikált, többségüket a szakterület vezető periodikáiban, ezekre több mint 700 hivatkozás történt. Doktori címét 1977-ben szerezte.

Munkásságához kapcsolódik a koszorúér beidegzés ma is érvényes felfogásának első korszerű kidolgozása (Am.J. Physiol. 200, 125, 1961), melynek keretében bebizonyosodott az önálló érszűkítő idegellátás ténye. A metabolikus éradaptáció funkcionális károsodásának (később klinikailag is igazolt) új mechanizmusait feltárva elsőknek ismerte fel a szívizom- és éralkalmazkodásban megvalósuló sajátos adenoazin-inozin kölcsönhatást (J. Pharmacol. Exp. Ther. 202:683, 1977). Kutatói iskolája dolgozta ki a kardiatermográfia kvantitatív válfaját, mely minden más hasonló célú módszert felülmúló tér- és időbeli felbontóképességével új lehetőségeket nyitott a szívsebészeti kutatásban, így a kardioprotekció és a koronária műtétek hatékonyságának ellenőrzésében: eredményei révén jelentősen javult a szívűtétek eredményessége (Cardiopharmacology 87, 343, 1988). Újabb vizsgálatai a cardiogen peptidek patofiziológiai hatásainak feltárása terén hoztak figyelemre méltó eredményeket (J. Cardiovasc Pharmacol. 26: 253 és 26: 502, 1995, Life Sci. 61: 1349, 1997).

A tudományos közélet aktív résztvevője, több jelentős nemzetközi és hazai konferencia szervezője, felkért előadója, ill. elnöke volt. A hazai közéletben igen sokat tett a legkülönbözőbb tudományos programok és pályázatok érdekeinek előremozdításáért.

Ajánlók: *Gáti István, Halász Béla, Pásztor Emil*

Kovács László

1939-ben született Sátoraljaújhelyen. Szűkebb szakterülete: sejtélettan. A DOTE Élettani Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1987-ben védte meg. Kötüntetései: Szent-Györgyi Albert-díj 1994, Akadémiai Díj 1997.

Az elmúlt tíz évben 17 in extenso dolgozata jelent meg, ezek impakt faktor összege: 54,474, munkáira ezalatt 396 hivatkozás történt. Eredményeit az ingerlékeny és nem ingerlékeny sejtek membránfolyamatainak tanulmányozásában érte el. A nemzetközi irodalomban ő írta le az intakt izomrostok kalcium homeosztázisának kvantitatív viszonyait, a myoplazmatikus kalcium koncentrációváltozásainak kinetikáját (Nature 279, 392—396, 1979). Meghatározta az intracelluláris kötőhelyek sebességi állandóit, a kalcium pumpa sajátosságait (J. Physiol. 414, 639—671, 1991). Részletesen elemezte a felszíni membrán feszültség-érzékelői és a sarkoplazmatikus retikulum kalcium csatornái között fennálló visszacsatolási mechanizmusokat (J. Physiol. 390, 213—227, 1987). Biopsziás minták tenyésztésével nyert myotubulusokon megállapította, hogy örökletes izombetegségekben észlelhető genetikai elváltozásokat a kalcium csatornák alfa-1 alegységének, ill. az aktiváció és az inaktiváció feszültségfüggésének jellegzetes módosulása kíséri (J. Physiol. 483, 299—306, 1995). Megállapította, hogy a keratinocyták differenciálódásában és a proliferációban jelentős szerepet játszó kalciumkoncentráció-emelkedés mind a cAMP, mind pedig az IP-3 útvonalon, ill. azok receptorain keresztül létrehozható, de a kinetika eltérő, a Ca felszabadítása pedig különböző intracelluláris tárolóhelyekről történik (Exp. Dermatol. 4, 164—165, 1995).

Ajánlók: *Bálint Péter, Muszbek László, Spät András, Szegedi Gyula*

Kovács László

1934-ben született Szombathelyen. Szűkebb szakterülete a perinatológia, human reprodukció kutatás. Doktori értekezését 1987-ben védte meg. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára.

Tudományos kitüntetései: Semmelweis-emlékérem (1991), Jancsó Miklós-emlékérem (1992).

Az elmúlt 10 évben 127 tudományos publikációja jelent meg. Ezekre a publikációkra 457 hivatkozás történt, összes citációinak száma 691. Impakt faktorainak összesített értéke 91,282. Legfontosabb munkái: Termination of very early pregnancy by RU 486 — an antiprogestational compound. *Contraception*, 29, 399—410, 1984; Termination of early pregnancy with ZK 98.734: clinical evaluation; In: Ch. Puri, P.F.A. Van Look (Eds): *Hormone antagonists for fertility regulation*. Bombay, 1989, 155—161. A progesteron antagonisták klinikai felhasználása területén nevéhez fűződik az első dóziskereső vizsgálat az RU 486 (mifepriston) és a ZK 98734 (lilopriston) alkalmazásával. Elsők között foglalkozott az anti-progessogének contraceptios lehetőségeivel is.

A szüléset-nőgyógyászatban munkásságának nemzetközi elismerését jelzi, hogy a Nőgyógyász Világszövetség (FIGO) elnökségének tagja, az Európai Szülész Nőgyógyász Szövetség (EAGO) idén választotta elnökévé és az Európai Nőorvosok Szakmai Testülete (EBCOG) elnökségének tagja. Kiemelkedő nemzetközi együttműködést folytat az Egészségügyi Világszervezet Humán Reprodukció Kutató Programjával. A WHO több tudományos bizottságának tagja és több multicentrikus nemzetközi projekt vezető kutatója.

Ajánlók: *Gáti István, Petrányi Győző*

Machovich Raymund

1936-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete: patobiokémia, hemosztázis, trombozisképződés. Doktori értekezését 1981-ben védte meg. A Semmelweis OTE Orvosi Biokémiai Intézetében egyetemi tanár.

Fő érdeklődési köre a véralvadási-fibrinolitikus rendszer molekuláris alapjainak kutatása. Munkásságának jelentősebb eredményei: 1. Heparinnal kapcsolatos megfigyelések: a „templát” modell kidolgozása és a heparin katalitikus szerepének leírása (az eredmények többek között a *Biochem. J., Thromb. Res., Thromb. Haemost. Eur. J. Biochem. Blood* folyóiratokban kerültek közlésre). 2. Endotéliummal kapcsolatos megfigyelések: a thrombinon kívül a plazmin is kötődik az endotéliumhoz (az eredmények többek között a *Blood* és a *Biochem. J.* folyóiratokban kerültek közlésre). Az endotélisjtek antitrombotikus tulajdonságára vonatkozó közleményeit a „Blood Vessel Wall and Thrombosis” c. könyvében (CRC Press, Florida, Vol I—II., 1988) foglalta össze. 3. Fibrinolízissel kapcsolatos megfigyelések: a polimorfonukleáris fehérvérsejtek közreműködésével létrejövő alternatív fibrinolitikus út leírása (*Biochemistry* 28: 4517—4522, 1989; *Thromb. Haemost.* 75:140—146, 1996), a natív plazminogén aktiváció előfeltételeinek kimutatása (*Biochemistry*, 31:11558—11561, 1992).

82 eredeti közleményt publikált, ezek összesített impakt faktora 203. Összidézettsége folyóiratokban 1066. Az elmúlt tíz évben 31 tudományos cikket, 10 könyvrészletet közölt és szerzője, illetve szerkesztője volt 4 könyvnek.

Kitüntetései: Canadian Heart Foundation Award, 1978, Jendrassik-emlékérem 1991.

Ajánlók: *Hollán Zsuzsa, Papp Gyula, Spät András*

Makara B. Gábor

1939-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete: idegtudomány, neuroendokrinológia, Az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutató Intézet igazgatóhelyettese.

1986-ban neuroendokrin kutatásaiért Akadémiai Díjat kapott. A doktori fokozatot 1987-ben nyerte el.

Az endokrinológia területén és az idegtudományokban végzett kutatómunkájáról összesen 202 közleményben számolt be, amelyekre 1997 júniusáig összesen 3300 idézetet regisztráltak

a Science Citation Indexben. Az elmúlt 10 évben összesen 71 közleményt írt, melyek impact faktora 147,27, az idézetek száma 1348.

Elektrofiziológiai módszerekkel elsőként azonosított endokrin szabályozó (tuberoinfunduláris) idegsejteket a hypothalamusban (Brain Res 40:238, 1972, 117 idézet) és ezzel új kutatási területet nyitott.

Úttörő megállapítása, hogy a GABA, mint gátló agyi neurotranszmitter szerepet játszott az agyalapi mirigy és a mellékvesekéreg rendszer szabályozásában (Neuroendocrinology 16:178, 1976, 200 idézet).

A 70-es évek végén felismerte, hogy hibás az akkori uralkodó felfogás, mely szerint a hypothalamus nucl. arcuatusában termelődne a hypophysis-mellékvesekéreg aktivitását stresszben szabályozó neurohormon, a CRF. Sok vitát és később nemzetközi elismerést váltott ki ez az állítás, ezt követően a korábbi felfogással szemben CRF-et a hypothalamus egy másik területén, a nucl. paraventricularisban lokalizálta. Ez a sokat idézett felismerés (Amer. J. Physiol. 240:E441, 1981, 138 idézet; Neuroendocrinology 36:415, 1983, 167 idézet) ma tan-könyvi adat, és alapul szolgál a stressz okozta kórképek megértéséhez.

Ajánlók: *Halász Béla, Palkovits Miklós*

Nagy Zoltán

1942-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a vascularis neurológia. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem professzora, az Agyérbetegségek Országos Központja (Országos Psychiátriai és Neurológiai Intézet) igazgatója. Doktori értekezését 1992-ben védte meg.

Széles körű vizsgálatokat folytat az agyi érbetegségek epidemiológiája diagnosztikája, illetve pathophysiológiája területén. Az agyi endothel sejtek zárókapcsolatainak leírása (Lab. Invest. 1984, 50, 313), az endothelium felszín negatív töltésének barrier szabályozó tulajdonsága (Lab. Invest. 1983, 49, 662), az endothelastrogliá co-cultura technika kidolgozása fűződnek nevéhez (J. Neurosci. 1987, 7, 3293). Újabban a reperfüziós agykárosodás és az apoptosis jelenségek vizsgálata áll érdeklődése előterében. A Nemzeti Stroke Program kidolgozója és irányítója.

Az elmúlt 10 évben 1 könyv, 12 könyvrészlet (angol és magyar nyelven) 1 multimédia oktató anyag, 21 idézhető absztrakt, 16 magyar nyelvű és 15 angol nyelvű közlemény szerzője. Közleményeinek impact faktora: 92,63, hivatkozások száma: 544. Kiváló orvos (1989), Széchenyi professzori ösztöndíj (1997). Több tudományos társaságban tisztséget visel, így a Magyar Stroke Társaság alapító elnöke, a Közép és Kelet-Európai Stroke Társaság elnöke, a Nemzetközi Stroke Társaság vezetőségi tagja, az Amerikai Neurológus Társaság, az Európai Neurológus Társaságok Szövetsége tudományos bizottsága, valamint az European Acute Stroke Advisory Panel tagja. Iskolateremtő egyéniség, a vascularis neurológia nemzetközi szintű művelője.

Ajánlók: *Magyar Kálmán, Romics László*

Ribári Ottó

1932-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete fül-orr-gégészet, audiológia. A Semmelweis OTE Fül-Orr-Gégeklinika igazgatója. A doktori fokozatot 1986-ban nyerte el.

Klinikai farmakológiai munkásságából kiemeljük, hogy ő vezette be a Cavinton infúziót, elsőként írta le az acetazolamid belső fülre gyakorolt hatását, valamint az Ipriflavon hatását az otoszklerotikus csontra. Új módszert dolgozott ki a hallás adaptáció és a hallásfáradás vizsgálatára. Módszereit mind külföldön, mind belföldön évtizedek óta alkalmazzák, magyar és külföldi tankönyvek rutin módszernek írják le. Több új módszert dolgozott ki a hallásjavítás

területén. Hazánkban elsőként végzett középfül-átültetést és Közép-Kelet-Európában elsőnek végzett cochlearis implantációt. A hallásjavító műtétek terén nemzetközileg elismert szaktekin-tély. A fül-orr-gégészet területén elsőként foglalkozott a kisteljesítményű lézerek hatásával állatkísérletekben, majd később embereken. Bebizonyította az ún. hélium—neon lézersugár há-mosító hatását.

Évekig a Fül-orr-gége Egyesület elnöke volt, majd a Magyar Orvostudományi Társaságok és Szövetségének elnöke lett. A Nemzetközi Otoneurológiai Társaság alelnöke, az EUFOS jelenlegi alelnöke. Több nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja és számos külföldi tudományos társaság, ill. egyesület tiszteletbeli tagja. Kétszáznegyvennyolc közleményt, ebből 48 könyvet, ill. könyvrészletet publikált, az utolsó 10 évben 126 publikációja jelent meg. 1979-ben jelent meg első, 1986-ban a második és 1990-ben a jelenleg is érvényben lévő egyetemi tankönyve.

Ajánlók: *Ihász Mihály, Knoll József*

Süveges Ildikó

1939-ben született Debrecenben. A Debreceni Orvostudományi Egyetemen szerzett dip-lomát 1963-ban, majd a Szemészeti Klinikai tanársegédje, adjunktusa, később docenseként dolgozott. 1984-ben a SZOTE Szemészeti Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanárává ne-vezték ki és ezt a pozíciót 1992-ig töltötte be. 1992 óta a SOTE Szemészeti Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. A doktori fokozatot 1985-ben nyerte el.

Tudományos tevékenységének középpontjában a cornea pathológiája és műtéttana áll. Közleményei a hyalokeratopathia és a Terrien betegség területén nemzetközi elismerést arattak. A Maroteaux—Lamy szindrómával kapcsolatban is figyelemre méltó adatokat közölt nemzetközi szaklapokban. Eddig 134 közleménye jelent meg, melyek impakt faktora 23,902.

Az elmúlt öt évben megjelent közleményei közül külön említést érdemelnek az alábbiak: Amer. J. Ophthalmol. 115, 679—680, 1993; Acta Ophthalmologica 72, 729—742, 1994; German J. Ophthalmol. 1, 114—116, 1992; Klin. Mol. Augenheilk., 209, 283—285, 1996; Internat. Ophthalmol. 20, 83—87, 1997; Ophthalmology 104, 375-380, 1997, Lasers Med. Sci., 12, 113—116, 1997.

Tudományszervezési sikereit jellemzi, hogy Tampere, Münster és Rostock egyetemem ven-dégprofesszorként adott elő, 9 nemzetközi társaság tagja vagy tisztségviselője. Az Európai Szemész Társaság Budapesten 1997-ben megtartott kongresszusának elnöke volt. Hat folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, a Magyar Szemészet főszerkesztője. Szemészeti Szakmai Kol-légiumban az MTA-t képviseli, az Országos Szakképesítő Bizottság tagja.

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Nász István*

Szende Béla

1936-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete pathológia, kísérletes onkológia. A SOTE Pathológiai és Kísérleti Rákkutató Intézetének igazgatója, és az MTA—SOTE Molekuláris Pathológiai Kutatócsoport vezetője.

Az orvostudomány doktora 1982 óta. Az oktatásban 1958 óta vesz részt. Tudományos munkája során megállapította, hogy ugyanazon aminosav D és L formája ellentétesen befo-lyásolja egyes daganatfajták növekedését. Egy évet töltött ösztöndíjasként a Lajtha László vezette Paterson Laboratóriumban, Manchesterben. Feltárta és részletesen ismertette a methy-lezett lysin származékok biológiai hatásait. A peptidek közül elsősorban a thymopocitin frag-

menseinek immunstimuláns hatását tanulmányozta. 1988–89-ben egy évet vendégprofesszorként töltött New Orleans-ban. Itt LHRH agonisták és antagonisták, valamint somatostatin analogok daganatnövekedést gátló hatását tanulmányozta. Elsőként mutatott rá az irodalomban arra, hogy ezek a peptidek a programozott sejthalál fokozott indukálása révén fejtik ki hatásukat, és pedig a daganatsejtekben található receptorok keresztül. Munkatársaival elsőként közölte HLA-DR expresszióját transzplantált máj epeútjaiban. Elsőként mutatott rá arra, hogy peptid hormonok apoptózis fokozása révén okozzák a daganatnövekedést gátló hatásukat. A PVC porbelégzés által keltett pneumoconiosis első leírója.

A Huzella Emlékérem (1992) és a Baló József Emlékérem (1994) kitüntette. A Pathologus Szakkollégium elnöke, a Magyar Onkológusok Társasága vezetőségi tagja.

Tudományos eredményeit 295 folyóiratcikkből, 20 könyvrészletben és három könyvben tette közzé, melyekre 422 hivatkozás történt. A közlemények kumulatív impakt faktora 279,68.

Ajánlók: *Lapis Károly, Nász István*

Tulassay Tivadar

1949-ben született Galántán. Szűkebb szakterülete a gyermekgyógyászat, nephrológia. A SOTE I. Gyermekklinika tanszékvezető egyetemi tanára.

Az elmúlt 10 év során 2 idegen nyelvű, 14 magyar nyelvű könyvrészlete, 79 idegen nyelven és 32 magyar nyelven írt cikke jelent meg. Az ezekre kapott hivatkozások száma: 588.

Tudományos pályafutása Kerpel-Frónius Ödön irányításával kezdődött. Leírta a légzőszarban szenvedő újszülöttek és koraszülöttek átmeneti veseelégtelenségének okait, s ezek alapján terápiás módosításokat alkalmazott a folyadék- és elektrolit-kezelésben és a farmakoterápiában. Kezelési javaslatai közül a dopamin posztnatális korban történő alkalmazásához kötődik a legnagyobb nemzetközi figyelem és elismerés. Részletes leírását adta az alacsony dóziszú dopamin koraszülött vesében kifejtett hatásának. Leírta a suprafiziológiás dopamin és számos endokrin rendszer (renin—angiotenzin—aldoszteron, prolaktin, catecholaminok, ANP, prosztaglandinok) kölcsönhatásait. Kimutatta, hogy az ANP központi szerepet tölt be az intravaszkuláris tér állandóságának biztosításában. Igazolta azt is, hogy az ANP saját, renális hatásainak kifejtése mellett módosítja más, vasoaktív és a Na-háztartás szempontjából alapvető jelentőségű hormonok aktivitását. Az utóbbi években a Na-háztartás celluláris szintű szabályozásának vizsgálatával felhívta a figyelmet arra, hogy Na-homeosztázis zavaraiiban és vaszkulopátiákban a transzmembrán kation transzporterek aktivitásváltozása korán kimutatható. Mindezek a megfigyelések a betegségek késői szövődményei szempontjából prognosztikai jelentőségűek.

Ajánlók: *Bálint Péter, Romics László*

Vécsei László

1954-ben született Kiskunfélegyházán. Szűkebb szakterülete a klinikai és kísérletes neurológia, a neurológiai kórképek pathomechanizmusa, új terápiás alternatívák vizsgálata. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Klinikai Neurológiai osztályának vezetője, egyetemi tanár. Doktori értekezését „Peptidek és kinureninek a központi idegrendszer megbetegedéseiben és állatkísérletes modellekben” címmel 1992-ben védte meg.

Legfontosabb tudományos munkái: Vécsei, L., Bollók, I., Telegdy, G.: Intracerebroventricular somatostatin attenuates electroconvulsive shock-induced amnesia in rats. *Peptides* 4:293–295, 1983; Vécsei L., Freese, A., Swartz, K.J., Beal, M.F.: *Neurological disorders: Novel Experimental and Therapeutic Strategies*, Ellis, Horwood, Chichester, pp. 1–273, 1992; Vécsei

L., Miller, J., MacGarvey, U., Beal, M.F.: Effect of kynurenine and probenecid on plasma and brain tissue concentrations of kynurenic acid, Neurodegeneration 1: 17—26, 1992. Munkatársaival elsőként igazolták a szomatoszatin tanulási és memória-folyamatot javító hatását. Tanulmányozták a neurodegeneratív körképek pathomechanizmusát a kinurenin metabolitok és mitokondriális toxinok alkalmazásával, valamint a szomatoszatin és más neuropeptidek szerepét.

Az elmúlt tíz évben társszerzőkkel megjelent munkái: 2 magyar és 1 angol nyelvű könyv, 4 magyar és 7 angol nyelvű könyvrészlet, 13 magyar és 46 angol nyelvű tudományos cikk. Eddigi közleményeinek kumulatív impakt faktora: 151,8 (110,9 in extenso munka: 40,9 idézhető rövid összefoglaló). Összes hivatkozások száma: 652 (ebből magyar nyelvű hivatkozás 22).

Az Apáthy István Emlékérem kitüntetettje, a svédországi Lundi Egyetem doktora.

Ajánlók: *Pásztor Emil, Telegdy Gyula*

Műszaki Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Gáspár Zsolt

1944-ben, Budapesten született. Akadémiai levelező tag 1993 óta. Szűkebb szakterülete a műszaki mechanika. A Budapesti Műszaki Egyetem Tartószerkezetek Mechanikája Tanszék egyetemi tanára.

Levelező taggá választása óta munkatársaival kifejlesztette a letapogató és az útkövető simplex módszert, ezeket sikeresen alkalmazta többszörös stabilitásvesztés elemzésére, rugalmas-képlékeny anyagú keretek és érintkezési feladatok vizsgálatára. A szerkezeti topológia témakörben fedési és elhelyezési feladatoknál ért el új eredményeket, melyek különféle biológiai, kristálytani és építészeti problémák elemzésénél nyújtanak segítséget. Folyamatosan fejlesztette a ponyvaszerkezetek számítására alkalmas programrendszert, és azt több esetben nagyméretű, egyedi ponyvaszerkezetek tervezésekor alkalmazta is. A magasabbrendű merevség fogalmának tisztázásánál feloldott egy, a szakirodalomból ismert paradoxont, a Gröbner-bázis alkalmazásával pedig egy feladat új tulajdonságait mutatta be. Kiemelkedő publikációi: *Mechanics of Struct. and Machines* 23, 1995. 549—571; *Journ. Computer Assisted Mechanics and Eng. Sci.* 4, 1997. 55—68; *Biophysical Journ.* 69, 1995. 612—618; *Hyper Space* 4, 1995. 24—30; *Acta Techn. Acad. Sci. Hung.* 107, 1995—1996. 27—47. Elnöke az MTA Elméleti és Alkalmazott Mechanika Bizottságnak. Az MTA—BME Tartószerkezetek Stabilitáselmélete Kutatócsoport, valamint öt hazai és nemzetközi kutatási projekt vezetője.

Ajánlók: *Kaliszky Sándor, Szabó János*

Nagy István

1931-ben született, Budapesten. 1993 óta az MTA levelező tagja. Szűkebb szakterülete a káoszelmélet, a teljesítményelektronika, mozgásszabályozás. A Budapesti Műszaki Egyetem egyetemi tanára.

A világon elsőként mutatta ki az egyik leggyakrabban alkalmazott mozgásszabályozási rendszerben, hogy az addig sztochasztikusnak vélt folyamat a valóságban kaotikus, megha-

tározva a Ljapunov-ábrákat, a Ljapunov-exponenst, a Feigenbaum-diagramokat és a Henon-térképet és ezek segítségével a periodikus kettőzés- és a hasadás-sorozatokat, a fraktálokra jellemző önhasonlóságot és az ablak periodicitás-szabályokat. Az említett rendszerben állapot-identifikáláson alapuló adaptivitást bevezetve lényeges javulást sikerült elérnie.

Legfontosabb közleményei: IEEE Trans. on Industrial Electron. vol. IE-41, No.4, 1994; The industrial electronics handbook, IEEE Press, 1996. USA (két fejezet szerzője); EPE'95, Sevilla, Spain 1995. vol. 2, 1013—1018.

Tudományos kitüntetései: Zipernowsky-díj, Csáki-díj, Kiváló feltaláló kitüntetés arany fokozata (háromszor).

Ajánlók: *Tuschák Róbert, Vajda György*

Reményi Károly

1934-ben, Pestszenterzsébeten született. 1987 óta akadémiai levelező tag. Szűkebb szakterülete: tüzeléstechnika, energetika. A Villamosenergiaipari Kutató Intézet Rt. szakigazgatója és a BME egyetemi tanára.

20 könyv, ill. jegyzet magyar, angol és egy kínai nyelven írt fejezet önálló szerzője, vagy társszerzője. Kiemelhetők a Combustion Stability, Clean Combustion, utilizing fluidized-bed boilers, Dynamical behaviour of coal char particle combustion munkái.

29 MTA, OMFB és tájékoztató tanulmány elkészítését vezette, vagy vett részt elkészítésükben. Levelező taggá történt megválasztása óta több mint 70 cikket vagy tanulmányt írt, ill. tartott előadást rangos konferenciákon. Egyénileg vagy társszerzőkkel bejelentett szabadalmainak száma 12. Eredményei számos esetben alkalmazást is nyertek eróművi üzemviteli problémák megoldásában, új konstrukciók kifejlesztésében. Kiemelhető egy új malomtípus és egy új égő kifejlesztése. Különösen nagy hazai és nemzetközi elismerést váltott ki a munkatársaival kifejlesztett új magyar hibrid-fluid tüzelési eljárása, amely a legfejlettebb államokban is szabadalmi oltalmat kapott.

Tagja volt a Tudományos Minősítő Bizottság plénumának, számos hazai és külföldi aspiráns tudományos vezetője volt. Több hazai és nemzetközi tudományos bizottságban tag, ill. tisztségviselő.

Fontosabb kitüntetései: Segner Hungarus-díj, Kiváló feltaláló arany fokozat, Széchenyi-díj.

Ajánlók: *Michelberger Pál, Prohászka János, Vajda György*

Roska Tamás

1940-ben született Budapesten. 1993 óta akadémiai levelező tag. Szűkebb szakterülete: információtechnika, elektronika, neuroszámítógépek. Az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézet kutatóprofesszora, kutatólaboratóriumi vezető.

Roska Tamás az analogikai celluláris neurális/nemlineáris számítógép architektúra (CNN Universal Machine) feltalálója. Egy merőben újszerű elven működő számítógép-család elméleti alapjainak, a CNN-UM-en működő téridőbeli kibontakozó számítások elméletének, több új analogikai algoritmusnak és azok komplexitáselméleti megalapozásának kidolgozója. Jelentős szerepe volt abban is, hogy Berkeley-ben és Sevillában megszülettek az első tárolt programvezérlésű CNN-UM chip-ek. Lefektette a vizuális mikroprocesszorhoz illeszkedő chip-készlet elveit, kidolgozta számos alkalmazását, melyek közül különösen jelentős a vizuál CNN-UM számítógép. Kidolgozta és munkatársaival megépítette a vizuális CNN-UM fejlesztő rendszerét. Lehetővé tette, hogy a celluláris neurális/nemlineáris hálózatként működő számítógépek fej-

lesztésével és alkalmazásával kutató-fejlesztő laboratóriumok egész sora eredménnyel foglalkozhasson. Kutatótársaival (F. Werblin és L. O. Chua) kidolgozta a CNN bionikus szem elvét.

Levelező taggá választása óta több mint 90 nemzetközi publikációt tett közzé, eredményeire, elsősorban néhány alapvető dolgozatára világszerte hivatkoznak, munkáira csak 1993 és 1997 között több mint 500 nemzetközi hivatkozás jelent meg.

Néhány jelentős dolgozata: Special Issue on Cellular Neural Networks, IEEE Trans. Circuits and Systems-II, vol. 40. No. 3, 1993. 163—173; Proc. IEEE Int. Workshop on Cellular Neural Networks and their Applications, CNNA-94, 1994; Int. J. Circuit Theory and Applications 23. No. 6, 1995. 541—569; Proc. NOLTA'95. Int. Symp. on Nonlinear Theory and Appl. 2, 1995. 717—722; IEEE Transactions on Circuits and Systems Ser. I: Fundamental Theory and Applications 43, 1996. 948—952; Int. J. of Circuit Theory and Appl. 25, 1997. 235—258; IEEE Trans. on Circuits and Systems I: Fund. Theory and Appl. 42, 1995. 807—815.

Tudományos kitüntetései: Széchenyi-díj, Szent-Györgyi Albert-díj, Gábor Dénes-díj. Külföldi akadémiai tagsága: Academia Europaea (London), Academia Scientiarum et Europaea (Salzburg), Institute of Electronic Engineers, fellow.

Ajánlók: *Csibi Sándor, Csurgay Árpád, Vámos Tibor*

Somlyódy László

1943-ban Kecskeméten született. 1990 óta akadémiai levelező tag. Szűkebb szakterülete: vízgazdálkodás, vízminőség-szabályozás, hidraulika, környezetgazdálkodás. A Budapesti Műszaki Egyetem Vízellátás-Csatornázás Tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára.

Főbb tudományos eredményeit levelező taggá választása óta a vízminőség-szabályozás és a környezetvédelem területén érte el. Kiemelendő az üledékfelkeveredés és az algaszaporodás közötti kapcsolat feltárása sekély tavakban (Ecological Modelling 57, 1991), a klímaváltozás lehetséges vízminőségi hatásainak úttörő jellegű elemzése, amelyet a Water Resources Management in the Face of Climatic/Hydrologic Uncertainties (Kluwer Publishing House, 1996) c. könyv fejezeteiben foglalt össze, és a közép-kelet-európai degradált vízgyűjtők hatékony szabályozására döntéstámogató rendszerek fejlesztése (IIASA, 1996 és WMO Bulletin, 45/4/, 1996). Legfontosabb tudományos munkái: 3 könyv társszerzője és társszerkesztője, 1990 óta 11 könyvfejezet, 23 tudományos publikáció, 18 további cikk, ill. kutatási jelentés. Hivatkozásainak száma 1990 óta 100 feletti.

Kiemelkedő a társadalmi, tudományszervezési, oktatási és nemzetközi tudományos tevékenysége is: számos magas szintű testület tagja, kidolgozója a BME környezetmérnöki képzésének, tagja az Int. Ass. on Water Quality végrehajtó bizottságának és az ENSZ több szakosított szervezetének szakértője, ill. tanácsadója.

Ajánlók: *Kalaszky Sándor, Kollár Lajos, Prohászka János*

Szabó Ferenc

1926-ban született Gyomán. 1982 óta az MTA levelező tagja. Nyugdíjas. 1978—1989 között főigazgatója volt az MTA KFKI-nek. Szűkebb szakterülete a reaktorfizika- és technika.

Munkásságának kiemelkedő eredménye, hogy több mint három évtizedes kutatói és vezetői pályája során alkotó kollektívákat hozott létre, amelyeket kiemelkedő kutatási eredmények egész sora jellemez. Mint főigazgató jelentős szerepet vállalt az atomerőmű biztonságtechnikájának tökéletesítésében. Vezető szerepe volt a korszerű számítástechnikai irányítórendszer kollektívájának megteremtésében.

Meghatározó szerepe volt abban, hogy a magyar kutatók bekapcsolódtak a Halley-üstökös kutatására indított nemzetközi programba, a VEGA űrmisszióba. Megteremtette annak lehetőségét, hogy az űrszonda televíziós fedélzeti adatgyűjtő és más rendszerei hazánkban készülhettek el, elismerést aratva a nemzetközi szakmai körökben. A teljes hazai irányítás és annak eredményessége is nagyrészt Szabó Ferenc érdeme; csoportjával e tevékenységéért rendkívüli Állami-díjat kapott, alelnöke lett a programot irányító nemzetközi tudományos műszaki tanácsnak. Tudományos, tudományszervező tevékenységét egy második Állami-díjjal is elismerték, a Szovjetunióban magas kormánykitüntetést kapott és az Amerikai Űrhajózási Hivatal diszoklevéllel jutalmazta.

Ajánlók: *Michelberger Pál, Prohászka János*

Vajna Zoltán

1928-ban Kolozsváron született. 1993 óta levelező tag. Szűkebb szakterülete: hidrodinamika, áramlástechnikai gépek és rendszerek. A Budapesti Műszaki Egyetem Vízgépek Tanszéke egyetemi tanára.

A magyar áramlástechnikai kutatás kiemelkedő, nemzetközileg is elismert képviselője. Az áramlástechnikai gépek és a hurkolt csőhálózatok méretezésére kidolgozott elméleti módszereit továbbfejlesztve eredményei jelentős nemzetközi elismerést arattak. Előadásokat tartott a Massachusetts Institute of Technology-n (USA), a Pittsburgh University-n (USA), a University of Surrey (Anglia) egyetemen.

A hazai tudományos közélet egyik legtöbbet foglalkoztatott tagja. Elnöke a Centre International des Sciences Mécaniques (CISM) magyar nemzeti bizottságának, az OTKA Gépészeti és Kohászati zsűrijének, a BME Gépészmérnöki Kara Habilitációs Bizottságának és Doktori Tanácsának, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Gépészeti Szakbizottságának, két cikluson át elnöke volt az MTA Áramlás- és Hőtechnikai Bizottságának. Tagja az MTA Doktori Tanácsának, az International Union of Theoretical and Applied Mechanics magyar nemzeti bizottságának, a CISM Academic Council-jának (Udine), az Association Universitaire de Mécanique-nak (Franciaország), az OTKA Élettelen Tudományok Szakbizottságának, a Magyar Akkreditációs Bizottság két szakbizottságának.

Tudományos kiténtetése: Akadémiai Díj, Szent-Györgyi Albert-díj, Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje, Széchenyi-díj.

Ajánlók: *Czibere Tibor, Michelberger Pál, Prohászka János*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Arató Péter

1942-ben, Budapesten született. A BME Irányítástechnika és Informatika Tanszékének egyetemi tanára, tanszékvezető. Doktori értekezését műszaki (digitális technika, logikai szintézis) tudományterületen, 1985-ben védte meg.

Új elvi módszert dolgozott ki a nem teljesen határozott sorrendi hálózatok szintézisére, amely nem igényli az állapotok előzetes definícióját, csupán az előírt bemeneti/kimeneti viselkedésből indul ki. Eljárást dolgozott ki pipeline működésű célarchitektúrák magas szintű logikai szintézisére. A magas szintű logikai szintézis algoritmusok kutatása során elért eredményei alapján új elveket dolgozott ki azok alkalmazására, a hardware-software codesign

tématerületén (1995—1997). Az elmúlt tíz évben 1 könyvet, 1 könyvrészletet, 13 idegen nyelvű, 2 magyar nyelvű tudományos cikket írt. A hivatkozások száma 20.

Legfontosabb tudományos munkái: *Logikai rendszerek tervezése*. Egyetemi tankönyv. Tankönyvkiadó 1985; *Periodica Polytechnica* El. Vol. 31. Nos 3—4. 1987; P. Arató, I. Béres, A. Rucinski, R. Davies, R. Torbert: *Microelectronics Journal*, Elsevier Sciences, Vol. 25. No. 3. 1994; P. Arató, I. Béres: *Periodica Polytechnica*, El. Vol. 39. 1996. No. 2. 85—101; P. Arató, I. Jankovits, Z. Sugár, Sz. Szigeti: *Embedded System Application*, könyvrészlet, Kluwer Academic Publisher, 1997.

Ajánlók: *Tuschák Róbert, Vajda György*

Bokor József

1948-ban született Tiszadobon. Az MTA SZTAKI tudományos igazgatóhelyettese, a BME tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1991-ben *Dinamikus rendszerek modellezése és megváltozásuk detektálása* címmel védte meg.

A szabályozási rendszerek elméletének nemzetközileg is magasan elismert, hazánkban jelenleg a leggazdagabb munkásságú képviselője. Legfontosabb eredményeit a robusztus rendszerek identifikálásában és irányításában érte el, ezeket a hazai járműgyártásban és az atomerőmű irányító rendszereiben a gyakorlatban is alkalmazzák.

Fontosabb publikációi: J. Bokor, L. Keviczky: *Intl. J. of Control*, 45, no.3, 1987. 861—873; J. Bokor, L. Keviczky: *Modelling, Estimation and Adaptive Control*. Springer Verlag 1991. 47—65; J. Bokor: *Proc. 2-nd IFAC Symposium on Robust Control Design*, 25—36.

Az elmúlt tíz évben 124 angol (97 cikk, 26 tanulmány és 1 jegyzet) és 27 magyar nyelvű publikációja (3 cikk, 22 tanulmány, 2 egyetemi jegyzet) jelent meg. Angol nyelvű cikkeire az elmúlt 10 évben 106-szor hivatkoztak (összes hivatkozásainak száma 141).

Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj (1987), Gábor Dénes-díj (1994).

Ajánlók: *Csibi Sándor, Keviczky László, Michelberger Pál, Vámos Tibor*

Cser László

1943-ban, Pécsen született. A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány Logisztikai és Gyártástechnikai Intézet igazgatója. Doktori értekezését *Képlékenyalakítási technológia, műszaki informatika* címmel 1993-ban védte meg. A képlékenyalakítási radiális folyamatnál a nem állandósult alakváltozási folyamat vizsgálata területén egyike az elsőknek, aki az egyenetlenül hevített darabok képlékenyalakítási technológiai folyamatának szimulációjára hatékony módszert javasolt (*Method of Calculation of Non-Station Deformation Processes*, *Annals of CIRP* 25, 1976, 153—157). A CAD és előgyártmány-gyártás kapcsolatának vizsgálatán belül kimutatta, hogy a CAD/CAM integráció leggyengébb láncszeme az előregyártmány-gyártás, s módszert dolgozott ki annak áthidalására (*CAD/CAM Integration in Prefabrication and Prefib Design*, *Annals of the CIRP*, 38. 1., 1989, 295—296). A variációs elv felhasználásával kifejlesztett módszere segíti az autóbusz szélvédők geometriai tervezését a vezetőt zavaró reflexfények hatásának minimalizálása mellett (szabadalom).

Új kutatási irányt indított el a megleghengerlési termékek várható tulajdonságainak előrejelzésére, a neuronhálók alkalmazását felhasználva, amelyek különösen fontosak a mikroöt-vözött acélok esetén. A tudásalapú rendszerrel kapcsolatos annak a tanuló rendszernek a kidolgozása is, amely a lemez-mélyhúzás technológiai hibáinak diagnosztikáját adja meg (*Lernfähiges System zur Diagnose von Tiefziehfehlern*, *Blech Rohre Profile*, 38. 1991, 765—771).

Meisenbach-Verlag), továbbá a hidegalakító szerszámok élettartam becslésére kifejlesztett módszer (Annals of the CIRP, Vol. 41/2/1992, 667—675).

Az Eötvös-díj kitüntetője (1994).

Ajánlók: *Páczelt István, Vámos Tibor*

Dulácska Endre

1930-ban, Budapesten született. A Budapesti Műszaki Egyetem Szilárdságtani és Tartószerkezeti Tanszék egyetemi tanára. Doktori értekezését Vasbeton héjak horpadása címmel 1983-ban védte meg.

Az építészet, és ezen belül a magasépítés területén igen széles körű tudományos munkásságot fejtett ki, amit 12 könyve, 3 könyvrészlete, számos tervezési segédlete és egyetemi jegyzete, valamint 92 magyar és 34 idegen nyelvű cikke, továbbá 7 magyar és 17 idegen nyelvű konferencia-előadása igazol. Külföldi elismertségét 3 idegen nyelven megjelent könyve, valamint 133 hivatkozás mutatja, amelyek közül 45 idegen nyelvű. Különösen három témakörben aratott nemzetközi elismerést: az altalaj és az építmény kölcsönhatása, a földrengésre való méretezés, valamint a vasbetonhéjak horpadása területén. Ez utóbbi problémára kidolgozott számítási módszerét az International Association for Shell and Spatial Structures nemzetközi egyesület felvette a Recommendations c. méretezési ajánlásába.

Tudományos kitüntetései: Eötvös-díj (1990), Akadémiai Díj (1994).

Ajánlók: *Kollár Lajos, Tarnai Tibor*

Ginsztler János

1943-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete az anyagtudomány. A műszaki tudomány doktora fokozatát 1988-ban szerezte meg. A Budapesti Műszaki Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára, rektorhelyettes.

A jelölt a ferasztó igénybevételeknek — esetenként hóhatásnak, ill. radioaktív sugárzásnak — kitett anyagok károsodásanalízisével és élettartam-növelési technológiák kutatásával ért el tudományos és iparilag is hasznosítható, jelentős eredményeket. 154 közleményéből 76 (ebből idegen nyelven 55) jelent meg az utóbbi 10 évben. Elfogadott szabadalmainak száma 2, az ismert hivatkozások száma 72.

Kiemelkedő publikációi: Materials and Design 4. 1983, 841—842; (társ szerzőkkel) Int. J. of Fatigue 6. 1984, 107—112; Int. J. of Pressure Vessels and Piping 26. 1986, 181—196; J. of Theoretical and Applied Fracture Mechanics. 1988, 165—169.

Tudományos kitüntetései: Pattanytyús Á. Géza-díj (1986), Eötvös Loránd-díj (1993), American Society of Metals díja (1993).

Ajánlók: *Michelberger Pál, Vajna Zoltán*

Haszpra Ottó

1928-ban, Budapesten született. A Budapesti Műszaki Egyetem Vízépítési Tanszék kutatóprofesszora. Doktori értekezését 1973-ban védte meg.

Főbb tudományos eredményei a hidraulika, a hidromechanika és a vízépítés területére esnek. Közülük kiemelkedő a vízhozammérés módszereinek fejlesztése, az energiatörő medencerendszerek kialakítása, a műtárgyak és tározók környezetében a szivárgási és talajvízszint-

változások analóg és hibrid modellezése, a vízepítési szerkezetek rezgéseinek hidroelasztikai modellezése és a hidroelasztikai hasonlóság elmélete. Utóbbi révén a klasszikus elmélet által nem kezelhető feladatok váltak megoldhatóvá. Vonatkozó könyve 4 kiadást élt meg angolul, két kiadónál. Legfontosabb eredményei kínai fordításban is megjelentek. Módszerét több országban tanítják és alkalmazzák. Kiemelkedő szaknyelvi, lexikográfiai és tudománytörténeti tevékenységet is végez. Oktatási munkája kimagasló. Számos hazai és nemzetközi testület, továbbá folyóirat szerkesztőbizottsági tagja.

Az elmúlt 10 évben 3 könyvet, ill. önálló kiadványt (2 idegen nyelvűt), 3 könyvfejezetet (kettőt idegen nyelven), 2 jegyzetet (egyet idegen nyelven), számos lexikoncikket, 8 szakcikket (4-et idegen nyelven) írt, egy szabadalma van. Hivatkozásainak száma mintegy 100.

Számos tudományos kitüntetése közül a Vásárhelyi Pál-emléklapot, az Eötvös Loránd-díjat, a Pro Esperanto-, valamint a Szent-Györgyi Albert-díjat említjük meg.

Ajánlók: Bogárdi János, Gáspár Zsolt, Kaliszky Sándor, Kollár Lajos, Somlyódy László

Nyíri András

1931-ben született, Budapesten. A Miskolci Egyetem egyetemi tanára. Doktori értekezését 1991-ben védte meg. Szűkebb szakterülete az áramlástechnikai gépek, az alkalmazott matematika.

Tudományos eredményeit a vizgék járókerékében végbemenő áramlás elméleti vizsgálatában érte el. A háromdimenziós áramlást kétdimenziósra vezette vissza. Ezt követően megoldotta a járókerék lapátózása körüli háromdimenziós potenciális áramlás feladatát. Ehhez kapcsolódó tudományos eredményei: szinguláris integrálegenletek numerikus megoldása, diszkrét ponthalmazra a sikon simított görbe, a térben pedig simított felület illesztése.

Az elmúlt 10 évben egy kétkötetes egyetemi tankönyve, 3 magyar és 12 angol nyelvű cikke jelent meg. Publikációira 39 hivatkozás történt (17 külföldi szerzőké).

Legfontosabb publikációi: Acta Technica 45. 1964, 172—212; The Second International JSME Symposium Fluid Machinery and Fluidics, Tokio 1972, vol. 1. 61—70, vol. 4. 44—45; Symposium Pumpen und Verdichter, Magdeburg 1989; Surface fitting and a new method for solving block band linear system (közlésre elfogadva a Computers and Mathematics with Applications, Mathematical and Computer Modelling c. folyóiratnál).

Ajánlók: Czibere Tibor, Kozák Imre

Pap László

1943-ban, Diósgyőrben született. A Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kar dékánja, a Híradástechnikai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1992-ben védte meg. Szűkebb szakterülete a távközlő rendszerek és ezek hírközlés-elméleti, hozzáférési és hálózati módszerei.

1970 óta a távközlő rendszerek alapvető módszereinek kutatásában, konkrét távközlési szolgáltatások és termékek fejlesztésében dolgozik. 1980 előtt a fáziszárt hurkok, a kis zajú erősítés, a digitális moduláció, a jelfeldolgozás terén ért el és publikált a nemzetközi irodalomban új tudományos eredményeket. 1980-tól pedig a kódosztásos, többszörös hozzáférés hírközlélméleti és hálózati módszereiben, majd az igen nagy sebességű aszinkron hálózatok tömegkiszolgálási és irányítási módszereiben elért eredményei figyelemre méltóak. Ezt példázza társzerzővel írt publikációja is: IEEE Selected Areas in Communications, vol. 12, 1994. May, 723—732. A nemzetközi irodalomhoz képest eredeti statisztikai/neuronhálózati módszert se-

gített létrehozni hálózatokba való belépések gyors, automatikus engedélyezésére vagy elutasítására (társszerzőkkel J. on Telecommunications, 1995).

Az elmúlt 10 évben 13 alkalommal publikálta eredményeit nemzetközi tudományos folyóiratokban, 29 alkalommal pedig konferenciák könyvkiadványában. Cikkeire 10 külföldi citációt kapott.

Tudományos kitüntetései: Pollák—Virág-díj (1972, 1975, 1991, 1996), Markusovszky-emlékérem (1978), Puskás Tivadar-émlékérem (1983), Eötvös Loránd-díj (1997).

Ajánlók: *Csibi Sándor, Csurgay Árpád, Roska Tamás*

Richter Péter

1950-ben született Budapesten. A Budapesti Műszaki Egyetem Atomfizika Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1989-ben védte meg. Szakterülete az optika, az alkalmazott lézerfizika.

Új optikai technológiák (akusztooptika, polimeroptika, integrálóoptika, lézeres anyagmunkálás, elektronlitográfia) kifejlesztése és átadása ipari hasznosításra (Siemens, Videoton, Thomson, Samsung, Lasram stb.) fűződik nevéhez (Optical Engineering 32, 1993. p. 2510).

Új spektroszkópiai méréstechnikákat és eszközöket fejlesztett ki terepi analitikai (differenciál abszorpciós lidar, fluorométerek) és folyamatellenőrzési (száloptikás szenzorok UV-VIS-NIR) célokra (Trends in Analytical Chemistry 13, 1994. p. 263). Kifejlesztett egy hangolható sávszélességű félvezető lézert (Optics Communications 85, 1991. p. 414).

Az elmúlt 10 évben 1 könyvrészletet írt önállóan, 4 kötetnél volt szerkesztő; magyar nyelven 12, idegen nyelven 37 publikációja jelent meg; 18 szabadalma van; hivatkozásainak száma 80.

Tudományos kitüntetései: ELTE Schmidt-díj, aranyjelvényes feltaláló.

Ajánlók: *Gyulai József, Lukács József*

Sitkei György

1931-ben Orosházán született. Az Erdészeti és Faipari Egyetem Faipari Géptan Tanszék professzora, emeritus. Doktori értekezését 1964-ben védte meg. Szűkebb szakterülete: dizelmotorok keverékképzési, égési és hőterhelési folyamatai, talaj-jármű mechanika, mezőgazdasági anyagok mechanikája, faipari forgácsolásmélet. 1980 óta egyetemi tanár.

Tudományos tevékenysége igen széles kört érint a hőtan, áramlástan és mechanika területén. Publikációs tevékenysége: 114 cikk, illetve konferenciakiadványban megjelent dolgozat és 16 könyv. Ebből az utolsó 10 évben 2 könyv és 17 idegen nyelvű közleménye jelent meg. Könyvei jelentős nemzetközi érdeklődést váltottak ki, több könyvét angol, német, illetve japán nyelvre is lefordították.

Az egyetemi oktatásban 34 éve dolgozik, jelenleg is előad. 14 kandidátusi értekezés készült el az irányítása alatt és jelenleg is 3 doktorandusz munkáját irányítja. Aktívan részt vesz a hazai és külföldi tudományos közéletben is: tagja az MTA Agrár-műszaki Bizottságának, az MTA Áramlás- és Hőtechnikai Bizottságának, az MTA Doktori Tanácsa Energetikai Szakbizottságának, a BME és a GATE Habilitációs Bizottságának és Doktori Tanácsának, az International Society for Terrain Vehicle Systems-nek, az International Society for Agromaterials and Engineering-nek, valamint a New York Academy of Sciences-nek.

Ajánlók: *Czibere Tibor, Vajna Zoltán*

Székely Vladimír

1941-ben született Budapesten. A Budapesti Műszaki Egyetem Elektronikus Eszközök Tanszéke egyetemi tanára, tanszékvezető. Doktori értekezését 1989-ben védte meg. Szűkebb szakterülete a mikroelektronika és a félvezető eszközök.

Megalkotta a Gunn diódák sokszor hivatkozott intervalley scattering modelljét, az RC hálózatok dekonvolúciós identifikációja terén elért újabb eredményei (IEEE Trans. on Circ. Systems 38, 1991. 711—719) alapján kapott felkérést a The Circuits and Filters Handbook (IEEE Press és CRC Press, 1995) c. könyv Distributed RC Networks fejezetének megírására. A VLSI áramkörök termikus tesztelésére új metodikát és CMOS kompatibilis szenzorokat dolgozott ki (IEEE Trans on VLSL Systems 5, 1997. 270—276). Egy négy országra kiterjedő EC-projekt tudományos vezetője, programbizottsági elnöke az évente megrendezett nemzetközi termikus IC konferenciának.

Az elmúlt 10 évben 4 magyar nyelvű könyvet, 1 magyar nyelvű és 4 angol nyelvű könyvrészletet írt, angol nyelven 19 tudományos cikket publikált, 72 angol nyelvű konferenciakiadványban szerepelnek munkái. Hivatkozásainak száma 80.

Ajánlók: *Csurgay Árpád, Gyulai József*

Tóth Tibor

1942-ben, Budapesten született. A Miskolci Egyetem Gépészmérnöki Kar egyetemi tanára, intézetigazgató. Doktori fokozatát 1989-ben szerezte meg. Szűkebb szakterülete a diszkrét gyártási folyamatok számítógépes tervezése, optimalása, számítógépes termelés-tervezés és irányítás.

Továbbfejlesztette a számítógéppel segített folyamattervezés elméletét (2nd World Basque Congress, Conference on Advanced Technology in Design and Manufacturing, Bilbao 1987, vol. 1. 129—141; Preprints of the 2nd International Workshop on Learning in Intelligent Manufacturing Systems, Budapest 1995. 141—167). A megmunkálórendszer rugalmas deformációjából származó mérrethibák és az optimális forgácsolási paraméterek kapcsolatának számítógépes modellezése fűződik nevéhez (Preprints of the IFAC Workshop, Dearborn, Michigan 1992. 245—250). A Lagrange-féle multiplikátorok módszerével meghatározta a szereléstechnológiai feltételeket kielégítő optimális megmunkálási tőréseket (Proceedings of the 29th MATADOR Conference, Manchester 1992. 83—91). Modellezte a gyártórendszerek és CIM-mintarendszerek technológiai- és vezérlés-hierarchiáját (Preprints of 'INCOM'89—IFAC/IFORS/IMACS Symposium, Madrid 1989. 273—279; Computers in Industry 17, 1991. 237—245; Proceedings of the 2nd World Congress on Intelligent Manufacturing Processes and Systems, Budapest 1997. 205—210).

Ajánlók: *Páczelt István, Terplán Zénó*

Veró Balázs

1944-ben született Sopronban. A Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány Anyagtudományi és Technológiai Intézetében vezető kutató. Doktori fokozatát 1994-ben védte meg. Szűkebb szakterülete az anyagtudomány, ezen belül a fémtan.

Tevékenysége szorosan kapcsolódik ipari problémák megoldásához, amelyeknek súlypontja a hidegen hengerelt acéllemezek gyártástechnológiájának fejlesztése. Ennek során kidolgozta a dresszírozó hengerléssel elérhető maximális folyáshatár-csökkenés leírására szolgáló elmé-

letet. Kifejlesztette azt a technológiát, amellyel félig csillapított acélból is nagy biztonsággal gyártható pikkelyesedésre nem hajlamos lemez. Ennek elméleti megalapozása során kimutatta, hogy létezik egy olyan cementitfajta, amely az austenit/ferrit fázishatáron keletkezik, és így új szövetelemnek minősül. Fémteni és technológiai fejlesztői munkásságát elismert műszerfejlesztői tevékenység egészíti ki. A VIDIMET képelemző és az SDT lemezalakíthatóság-vizsgáló berendezéseket, melyeknek kifejlesztésében részt vett, széles körben használják.

Eredményeit közel 100 publikációban tette közzé, szabadalmainak száma 11. Fejlesztői tevékenysége jelentős anyagi eredménnyel is járt, a pikkelyesedésre nem hajlamos lemezek gyártása 5 év alatt 150 MFt többletbevételt jelentett, a VIDIMET berendezésekből 100 rendszert értékesítettek.

A TMB gépész-kohász szakbizottságának titkára, két akadémiai bizottság tagja, a BME-n német nyelven oktat és a BKL Kohászat szakfolyóirat felelős szerkesztője.

Ajánlók: *Prohászka János, Terplán Zénó*

Kémiai Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Bérces Tibor

1932-ben született Németbólyon. Szűkebb szakterülete az elemi gázreakciók kinetikájának, illetve dinamikájának kutatása és primer fotokémiai-fotofizikai folyamatok tanulmányozása. Az MTA Központi Kémiai Kutató Intézetének osztályvezetője. Levelező taggá 1993-ban választották.

Akadémiai levelező tagsága elnyerése óta 29 közleményt publikált és közleményeire 211 idézetet kapott. Munkásságának legjelentősebb eredményeit égésekben és lángokban szerepet játszó gyök-gyök reakciók kutatása terén érte el. Korszerű közvetlen kísérleti módszereket alkalmazva munkatársaival megmérte gyök-gyök reakciók kinetikai paramétereit és meghatározta a többszörös reakciók elágazási arányait [J. Phys. Chem., 98 (1994) 9792; J. C. S. Faraday Trans., 87 (1991) 2331]. Különösen jelentősek szabad gyökök termodinamikai sajátságainak meghatározásai kémiai egyensúlyok kinetikai módszerekkel történő tanulmányozása útján [J. Phys. Chem., 100 (1996) 19864]. Fontos eredményeket ért el fotofizikai kutatásaiban is, például a N-fenil naftálimidek sajátos lumineszcenciás viselkedésének és hatékony belső konverziós folyamatainak felderítése és értelmezése terén [J. Phys. Chem., 100, (1996) 2001].

1985-ben Állami Díjjal tüntették ki.

Ajánlók: *Márta Ferenc, Gyarmati István*

Farkas József

1933-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete az élelmiszertudomány. A KÉE Hűtő-és Állatitermék-technológiai Tanszékének egyetemi tanára. Levelező tag 1990-ben lett.

A levelező tagság elnyerése óta tevékenységének fő területei: különféle állati eredetű élelmiszerek lipoxidációs folyamatainak gátlása [J. Sci. Food Agric., 60: 251–254 (1992) és 66: 71–73 (1994)], antimikrobás stressz-tényezők kombinációi együttes hatásának kvantifikálása

[Acta Microbiol. Immunol., 42: 19—28 (1995)], valamint az élelmiszerekkel közvetíthető patogén baktériumokkal szemben eredményesebb, ugyanakkor minőségkimélő új élelmiszertechnológiák megalapozása [Int. J. Food Microbiol., 19: 145—152 (1993)]. A keményítőtartalmú száraz adalékanyagok besugárzottságának kimutatására kidolgozott módszere nemzetközi körvizsgálatban nyert megerősítést. Közleményeire több mint 1200 független hivatkozás található.

Az International Commission on Microbiological Specifications for Foods tagja, az MTA Élelmiszertudományi Komplex Bizottságának alelnöke, a Magyar Élelmiszerkönyv Bizottság elnöke és a Magyar Élelmészisipari Tudományos Egyesület társelnöke. Több nemzetközi és hazai tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagja.

Tudományos kitüntetései: az Utrechti Egyetem Eijkman-díja, a 8. Nemzetközi Sugártechnikai Szimpózium (IMRP8) tudományos díja, a MÉTE Sigmund Elek-érme és Kosutány Tamás-érme, a Magyar Mikrobiológiai Társaság Manninger-érme.

Ajánlók: *Görög Sándor, Holló János*

Lipták András

1935-ben, Székelyben született. Szűkebb szakterülete: preparatív szénhidrátkémia és biokémia. Levelező tag 1990-ben lett. A KLTE Biokémiai Tanszékének egyetemi tanára.

A levelező tagság elnyerése óta eltelt időszakból kiemelkedik a humán patogén Mycobacteriumok sejtfelszín antigénjeinek szintézise [Med. Res. Rev., 14 (1994) 307—352], új szimmetrikus ketál (difenilmetilén, flourenilidén) védőcsoportoknak a szénhidrátkémia területére való bevezetése és ezek könnyen eltávolítható éterekké történő hidrogenolízise [Carbohydr. Res., 241 (1993) 99—116]. Gram negatív baktériumok lipopoliszacharidjai ismétlődő oligoszacharid egységeinek szintézise területén eddig egy két évtizedre visszatekintő problémát oldott meg [Tetrahedron, 53 (1997) 4159—4178]. Közel 50 000 vegyület előállítására vonatkozó oligoszacharid adatbankot épített fel.

Tudományos kitüntetései: MTA Zemplén Géza-díj (1989), Szent-Györgyi Albert-díj (1993), Széchenyi-díj (1995).

Ajánlók: *Lempert Károly, Szántay Csaba*

Náray-Szabó Gábor

1943-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: számítógépes kémia. Levelező tag 1990-ben lett. A Magyar Tudományos Akadémia főtitkárhelyettese.

Külföldi szerzők és saját munkájára támaszkodva kidolgozta az elektrosztatikus katalízis elméletét. Ennek lényege, hogy amennyiben egy reakció során a kiindulási anyagok polarítása a reakció során megnövekszik, a katalizátor az átmeneti állapot elektrosztatikus stabilizációja révén fejt ki gyorsító hatását. A molekuláris elektrosztatikára irányuló kutatásait a kémiai tárgyú folyóiratok között legidézettebb Chemical Review-ben foglalta össze. Jelentős pályázati forrásokra támaszkodva, Böcskei Zsolttal együtt fehérje-krisztallográfiai laboratóriumot hozott létre, melyben két éve folyik a munka. Társszerzőségével nemrégiben jelent meg az első, Kelet-Közép-Európában meghatározott fehérjeszerkezetről (a xilóz izomeráz kettős mutánsa) szóló közlemény a Proteins: Structure, Function and Genetics c. folyóiratban. Tudományos munkáira kapott idézeteinek száma megközelíti az ezret. A Murray és Sen által szerkesztett Molecular Electrostatic Potentials: Concepts and Applications (Elsevier, Amsterdam, 1996) c. tanulmánykötetben munkáit negyvenszer idézik.

Tudományos kitüntetései: Académie des Sciences, des Arts et des Lettres (Párizs) tagja, Universitatea de Vest Timisoara tiszteletbeli doktora.

Ajánlók: *Görög Sándor, Kőrös Endre*

Tőke László

1933-ban, Vönöckön született. Szűkebb szakterülete: preparatív szerves kémia, szerves kémiai technológia. Levelező tagságának kezdete: 1993. A BME Szerves Kémiai Technológia Tanszékének egyetemi tanára.

A levelező tagság elnyerése óta eltelt időszakból (70 közlemény, 10 szabadalmi bejelentés) kiemelhető a királis koronaéterekkel kiváltott nagymértékű enantioszelektivitás megfigyelése és felhasználása, gyakorlati szempontból is fontos aszimmetriás reakciókra [Synlett 1997, 291; Tetrahedron, 36, 5951 (1995)]. Igen jelentős az 1,3-dipoláris cikloaddíciók területén végzett munkássága is; e reakciók szelektivitásának kihasználásával biológiailag aktív természetes szerves anyagok analogonjait sikerült szintetizálnia [pl. Tetrahedron, 53, 3269 (1997)]. E munkákra felfigyelve az Oxford Press gondozásában megjelenő könyvsorozat "Ylids" című kötete egyik fejezetének megírására is felkérték.

Tudományos kitüntetései: Állami Díj ezüst fokozata (1975), MTA Zemplén Géza-díj (1991).

Ajánlók: *Lempert Károly, Szántay Csaba*

Vértes Attila

1934-ben született Türrjén. Szakterülete a magkémia és azon belül a Mössbauer-spektroszkópia és pozitronannihiláció alkalmazása a szerkezet- és elektronszerkezet-kutatásban. 1993 óta levelező tag. Az ELTE Magkémiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

Levelező taggá választása óta legfontosabb új kutatási eredményei: a korróziós folyamatok megismerését szolgáló abszorpciós és emissziós Mössbauer-vizsgálatai [Electrochimica Acta, 38, 2253 (1993); 39, 801 (1994)], a fullerénkomplexek Mössbauer [Inorg. Chem., 32, 4478 (1993)] és pozitronélettartam mérésekkel [Chemical Physics Letters, 238, 290 (1995)] történő jellemzése, ön (IV) komplexek koordinációs izomerjeinek megkülönböztetésére és szerkezet-meghatározására irányuló munkái [J. Chem. Soc. Dalton Trans., 2499 (1993)].

Tudományos munkásságának eredményességét tükrözi 390 dolgozata (ebből 60 a levelező taggá választása óta jelent meg). 5 angol nyelvű könyv, 4 magyar nyelvű monográfia és 7 egyetemi jegyzet szerzője, illetve társszerzője. Nuclear Chemistry című (A. Vértes és I. Kiss), az Elsevier kiadásában megjelent munkáját több egyetemen használják. Dolgozataira több mint 1000 független hivatkozás van.

A Glasgow Caledonian University diszdoktora és több külföldi egyetemen volt vendégprofesszor. Két nemzetközi és két hazai folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Az MTA Radio-kémiai Bizottságának elnöke.

Ajánlók: *Burger Kálmán, Kőrös Endre*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Antus Sándor

1944-ben, Szegeden született. Szűkebb szakterülete: preparatív szerves kémia, természetes eredetű oxigén-heterociklusok kémiája, flavonoidkémia, kióptikai spektroszkópia. A KLTE

Szerves Kémiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1992-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben 5 magyar, 35 idegen nyelvű tudományos közleménye (ebből 8 könyv-fejezetként) jelent meg, összes független hivatkozásainak száma 425. Szerkesztője volt a Flavonoids and Bioflavonoids, 1995 című kongresszusi kötetnek.

A tallium-organikus vegyületek kémiáját mind a természetes eredetű izo- és policiklusos flavonoidok szintézisével [J. Chem. Soc. Perkin I 1972, 305—31; 1977, 948—953], mind a fenolok tallium-trinitráttal kiváltott dezaromatizációs módszerével [J. Org. Chem. 41, 282—287 (1976)] számottevően gazdagította. Tankönyvi állítást cáfolt azon felismerése, hogy az α -helyzetben mozgékony hidrogént tartalmazó acetálok és ketálok bázisérzékenyek [Liebigs Ann. Chem. 1978, 107—117]. Új, széles körben alkalmazott módszert dolgozott ki izoflavanonok [Synthesis 7, 574—576 (1981)] és májvédő hatású flavano- és neolignánok [Liebigs Ann. Chem. 1990, 1147—1151, 1993, 105—109, 503—506] szintézisére. Egyszerű kromatográfiás [J. Chrom. 508, 212—216 (1990)] és enzinkatalizált [Tetrahedron Asymm. 4, 334—339(1993)] módszert talált királis O-heterociklusok rezolválására. Kiroptikai vizsgálataival jelentősen szélesítette az aromás kromofór optikai viselkedésével kapcsolatos ismereteket [Liebigs Ann. Chem. 1983, 2247—2261, 1991; 633—641, 1994; 497—502].

Tudományos kitüntetései: MTA Zemplén Géza-díj (1984), Magyar Kémikusok Egyesülete Nívódíja (1995).

Ajánlók: *Lipták András, Szabadváry Ferenc*

Blaskó Gábor

1950-ben született Szombathelyen. 1984-ben lett a kémiai tudományok doktora. Kutatómunkáját és tudományos tevékenységét a biológiailag aktív szerves molekulák és analogonjainak izolálása, szerkezetfelderítése, szintézise és kémiai szerkezet—biológiai hatás összefüggéseinek tanulmányozása terén fejtette ki. Az EGIS Gyógyszergyár Rt. kutatási igazgatója.

Tudományos munkássága a nitrogént tartalmazó természetes heterociklusos vegyületek (alkaloidok) és más heteroatomot (pl. oxigént) tartalmazó természetes szerves anyagok kutatásához kapcsolódik. Nemzetközi szakfolyóiratokban megjelent közleményeinek száma 74, összefoglaló cikkeinek száma 5, továbbá 8 könyvfejezet szerzője, ill. társszerzője és további 12 időszakos kiadványban társszerző. Szabadalmainak száma 32. Közleményeire a SCI szerint 605 hivatkozás történt. 1980—81-ben egy évet, majd 1986—1989-ben három évet töltött kutatómunkával az Amerikai Egyesült Államokban. 1990-től a BME Vegyészmérnöki Karának címzetes egyetemi tanára. Az MTA Kémiai Tudományok Osztályának tanácskozási jogú tagja, az Alkaloidkémiai, a Bioorganikus Kémiai, illetve a Gyógyszerkémiai és Gyógyszertechnológiai Munkabizottság tagja. 1996-tól a IUPAC Committee on Chemistry and Industry magyar nemzeti képviselője.

1983-ban az MTA Zemplén Géza-díj kitüntetettje.

Ajánlók: *Lempert Károly, Magyar Kálmán, Töke László*

Dékány Imre

1946-ban született Szegeden. Szakterülete: kolloidkémia—anyagtudomány. 1989 óta a kémiai tudomány doktora. Egyetemi tanár, a JATE Kolloidkémiai Tanszékének vezetője. 1996-ban elnyerte a Széchenyi professzori ösztöndíjat.

Fontosabb tudományos eredményei: elsőként kapcsolta össze a réteges szerkezetű szilikátok röntgendiffrakciós vizsgálatából nyert eredményeket az adszorpciós jellemzőkkel [Ber. Bunsenges. Phys. Chem., 90, 422—427, 427—431 (1986); J. Colloid Interface Sci., 147, 119—127 (1991)]. Kvantitatív összefüggéseket állapított meg a folyadék adszorpciós és immerziós nedvesedési entalpia izotermák között [Pure and Appl. Chem., 65, 901—906 (1993)]. Anyagtudományi kutatásai a nanoméretű félvezető részecskék kémiájának [Advanced Materials, 8, 637—641 (1996); Langmuir, 12(15), 3709—3715 (1996)] és a nanofázisú diszperz rendszerek stabilitásának megismerése területén vezettek eredményre [Langmuir, 11, 2285—2292 (1995); J. Phys. Chem., 99, 13065—13069 (1995)]. Tíz elfogadott szabadalma van.

145 — zömmel nemzetközi folyóiratban közölt — dolgozatára 280 hivatkozást kapott. Egy könyv, öt könyvrészlet és három egyetemi jegyzet szerzője.

Tagja az International Association of Colloid and Interface Scientists (IACIS), a Deutsche Kolloidgesellschaft elnökségének, a IUPAC I.6 Commission titkára, az European Consortium on Nano-Materials (ECNM) és két nemzetközi szakfolyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Nemzetközi konferencián 11 alkalommal tartott plenáris és meghívott előadást, 2 NATO Workshop szervezője volt.

Iskolateremtő tevékenységét tükrözi 5 doktori, 2 kandidátusi, 6 PhD disszertáció, 4 német és 2 holland disszertáns munkája is.

Ajánlók: *Burger Kálmán, Tóth Klára*

Fonyó Zsolt

1943-ban született Budapesten. Főbb kutatási területe: vegyipari műveletek. A BME Vegyipari Műveletek Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Hat évig a zürichi ETH-n vendégprofesszorként több tárgyat oktatott. Doktori értekezését 1986-ban védte meg. 1997-ben elnyerte a Széchenyi professzori ösztöndíjat.

Tudományos közleményeinek száma 184, továbbá hét könyv és egyetemi jegyzet szerzője, ill. társszerzője. Több alkalommal plenáris előadóként szerepelt rangos nemzetközi rendezvényeken. Közleményeire 538 hivatkozás történt.

Új irányt nyitott az elválasztási műveletek energetikai javításának témakörében, az általa publikált elveket és módszereket világszerte használják a vegyipari folyamatok tervezésénél és irányításánál. Főbb kutatási eredményei: termikus elválasztási műveletek energetikai javításának termodinamikai megalapozása [Int.Chem.Eng., 14, 18, 203, 1974], különleges szétválasztási eljárások fejlesztése [AIChE Journal, 29, 38, 1983], energiaintegrációs és hőszivattyús technológiák szintézisének korlátozós módszerei [Comp.Chem.Eng. 14, 1213, 1990], [Chem.Eng.Sci. 46, 1623, 1991], teljes vegyipari folyamatok tervezésének integrált stratégiája [Computer Aided Modelling: Unit Operations, Elsevier, 1992; Comp.Chem.Eng. 20, S85, 1996].

28 megvalósított vegyipari, kőolajipari és petrolkémiai üzem tervezésében, technológiai fejlesztésében vett részt, illetve témavezető volt: pl. a Dunai Finomító 3Mt/év kapacitású desztilláló üzemének szétválasztó oszlopai, számos hazai és svájci vegyipari és kőolajipari üzem intenzifikálása, kapacitást bővítő és termékminőséget javító programok megvalósítása.

Számos nemzetközi és hazai szakmai és tudományos munkabizottság elnöke, ill. titkára, több nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja.

Ajánlók: *Benedek Pál, Gál Sándor*

Guczi László

1932-ben született Szegeden. Tudományos munkásságát a felületkémia és katalízis területén végzi. A MTA Izotópkutató Intézete Felületkémiai és Katalizátorkutató Osztály tudományos vezetője, c. egyetemi tanár (JATE, 1977), egyetemi magántanár (BME, 1996). 1976 óta a kémiai tudomány doktora. 313 tudományos közlemény, 336 tudományos előadás (ebből 36 plenáris és meghívott), 9 könyv és könyvrészlet szerzője és szerkesztője. Ebből az 1987—1997 periódusra 156 közlemény (149 angol nyelven) 183 (23 plenáris és meghívott) előadás esik. Munkáira több, mint 1100 hivatkozás történt, ebből az 1987—1997 periódusban 791 alkalommal. Jelentősebb munkái: *J. Catal.*, 24, 187 (1972); *Metal Cluster in Catalysis*, Elsevier, 1986; *Catal. Rev.*, 23, 329 (1981); *New Trends in CO Activation* (Ed. L. Gucci), p. 350, Elsevier, 1991.

Munkásságának főbb állomásai: alapvetőnek tekinthető a szénhidrogének hidrogén jelenlétében lejátszódó reakciói mechanizmusának értelmezése és a fémklaszterekkel és amorfi fémrendszerekkel végzett kutatásai. Nagyjelentőségűek a katalizátortortok genezisének molekuláris szintű modellezése terén elért eredményei, valamint a kétfémes katalizátorok felületi morfológiája és katalitikus aktivitása, szelektivitása közötti összefüggések feltárása.

Munkásságának elismeréseként 1983-ban megosztva Állami Díjban, 1993-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend kitüntetésben részesült.

Ájánlók: *Solymosi Frigyes, Tüdös Ferenc*

Hollósi Miklós

Budapesten született 1941-ben. Fő kutatási területe a peptidok és fehérjék kémiája, ezen belül elsősorban a vegyületek térszerkezetének tanulmányozása. Az ELTE Szerves Kémiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1990-ben védte meg.

Legfontosabb eredményeit a fehérjék kanyar (turn) szerkezetének spektroszkópiai módszerekkel történő kimutatása terén érte el. Hazai és nemzetközi tudományos együttműködések keretében eredményesen vizsgálta vírusokból származó immunogén peptidok, valamint az Alzheimer-kór kialakulásában szerepet játszó abnormális fehérjék szerkezetét.

Az 1987—1996 közti tíz évben 69 tudományos cikket, valamint 4 angol nyelvű könyvfejezetet és egy magyar nyelvű könyvet írt, 11 munkája jelent meg referált konferencia-kiadványokban. Mindezekre 655 független hivatkozást kapott.

Legfontosabbnak ítélt munkái: Hollósi, M., Kawai, M., Fasman, G.D.: *Biopolymers* 24, 211 (1985); Perczel, A., Hollósi, M.: Turns. In: *Circular Dichroism and the Conformational Analysis of Biomolecules*. Ch.9., Ed. Fasman, G.D., Plenum Publ. Co., New York (1996) 285—380.

Tudományos munkáját az ELTE TTK 1989-ben Tudományos Díjjal, az Akadémia pedig 1996-ban Akadémiai Díjjal ismerte el.

Ájánlók: *Medzihradzsky Kálmán, Náray-Szabó Gábor*

Joó Ferenc

Tótkomlóson született 1949-ben. Szűkebb szakterülete a fémorganikus katalízis. A KLTE Fizikai Kémiai Tanszékén egyetemi tanár. 1991-ben lett a kémiai tudomány doktora. Lady Davis vendégprofesszor volt a jeruzsálemi Héber Egyetemen és Iberdrola vendégprofesszorként működött a Zaragozai Egyetemen. Az elmúlt tíz évben két könyve, tíz könyvrészlete és 33

tudományos cikke jelent meg. Összes publikációjának száma 110, ezekre 530 független hivatkozást kapott.

A szulfonált trifenilfoszfin ligandumú vízdoldható komplexek katalitikus hatásának felfedezése alapját képezte egy, mind az alapkutatások, mind pedig az alkalmazások terén eredményes irányzatnak. Kimutatta, hogy számos fémorganikus kémiai folyamat vizes közegben is megvalósítható. Különleges szelektivitási hatásokat ért el. Társigazgatója volt az Aqueous Organometallic Chemistry and Catalysis c. NATO Advanced Research Workshop-nak. Az MTA SZBK Biokémiai Intézet munkatársaival elsőként valósították meg élő sejtek membránjainak szelektív hidrogénezését vízdoldható hidrogénező katalizátorokkal. Kolloid fémkatalizátorok felhasználásával megvalósították sejtmembránok topológiai szelektív hidrogénezését.

Legfontosabb tudományos munkái: Joó, F., Beck, M.T.: *React. Kin. Catal. Lett.*, 2, 257—263 (1975); L. Vigh, F. Joó, M. Droppa, L.I. Horváth, G. Horváth: *Eur. J. Biochem.*, 147, 477—481 (1985); D.J. Darensbourg, T.J. Decuir, N.W. Stafford, J.B. Robertson, J.D. Draper, J.H. Reibenspies, Á. Kathó, F. Joó: *Inorg. Chem.*, 36, 4218—4226 (1997).

Tudományos kitüntetései: MTA Buzágh Aladár-díj (1980), Apáczai Csere János-díj (1997).

Ajánlók: *Beck Mihály, Hargittai István*

Mink János

1938-ban született Mohácson. Szűkebb szakterülete: szerkezeti kémia, spektroszkópia. A VE Analitikai Kémia Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1980-ban védte meg.

Az elmúlt tíz évben 5 jegyzete, 81 idegen nyelvű cikke, 2 magyar nyelvű cikke jelent meg. Összes hivatkozásának száma 858, az utóbbi 10 évben 543.

Kidolgozta és sikeresen alkalmazta katalizátorokon kemisorbeált molekulák emissziós infravörös és távoli infravörös spektroszkópiai vizsgálati módszerét, biztosítva ezzel a detektálást a teljes spektrális tartományban [*J.Mol.Structure*, 141 (1986) 389]. Ezzel elsőként mutatta ki a szubsztrátum-adszorbeátum rezgéseket hordozós katalizátorokon, mérte a fekete fémporokon adszorbeált szén-monoxid színképeit és kísérletileg bizonyította elektrokatalizátorok egyes oxid komponenseinek felületi dúsulását [*J.Mol.Structure*, 293 (1993) 283; 335 (1995) 252]. Igazolta, hogy hordozós katalizátoroknál a hordozó emissziója és önabszorpciója, valamint az adszorbeált anyag emissziója és abszorpciója együttesen határozzák meg az adszorbeált molekula emissziós színképének intenzitását és jellegét [*Anal.Chem.*, 67 (1995) 3782]. Továbbfejlesztette a rezgésméletet, új modellt dolgozott ki π -komplexekre és kemisorbeált molekulákra, amelynek alkalmasságát több rendszernél igazolta [*J.Mol.Structure*, 173 (1988) 253]. Fémorganikus és koordinációs vegyületek szisztematikus szerkezetvizsgálatával számos törvényszerűséget fedezett fel a rezgési színkép és a kémiai kötés természete között [*J. Amer. Chem. Soc.*, 113 (1991) 6327].

Tudományos kitüntetései: Nemzetközi Fourier-díj (1982), Alexander von Humboldt Kutatási Díj (1994), Friedrich-Emich Analitikai Díj (1995).

Ajánlók: *Markó László, Pungor Ernő*

Novák Lajos

1937-ben született Barlahidán. Szakterülete: szerves kémia. Doktori értekezését 1985-ben védte meg. A BME Szerves Kémiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. A Szerves Kémia I. és II., a Biomolekulák Kémiája és Szintézisek Tervezése című tárgyak előadója és

az Advanced Organic Chemistry című angol nyelvű tárgy előadója. Őt egyetemi jegyzet társszerzője.

Legfontosabb tudományos eredményei: benzo[alkinolin]in vázas alkaloid analogonok szintézise. Stabilizált prosztaglandinok és prosztaciklinek előállítása, juvenoidok racionális szintézisének kidolgozása. Több kártevő rovarfaj szexferomon komponenseinek szerkezetfelfedezése és huszonkét rovarfaj feromon komponenseinek racionális szintézise. Új szigmatróp átrendezési reakciók felfedezése. Lipoxigenáz enzimgátlók szintézise. Enzimkatalizált reakciók felhasználása szerves szintézisekben.

Kutatási eredményeiről 102 szakcikkből számolt be, 41 szabadalmi bejelentést tett, és négy könyv (két angol és két magyar nyelvű) társszerzője. Az 1980—1987 között kapott hivatkozások száma: 410.

1990—1991 között a New York State University Medicinal Chemistry intézetében polinukleinsavak módosításával foglalkozott.

Az MTA Terpenoidkémiai és Elemorganikus Kémiai Munkabizottságának elnöke. Az MTA Köztudományi Társaság elnöke, az MTA Szerves és Biomolekuláris Kémiai Bizottság tagja, az MTA Doktori Tanács tagja.

Ajánlók: *Holló János, Szántay Csaba*

Orbán Miklós

1939-ben született Ászáron. Fő kutatási területe a kémiai oszcilláló és disszipatív rendszerek viselkedésének tanulmányozása, továbbá új oszcilláló rendszerek szisztematikus tervezése. Az ELTE szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. A kémiai tudomány doktora fokozatot 1984-ben szerezte meg.

Felfedezte a nem-katalizált bromátoszillátorokat [Nature, 273 (1978) 371; J. Phys. Chem. 83 (1978) 1672]; megtervezett számos oszcillátorcsaládot, pl. a klorit-, a bromit-, a kén- és a mangán kémiáján alapuló rendszereket és a pH oszcillátorokat [Nature, 292 (1981) 816; Scientific American, 1983 March; J. Am. Chem. Soc. 111 (1989) 2891; 112 (1990) 1812; 114 (1992) 1812; Accs. Chem. Res., 23 (1990) 258] és egyes redoxireakciókban disszipatív szerkezetek kialakulását figyelte meg [J. Am. Chem. Soc., 102 (1980) 4311; J. Phys. Chem., 103 (1997)].

Összes közleményeinek száma 104 és ezek közül 47 jelent meg nemzetközi folyóiratokban az elmúlt tíz év során. Publikációira 1215 független hivatkozást kapott. 1979 óta minden jelentős, az oszcilláló rendszerekkel foglalkozó konferenciának meghívott előadója volt. 1997-ben meghívásra előadó körutat tett Japánban. 1984 óta vendégprofesszora a Brandeis Egyetem Kémiai Tanszékének, 1978-tól szerkesztőbizottsági tagja a Scientometrics-nek és az ACH Models in Chemistry-nek.

Tanácskozási jogú tagja az MTA Kémiai Tudományok Osztályának és egyben tagja a Kémia I. Doktori Tudományos Bizottságnak is.

1990-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki.

Ajánlók: *Körös Endre, Nagy Ferenc*

Paál Zoltán

1936-ban Budapesten született. Szűkebb szakterülete a heterogén katalízis. Az MTA Izo-
topkutató Intézete igazgatója. Doktori értekezését 1978-ban védte meg.

Fő kutatási eredményei: a fémeken lejátszódó egyes szénhidrogénreakciók útjának (mechanizmusának) felderítése. Platina katalizátorok morfológiája és felületi összetétele, valamint egyes szénhidrogénreakciókban mutatott katalitikus tulajdonságai közötti összefüggések tisztázása. Legnagyobb egyéni teljesítménye a hidrogén sokrányú szerepének értelmezése katalitikus szénhidrogén-reakciókban.

A tudományos tevékenység adatait ismertető jegyzék utóbbi 10 évre vonatkozó (1988—97) része 98 tételt tartalmaz. Ezen belül 6 könyv, ill. könyvrészlet, 65 dolgozat tudományos folyóiratban (1 magyar nyelven), 25 előadás, ill. poszter szerzője és 2 monográfia szerkesztője. Munkáira összesen 1470 alkalommal hivatkoztak, ebből több mint 800 esik a legutóbbi 10 évre és 305 az 1988 óta megjelent munkákra.

Legfontosabb tudományos munkái: Paál Z., Tétényi P.: *Nature*, 267, 234 (1977); Paál Z.: *Advances in Catalysis* 29, 273 (1980); Paál Z., Menon P.G.: *Catal. Rev. Sci. Eng.* 25, 229 (1983); Paál Z.: *Catalytic Naphta Reforming: Science a. Technology* Marcel Dekker, N.Y. — Basel 1995 p. 19.

1983-ban megosztott Állami Díjban részesült.

Ajánlók: *Pálinkás Gábor, Tétényi Pál*

Penke Botond

1942-ben Beregszászon született. Szűkebb szakterülete: bioorganikus kémia. A JATE Szerves Kémiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára; a SZOTE Orvosi Vegytani Intézet intézetvezető egyetemi tanára. Doktori értekezése a biológiaiag aktív peptidok szintézise szakterületen készült 1989-ben.

Az elmúlt 10 évben könyvfejezete angol nyelven 1, magyar nyelven 1, tudományos cikke angol nyelven 102, magyar nyelven 3 jelent meg, szabadalmainak száma 10, összes hivatkozásainak száma 1730.

Jelentős új eredményekkel gazdagította ismereteinket a bioorganikus kémia területén. Új savas hidrolízis módszert dolgozott ki fehérjék és peptidok aminosav-összetételének meghatározására, amellyel a triptofán bomlása elkerülhető [B. Penke, R. Ferenci, K. Kovács: *Anal. Biochemistry* 60, 45—50, 1974]. Erre a publikációjára csaknem 500 hivatkozást kapott. Kidolgozta egy fontos neurotranszmitter aminosav, a γ -aminovajsav (GABA) meghatározásának és lokalizációjának módszerét az agyban [Hodgson, A. J., Penke, B., Erdei, A., Chubb, I. W., Somogyi, P.: *J. Histochem. Cytochem.* 33, 229—239, 1985]. Új szintetikus módszert dolgozott ki peptid szulfátészterek előállítására. Ma már általánosan használt szilárd fázisú hordozókat tervezett és állított elő savérzékeny csoportokat tartalmazó peptidok szilárd fázisú szintézisére [B. Penke, J. Rivier: *J. Org. Chem.*, 52, 1197—1200, 1987, : B. Penke, F. Hajnal, J. Lanovics, G. Holzinger, T. Kádár, Gy. Telegdy and J. R. Rivier.: *J. Med. Chem.*, 27, 845—849 1984].

Ajánlók: *Bartók Mihály, Fodor Gábor*

Simándi László

1935-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: koordinációs kémia, fémorganikus katalízis. Az MTA Központi Kémiai Kutatóintézet tudományos osztályvezetője. Doktori értekezését 1977-ben védte meg.

Legfontosabb tudományos eredményei: gyors oldatreakciók vizsgálatának bevezetése Magyarországon, olefinék és acetilének permanganátos oxidációjának mechanizmus-vizsgálata [J. Org. Chem., 51, 3213 1986], rövid életű mangán(IV) köztitermék első kimutatása [J. Am.

Chem. Soc., 98, 1995, 1976], biomimetikus katalitikus oxidációk mechanizmusának vizsgálata, kobalt- és mangánkomplexek reakciója molekuláris hidrogénnel [J. Chem. Soc. Dalton, 276, 1980], ill. jelenlétében, szabadgyökös köztermékek kimutatása [J. Mol. Catal., 51, 155, 1989; Tetrahedron Lett., 34, 717, 1993; J. Mol. Catal., 117, 299, 1997], mangán(V) köztitermék képződésének első kísérleti bizonyítása a stopped-flow módszerrel [(J. Am. Chem. Soc., 106, 6866, 1984; *ibid.* 107, 4220, 1985]; új arilszulfonil-izocianát szintézis kidolgozása katalitikus karbonilezéssel [Tetrahedron Lett., 34, 2839, 1993], arilszulfonil-nitrén kimutatása Pd-komplex alakjában [J. Chem. Soc. Chem. Commun., 1143, 1997].

Egy angol nyelvű monográfia és négy könyvfejezet szerzője, 3 általa szervezett nemzetközi konferencia kiadványának szerkesztője. 136 (112 angolul) tudományos dolgozatot publikált, többségében nemzetközi folyóiratokban és ezekre 740 független hivatkozást kapott. Több alkalommal volt meghívott előadó nemzetközi konferenciákon. A Reaction Kinetics and Catalysis Letters szerkesztője. A MTA Koordinációs Kémiai Munkabizottságának és a COST Biokoordinációs Kémiai Bizottságának elnöke. Kétszer volt vendégprofesszor a Texasi Egyetemen, egyszer pedig a Tohoku Egyetemen.

Ajánlók: *Márta Ferenc, Bérces Tibor*

Sohár Pál

1936-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: szerkezetkutatás. Az ELTE TTK Általános és Szervetlen Kémiai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1973-ban védte meg

Az elmúlt 10 évben 125 tudományos cikke jelent meg (ebből 13 magyar folyóiratban), melyekre több mint 200 idézetet kapott. Kilenc szabadalom társszerzője. Összes cikkének száma 355, melyekre 1300-nál több hivatkozást kapott, a Comprehensive Heterocyclic Chemistry című nagytekintélyű összefoglaló munkában száznál több közleményét idézik. Az infravörös és mágneses magrezonancia-spektroszkópia itthon és nemzetközileg is elismert művelője, ő írta az NMR spektroszkópia első magyar nyelvű monográfiáját (Mágneses magrezonancia-spektroszkópia I—II, Akadémiai Kiadó, 1976), mely angolul is megjelent (Nuclear Magnetic Resonance Spectroscopy I—III, CRC Press, Boca Raton, USA, 1983), utóbbit száznál több helyen idézték. Tudományos együttműködést folytat szinte valamennyi jelentős hazai és több külföldi szintetikus kémiával foglalkozó intézménnyel, szerves és szervetlen vegyületek szerkezetének felderítése céljából. A Magyar Kémikusok Egyesülete alelnöke, az International Society of Magnetic Resonance elnökségi tagja, számos hazai bizottság tagjaként aktívan részt vesz tudományos közéletünkben.

1994-ben megosztott Széchenyi-díjban részesült.

Ajánlók: *Inczédy János, Kálmán Alajos*

Szejtli József

1933-ban született Nagykanizsán. Szakterülete a szerves kémia és ennek műszaki kémiai és élelmiszerkémiai vonatkozásai. A CYCLOLAB Ciklodextrin Kutatási és Fejlesztési Laboratórium igazgatója, c. egyetemi tanár. Doktori értekezését 1974-ben védte meg.

A kémia és a vegyipar számos területén (gyógyszerkémia, élelmiszerkémia, kozmetikai kémiai, analitika stb.) nagy jelentőségű ciklodextrin kutatásnak mind az elméleti vonatkozások, mind pedig a széles körű gyakorlati, ipari alkalmazások területén világszerte elismert, kezdeményező, meghatározó egyénisége.

400 tudományos dolgozatából 73 angol és 2 magyar nyelvű közleménye jelent meg 1986 óta. 2 könyv, 57 könyvrészlet és 80 szabadalom szerzője. A közleményeire való hivatkozások száma 3000 felett van.

Legfontosabb művei: Cyclodextrins and their Inclusion Complexes, Akadémiai Kiadó (1982), Cyclodextrin Technology, Kluwer (1988); Molecular encapsulation of drugs by cyclodextrins and congeners, in Controlled Drug Delivery (Ed. S.D. Bruck), CRC Press (1983); Medicinal application of cyclodextrins, Medicinal Research Reviews, 14, 353 (1994).

Kitüntetései: Akadémiai Díj (1986), Incheba Aranyérem (1988), Moët—Hennesy-díj (1991).

Ajánlók: *Farkas József, Görög Sándor*

Biológiai Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Farkas Tibor

1929-ben Budapesten született. Szűkebb szakterülete a lipidek biokémiája. Akadémiai levelező taggá 1990-ben választották. Székfoglaló előadásának címe: Foszfolipidek dinamikája és molekuláris architektúrája a hőmérsékleti adaptáció során egyes poikilotherm szervezetekben. Kutatóprofesszor az MTA Szegedi Biológiai Központjának Biokémiai Intézetében.

Üttörő munkát végzett a biomembránok molekuláris architektúrájának és fizikai-kémiai állapotának tisztázására. Kimutatta, hogy ezekben a folyamatokban speciális foszfolipid molekulák játszanak döntő szerepet, amelyek egyben a membránok bilayer non bilayer tranzícióját is szabályozzák. Azt is igazolta, hogy ezeknek a specieszeknek számos humán patológiás folyamatban is jelentőségük van. Eredményeit levelező taggá választása óta 25 tudományos közleményben publikálta, melyeknek együttes impakt faktora 100 körül van. Fontosabb közleményei a PNAS, USA 90: 7498—7502; PNAS, USA 91: 8234—8238 és a PNAS, USA 92: 267—271 folyóiratokban jelentek meg.

Ajánlók: *Alföldi Lajos, Venetianer Pál*

Friedrich Péter

Budapesten született 1936-ban. Szűkebb szakterülete: biokémia és molekuláris neurobiológia. Levelező taggá 1993-ban választották, székfoglaló előadását a Molekuláris memória mechanizmusok címmel tartotta. Az MTA Szegedi Biológiai Központ Enzimológiai Intézetének igazgatója és az MTA Biológiai Tudományok Osztályának elnöke.

Egy olyan molekuláris neurobiológiai kutatási irányt honosított meg, illetve alakított ki, mely korábban nem jelent meg az egyébként igen gazdag hazai idegtudományi spektrumban. Alapkonceptiója, hogy az idegi plaszticitás különböző formái — így a tanulás és memória is — a fehérjék és ezek komplexeinek szerkezetváltozásaiával függnek össze. Az elmúlt években ilyen szereppel bíró fehérjéket vizsgált munkatársaival. Eredményei közül jelentős a Ca²⁺-aktivált proteolízis, a kalpainok aktiválási mechanizmusának tisztázása (Biochem. J. 318: 897, 1996), a kalpain-kaszád felfedezése (J.Biol.Chem. 271: 33161, 1996), egy *Drosophila*

kalpain homológ klónozása (Mol. Cell. Biol. 15: 824, 1995), illetve az Alzheimer-kórban túlfoszforylált tau-fehérjét defoszforyláló enzim azonosítása (Neurosci. Lett. 165: 175, 1994).

Tudományos munkásságát Akadémiai Díjjal és az Akadémia Kiadó nivódíjával jutalmazták.

Ajánlók: *Damjanovich Sándor, Gergely János*

Hámori József

1932-ben Fegyverneken született. Szűkebb szakterülete a neurobiológia. 1990-ben lett az MTA levelező tagja. Székkfoglaló előadásának címe Fejlődő és érett idegrendszer plaszticitása volt. A JPTE Állattani Tanszék és a SOTE Anatómiai Intézet egyetemi tanára.

Levelező taggá választása óta kimutatta, hogy a kisagyi idegmagvak a kisagykéreg működését gátló és serkentő visszacsatolással egyaránt módosítják. Kísérletesen igazolta a központi idegrendszer mintegy egyharmadát kitevő gátló idegsejtek aktív részvételét az érett idegrendszer sértésre bekövetkező regenerációs folyamataiban. E kutatásait négy témakörben folytatta részben külföldi, nagyobb részben laboratóriumon belüli kooperációban. (1) az idegrendszeri plaszticitás morfológiai alapjainak vizsgálata, (2) látórendszer morfológiai vizsgálata, (3) kisagy-kutatás, (4) fetális kéregtranszplantáció felnőtt állat agykérgébe.

Fontosabb közleményei: Hámori J., Takács J., Petrusz P. (1990): Immunogold electron microscopic demonstration of glutamate and GABA in normal and deafferented cerebellar cortex: correlation between transmitter content and synaptic vesicle size. *J. of Histochem. and Cytochem.* 38: 1767—1777. — Vidnyánszky Z., Hámori J. (1994): Quantitative electron microscopic analysis of synaptic input from cortical areas 17 and 18 the dorsal lateral geniculate nucleus in cat. *J. Comp. Neurol.* 349: 259—268. — Hámori J., Jakab R., Takács J. (1997): Morphogenetic plasticity of neuronal elements in cerebellar glomeruli during deafferentation-induced synaptic reorganization. *Journal of Neural Transplantation & Plasticity* 6: 11—20.

1972-ben Akadémiai Díjat, 1994-ben Széchenyi-díjat kapott.

Ajánlók: *Ádám György, Flerkó Béla*

Kondorosi Ádám

1946-ban Budapesten született. Levelező taggá 1990-ben választották. Tudományos munkásságának fő területe a baktérium (Rhizobium)-növény szimbiózis molekuláris alapjainak vizsgálata. Munkatársával létrehozta a Rhizobium meliloti és a lucerna (*Medicago sativa*) gazdanövény között kialakuló szimbiózis molekuláris genetikai vizsgálati rendszerét.

Levelező tagsága előtt elsősorban a baktérium génjeit és ezek szimbiotikus funkcióit vizsgálták. 1990 óta a növénypartner és a szimbiózis kialakulása során fejlődő új növény szerv, a gyökérgümő fejlődését és kontrollját tanulmányozza. A növénygazda által küldött specifikus flavonoid jelmolekulák által aktivált bakteriális gének termékei gazdaspecifikus, lipokito-oligosaccharid válaszmolekulákat (Nod faktor) szintetizálnak, amelyek morfogénként hatnak (EMBO J. 13: 1093—1102, 1994). Jelentős eredményeket értek el a Nod faktor molekulák szerkezeti és gazdaspecifikus funkciói közötti összefüggések, ill. a Nod faktorok bioszintézisét és kiválasztását meghatározó géntermékek biokémiai funkcióinak feltárásában (Proc. Natl. Acad. Sci. US 89: 192—196, 1992; Proc. Natl. Acad. Sci. US 92: 2706—2709, 1996). Kimutatták, hogy a Nod faktor által indukált egyik növényi gén kulcsfontosságú szerepet tölt be: aktiválása után a géntermék új típusú növényi növekedési szabályozóként beindítja a gümő szervfejlődését (EMBO J. 13: 5099—5112, 1994; Proc. Natl. Acad. Sci. US in press, 1997). A gümőorganogenezis és a szimbiózis kontrolljának számos további új elemét és folyamatát

tárták fel, eredményeikből 1990 óta 90 közlemény jelent meg. Közleményeire 1990 és 1995 között mintegy 1200 idegen hivatkozás történt. A kutatáshoz szükséges interdiszciplináris megközelítést nagymértékben elősegítette az általa igazgatóként megszervezett Institut des Sciences Végétales CNRS (Gif sur Yvette, Franciaország) kutatóintézet és az SzBK között, ikerlaboratórium formájában kialakított együttműködés.

Ajánlók: *Alföldi Lajos, Venetianer Pál*

Papp László

1946-ban Aranyosgadányban született. Szakterületei a kétszárnyúak taxonómiája és morfológiája, illetve a rovarökológia. 1990-ben választották levelező taggá (székfoglalója: A repülő rovarok abundanciájáról. Akadémiai Kiadó, 1993). A Magyar Természettudományi Múzeum állattárának kutatóprofesszora, a TKI-MTM Állatökológiai Kutatócsoport vezetője. Az Intl. Comm. Zool. Nomencl., az Intl. Congr. Dipterol. (Council), a Eur. Congr. Entomol. (S.C.) bizottságok, az Acta Zool. Hung. szerkesztője, a Boll./Mem. Soc. ent. ital. tanácsadó bizottságának tagja. Az OTKA az Ipolyi Arnold tudományfejlesztési díjjal tüntette ki (1995).

Kutatásai során sok új fajt és légnemet fedezett fel (Revue suisse Zool. 102: 539–552), ill. leírt fajok ismeretlen lárváit gyűjtötte és publikálta (Acta Zool. Hung. 40: 219–29, 41: 15–24). A Fauna d'Italia és a Katalog der Diptera der Schweiz számos fejezetének szerzője. A kvantitatív rovarcönológiában Drosophilidae közösségeket, ill. száraz birkalegelők és pontszerű táplálékforrások rovarait kutatta. Diverzitásindexek numerikus tulajdonságait vizsgálta légyközösségek adatain (Coenoses, 9(2): 59–67), a kvadratikus entrópiát mint új diverzitásindexet vezettek be (Environmental and Ecological Statistics, 2: 213–224). Számítógépes szimulációval demonstrálta, hogy az előfordulási osztályok bimodalitása az egyedszámok csontított log-norm, vagy log-ser. eloszlásának következménye (Oikos, 79(1): 191–4). Eljárása fajszámbecslésre és a közösségi dominanciastruktúra megítélésére is alkalmas (Acta Zool. Hung. 43 [3]). A hazai rovarászat legnagyobb nemzetközi vállalkozásának, a Contributions to a Manual of Palaearctic Diptera-nak (Vols 1–4, 1997) szerkesztője.

Ajánlók: *Balogh János, Jermly Tibor*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Bíró Péter

1943-ban Újfehértón született. Szűkebb szakterülete: hidrobiológia. Az MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. Doktori értekezését 1992-ben védte meg.

Tudományos munkássága során feltárta a Balaton csúcragadozójának (fogassüllő) és a tó egyéb halfajainak állománydinamikáit és biológiai szerepüket. Kimutatta az eutrofizáció és a környezeti hatások ártalmait a Balaton halfajaira. Tisztázta és mennyiségileg elemezte a Balaton parti övében és nyílt vízében élő szervezetek táplálkozási kapcsolatait, az anyag- és energiaáramlást, s ebben a halfauna részvételét. Mennyiségileg leírta a tó életkörülményeiben és halfaunájában lezajlott hosszú idejű változásokat, a halpopulációknak a környezeti hatásokra adott válaszreakcióit. Iskolateremtő szerepet játszott a hazai hidrobiológiában és a Balaton kutatásában új módszerek bevezetésével, a táplálkozási kapcsolatrendszer elemzésével, a populációkon belüli és populációk közötti kölcsönhatások szabályozó mechanizmusainak leírásával, a globális anyagforgalom modellezésével.

Az elmúlt 10 évben egy könyvet, 22 könyvrészletet, 58 tudományos cikket — ebből 32-t idegen nyelven — jelentetett meg. A regisztrált hivatkozások száma: 253.

A hazai és nemzetközi tudományos közélet aktív résztvevője, több hazai és nemzetközi tudományos testület vezetőségi tagja. Az MTA Hidrobiológiai Bizottságának és az MHT Limnológiai Szakosztályának elnöke, az IUBS (Nemzetközi Biológiai Unió) Executive Committee tagja, az EUI (Európai Ichthyológiai Unió) alelnöke és tiszteleti tagja.

Ajánlók: *Berczik Árpád, Salánki János*

Eiben Ottó

1931-ben Szombathelyen született. Szűkebb szakterülete: antropológia/humánbiológia. 1989-ben Szekuláris növekedésváltozások Magyarországon c. disszertációjával szerezte meg a biológiai tudomány doktora fokozatot. Az ELTE Embertani Tanszékének egyetemi tanára.

Tudományos kutatómunkája két fő témakörre koncentrálódik: (1) a gyermekek növekedése, érése, szekuláris trend, és (2) az emberi testalkat variációi. Körmentdi „növekedésvizsgálata”, amely 1958 óta tízévenként megismételt teljes körű vizsgálat, immár nemzetközi hírű és klasszikus szekuláris trend-tanulmányoknak számít (Anthrop. Közl. 26: 181—210. 1982; Humanbiol. Budapest 16:37—52. 1985; 18: 75—91. 1988; 25: 205—219). E sorozatvizsgálat egyik legfontosabb tanulsága az, hogy a gyermekek szomatikus fejlődése milyen érzékenyen és milyen gyorsan reagál a gazdasági-társadalmi-szociális változásokra (Humanbiol. Budapest Suppl. 6. kötet, 1988).

Epidemiológiai szemléletű országos reprezentatív növekedésvizsgálatot szervezett és vezetett az 1980-as évek első felében az ország 113 településén. Vezető szerepe volt a „Budapest longitudinális növekedésvizsgálat” szervezésében és lebonyolításában (The Budapest Longitudinal Growth Study 1970—1988, Humanbiol. Budapest 23. kötet, 1992).

Kutatási eredményeiről az utóbbi 10 évben 4 magyar és 4 idegen nyelvű könyvet, 5 magyar és 4 idegen nyelvű könyvrészletet, 35 magyar és 29 idegen nyelvű tanulmányt publikált. Munkájának jelentőségét igazolja az azokra történt több, mint 650 hivatkozás.

Tudományszervezői tevékenységét több hazai és nemzetközi tudományos társaságban (Magyar Biol. Társaság főtítkára, ill. alelnöke, European Anthropological Association elnöke), ill. több akadémiai bizottságban (Antropológiai Bizottság elnöke, Demográfiai Bizottság, ill. IUBS Magyar Csoportja tagja) fejtí ki.

Ajánlók: *Ádám György, Vida Gábor*

Erdei Anna

1951-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a biológia, immunológia. Akadémiai doktori címet 1992-ben szerzett. Az ELTE TTK Immunológiai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. A hazai immunológiai kutatások kiemelkedő képviselője.

Pályakezdése óta a komplementrendszer komponenseinek az immunvédekezésben betöltött szerepét tanulmányozza. Igazolta, hogy a C3 fragmentuma hidat képezhet két sejt között és ez befolyásolhatja azok funkcióját. Elsőként írta le a C3 fragmentumainak szerepét a B-sejtek ellenanyag-termelő sejtjé érésének folyamatában (Nature, 1985. 317, 264—267), továbbá, hogy a C3-híd befolyásolja az antigén bemutatás folyamatát (Immunobiology, 1992. 185, 314—326). Igazolta, hogy ez a mechanizmus az alapja egyes sejtpusztító reakciók komplement által történő serkentésének. Úttörő jellegűek a C1q-receptorára vonatkozó kutatásai. Elsőként jellemezte limfociták és makrofágok C1q receptorát (Biochemical Journal, 1988. 255, 493—

499; *Journal of Immunology*, 1990. 145, 1754—1760). Kimutatta, hogy az emberi B-limfociták membránján H-faktorial szerkezeti rokonságot mutató komplementaktivációt gátló molekula fejeződik ki (*European Journal of Immunology*, 1994. 24, 867—872).

61 közleményének összesített impakt faktora 246, a hivatkozások száma pedig 1443. Az ELTE tanáraként jelentős szerepet vállalt a graduális képzésben és a doktori iskola szervezésében. Az MTA Biológiai Tudományok Osztályának tanácskozó tagja, az MTA Általános Immunológiai Bizottságának elnöke, a Magyar Immunológiai Társaság elnöke.

Ajánlók: *Gergely János, Gráf László*

Falus András

1947-ben Budapesten született. Szűkebb szakterülete az immunológia és a molekuláris sejtbiológia. 1983-tól a biológiai tudomány kandidátusa, 1990-től doktora, 1994-ben habilitált. A SOTE Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára, sejtbiológiát, genetikát és immunológiát oktat, doktori iskolát vezet. Az MTA Biológiai Tudományok Osztályának tanácskozási jogú tagja, a Magyar Immunológiai Társaság és a Biológiai Tud. Osztálya Immunológiai Bizottságának előző elnöke, a SOTE Tudományos Bizottságának elnöke, nemzetközi projektek vezetője, tudományos lapok szerkesztője.

Főbb kutatási területei és közleményei: Citokinreceptorok molekuláris szerveződése és a jelátvitel. (*Immunology* 60:547—551, 1987; *Cytokine* 4:495-499, 1992; *The Immunologist* 1:40—42, 1993; *Scand. J. Immunology* 37:684—689, 1993; *Cytokine, Molecular Cellular Biology* 1997 (megjelenés alatt.) *Hisztamin és a sejtosztódás. Immunology Today* 13:154—156, 1992; *C. Eur J. Immunol.* 21:52—54, 1996; *Infl. Research* 46, 51—52, 1997; *Int. Arch. of Allergy and Immunology* 1997, *Cancer Res* 1997; (megjelenés alatt). HDC deficiens („knock-out”) egerek előállítására, 1997 (közlés alatt).

1995-ben Akadémiai Díjban, 1996-ban Markusovszky-díjban, 1997-ben Széchenyi professzori ösztöndíjban részesült. Az elmúlt 10 évben 57 angol, 20 hazai közleménye, 2 angol, 2 magyar nyelvű könyve és több könyvfejezete jelent meg. Összesített impakt faktor értéke 302, a hivatkozások száma 1026.

Ajánlók: *Gergely János, Venetianer Pál, Papp László*

Fésüs László

1947-ben Hernádnémetiben született. Szakterülete: sejtbiokémia, a természetes sejthalál (apoptózis) vizsgálata. 1988-ban lett a biológiai tudomány doktora. A DOTE Biokémiai Intézet igazgató egyetemi tanára, tudományos rektorhelyettes. A Magyar Biológiai Társaság Sejt- és Fejlődésbiológiai Szakosztályának elnöke. Az Európai Sejtbiológiai Társaság alelnöke, a European Cell Death Organization elnöke. A római és houstoni egyetemek vendégprofesszora. Tagja a Széchenyi professzori ösztöndíj kuratóriumának. Az OTKA Infraindividuális Biológiai Szakbizottságának elnöke. Rendszeres szimpózium-szervező és előadó európai és világtudományos kongresszusokon. Saját és iskolája munkásságának elismerését Szent-Györgyi Albert-díj, a biokémikusok Tankó Béla-díja jelzik.

Általános sejtbiológiai jelentőségű felismerése, hogy a fehérjék enzimikus kereszt kötése az apoptózis molekuláris történéseinek része. A kereszt kötést létrehozó transzglutamináz indukálódik és aktiválódik sejthalál során (*FEBS Letts.* 224, 104, 1987; 245, 150, 1989.; *J. Biol. Chem.* 267, 25648, 1992; *Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, 93, 11057, 1996). Az enzim aktív és a retinoblasztóma fehérjét kereszt kötve elindíthatja az apoptózist, stabilizálja az elhaló

sejtek szerkezetét (J. Cell Biol. 119, 46, 1992; Cell Death Differ. 4, 463, 1997.; J. Biol. Chem. 272, 20577, 1997). Retinsav receptorokat klónozott, retinsav gamma receptor közvetített új apoptózis jelátviteli útvonalat írt le (BBRC 179, 32, 1991; Mol. Cell Biol. 15, 3540, 1995; Mol. Pharmacol. 51, 972, 1997).

Közleményeinek száma 97, impakt faktoruk összege közel 300, a hivatkozások száma 1600 fölötti.

Ajánlók: *Damjanovich Sándor, Gráf László*

Freund Tamás

1959-ben született Zircen. Az MTA KOKI igazgatóhelyettese, az MTA Neurobiológiai Bizottságának elnöke. A biológiai tudomány doktora (1992), 1997-ben Akadémiai Díjat kapott. Szűkebb szakterülete az agyi neuronhálózatok anatómiai, fiziológiai és neurokémiai vizsgálata.

Munkássága az agykéreg területén a mai kutatások alapkövévé vált. Eredményei lehetővé tették a memória folyamatok két fázisához kapcsolt elektromos aktivitás mintázatok, a theta és gamma oszcillációk, ill. az éleshullám aktivitás kialakulásának értelmezését és lehetséges funkcióit, megvilágította azok motivációs és érzelmi kontrolljának neuronhálózati mechanizmusát (Freund T. F. and Antal M.: Nature, 336: 170—173, 1988; Gulyás A. I., Miles R., Sík A., Tóth K., Tamamaki N. and Freund T.F.: Nature, 366: 683—687, 1993; Freund T. F. and Buzsáki G.: Hippocampus, 6: 345—470, 1996).

A Parkinson-kórban kulcsszerepet játszó dopaminerg pálya vizsgálatával azonosította a projekció funkcióját, és meghatározta transzplantációval történő pótlásának lehetőségeit és korlátait. Állatkísérletes és humán műtéti anyagon végzett vizsgálatai rávilágítottak az epilepszia kialakulásában szerepet játszó neurokémiai és strukturális rendellenességekre, az ischémiás és epilepsziás agykárosodás közös alapmechanizmusára, a neuroprotektív lehetséges útjaira.

Publikációs tevékenysége kimagasló, 1996-ban 12 közleménye jelent meg (imp. f. 67,4), a bírált nemzetközi folyóiratokban megjelent közleményeinek száma 105 (imp. f. 433,4). Az utóbbi 5 évben több mint 500 idézetet kap évente, ezek összege meghaladja a 4000-et.

Ajánlók: *Flerkó Béla, Patthy László, Székely György*

Gallé László

Született 1942-ben Szegeden. Szűkebb szakterülete: ökológia (állatökológia). A József Attila Tudományegyetem Ökológiai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1996-ban védte meg Formicoidea közösségek szerveződése címmel.

Első jelentős munkáiban tanulmányozta a gyepcönózisok hangyapopulációinak tömegviszonyait és produktivitását (Acta Biol. Szeged. 18: 159—164, 19: 139—142, 24: 105—109, 26: 181—2), a hangyapopulációk niche-viszonyait, a kompetíció szerepét a populáció sűrűségek alakulásában, a populációkat szabályozó sűrűségfüggő és független tényezőket (Tiscia 10: 61—6, Proc. 10th Symp. Soc. Insects, Proc. 13th Intl Congr. Ent. Hamburg, 1984). Feltárta a gyepek hangyáinak kompetíciós stratégiáit, energiaforgalmuk és produktivitásuk alapvető paramétereit. Kimutatta, hogy az euszociális életmód ökológiai következményei energiaáramlási paraméterekben is megnyilvánulnak. Később a közösségek szerveződését kutatta (Entomologia generalis, 11: 197—211, 10th Intl Congr. IUSI: 192). Hangyaközösségek szekunder szukcesszionális dinamizmusáról hosszú távú (10 éves) vizsgálat sorozattal bonyolult összefüggéseket tárt fel (Lenoir et al. [eds.]: Les Insectes Sociaux, Publs Univ. Paris). Az első jelentős

vizsgálatokat ő végezte mediterrán hangyaközösségek szerveződésén (Rules and constraints of community assembly in social insects, 1992).

Az elmúlt 10 évben 9 könyvrészlete, 25 tudományos folyóiratcikke jelent meg, ezek közül 9 magyarul, 25 angolul. A munkáira kapott hivatkozások száma 130.

Számos tudományos közéleti funkciója mellett az MTA Ökológiai Bizottságának elnöke. Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj, Gorka Sándor-díj, Pro Natura díj.

Ajánlók: *Balogh János, Fekete Gábor, Papp László*

Gausz János

1943-ban született Újvidéken. Szűkebb szakterülete a genetika. Doktori fokozatát 1995-ben szerezte meg a génkifejeződés és a kromatin szerveződés kapcsolatáról írt értekezésével. Az MTA SzBK Genetikai Intézetében tudományos tanácsadó. Akadémiai Díjat kapott 1993-ban.

Az elmúlt 10 évben 10 tudományos cikket jelentetett meg referált, nemzetközi folyóiratokban. Összes (idegen) hivatkozásainak száma 552. Egyike azoknak a kutatóknak, akiknek úttörő szerepük volt a hazai *Drosophila*-genetikai kutatások megindításában. Ezeknek a kutatásoknak egyik első jelentős eredménye a fő hő-sokk fehérje génjeinek térképezése (Cell 17, 565—571, 1979).

Magyarországon elsőként alkalmazott genetikai módszereket a kromatinszerkezet génkifejeződés szabályozásában betöltött szerepének tanulmányozásában. Az utolsó 10 év kiemelkedő szakmai teljesítménye, hogy partnereivel együttműködve az elsők között derítette fel olyan gének szerkezetét, amelyek a génkifejeződést gátló, heterokromatikus kromoszóma-szakaszok kialakításában vesznek részt (Nature 344, 219—223, 1990; Genetics 135, 117—125, 1993). Elsőként azonosított egy olyan DNS szakaszt, amelynek eredeti funkciója igazolhatóan az, hogy elszigetelje egymástól az aktív és az inaktív konformációjú kromatinszakaszokat (The EMBO Journal 9, 2579—2585, 1990; Development 124, 1809—1820, 1997). Hasonlóan kiemelkedő jelentőségű eredmény, hogy azonosította az első olyan fehérje génjét az ecetmuslicában, amely kulcsszerepet játszik a nukleoszómák aktív eltávolításában és ezáltal lehetővé teszi a gének kifejeződését (Nature 371, 806—808, 1994; Development 122, 1113—1124, 1996).

Ajánlók: *Farkas Tibor, Kondorosi Ádám*

Lénárd László

1944-ben született Pécsen. Szakterülete: neurobiológia, magatartástudomány. Doktori fokozatát 1989-ben szerezte meg a Táplálkozási magatartás, katecholaminergias pályarendszerek és glukóz-recepció című értekezésével. A POTE Élettani Intézet intézetvezető egyetemi tanára. A MÉT alelnöke, az IBNS Programbizottságának elnöke, az IUPS Food and Water Intake Commissionnak, az EBBS vezetőségének, három angol nyelvű folyóirat szerkesztőbizottságának és számos nemzetközi tudományos társaságnak a tagja. Új kutatási irányzatok és módszerek bevezetésével igazolta iskolateremtő képességét. A tudományos utánpótlás neveléséért többször részesült kitüntetésben

Az elmúlt tíz évben munkáira több mint 400 hivatkozást kapott, angol nyelven 8 könyvrészletet, 40 cikket és 120 összefoglalót jelentetett meg. Munkássága az éhség és jóllakottság folyamatai mögött álló neurokémiai és elektrofiziológiai mechanizmusok feltárásával kapcsolatos. Igazolta a katecholaminok jelentőségét a testsúly szabályozásában, hozzájárulva az anorexia, a bulimia és az elhízás folyamatainak jobb megértéséhez (Brain Res., 233:115—132, 1982). Az agyi kémiai öningerlés leírásával utat nyitott egy új, a kábítószer-élvezet és a

megerősítést vizsgáló irányzatnak (Psychopharmacol., 81:158—164, 1983). Glukóz-érzékeny neuronok létét igazolta több limbikus struktúrában, és az éhség-jóllakottság szabályozásának egységes értelmezését adta (Brain Res. Bull., 37: 149—155, 1995). Jelentősen hozzájárult az íz-percepció és az averzív tanulás folyamatainak jobb megértéséhez.

Ajánlók: *Ádám György, Flerkó Béla, Hámori József, Teplán István*

Mahunka Sándor

1937-ben született Budapesten. Az ELTE TTK-n végzett, majd az OKI, 1963-tól a Magyar Természettudományi Múzeum munkatársa. Ott az Állattár igazgatója 1985-ig, azóta főigazgatóhelyettes. A biológiai tudomány doktora 1981-ben lett a Neogea talajtakfaunájának áreatörténete c. értekezés alapján. Főbb kutatási területei: atkák taxonómiája, állatföldrajz, faunagenezis, természetvédelem.

Az utóbbi 10 évben 114 tudományos publikációt (cikket, könyvrésztletet és könyvet) jelentetett meg, majdnem valamennyit angol és német nyelven, csaknem felét külföldön, az USA-tól Ausztráliáig. Ezeket több mint 2000 esetben idézték. Számos monográfiát és elméleti munkát írt, és több mint 3000 új atkataxon felfedezése, ill. leírása fűződik nevéhez, elsősorban trópusi területekről. Számos tudományos expedíció (Dél-Amerika, Afrika, DK-Ázsia) résztvevője, ill. vezetője.

Tudományos munkássága rendkívül jelentős. Kezdetről vezeti a magyarországi nemzeti parkok élővilágának feltárását, erről szerkesztésében eddig 7 kötet jelent meg. Megindította a Studia Naturalia könyvsorozatnak (eddig 11 kötet), főszerkesztője a Magyarország Állatvilága c. akadémiai könyvsorozatnak. 1975 óta szerkeszti a Folia Entomologica Hungarica c. folyóiratot, és több hazai, valamint nemzetközi (Lengyelország, USA) szakfolyóirat szerk.biz. tagja.

Számos magyar és külföldi társaság tagja, ill. tisztségviselője: a SIEEC titkára, a MBT Állattani Szakosztályának elnöke, 1975 óta tagja, 1993 óta elnöke az MTA Zoológiai Bizottságának, 1993-tól az MTA tanácskozási jogú tagja. 1980-tól a TMB, majd az MTA Doktori Tanács tagja. Hat külföldi és 10 hazai aspiráns munkáját irányította.

Munkásságát a Frivaldszky Imre-emlékplakett bronz, majd arany fokozatával, a Hermann Ottó-díjjal (1991), a Pro Natura kitüntetéssel (1992) és Akadémiai Díjjal (1996) ismerték el.

Ajánlók: *Balogh János, Berczik Árpád, Jermy Tibor, Pócs Tamás*

Orosz László

1943-ban született Kotlinán. Tudományos munkásságának fő területe a genetikai rekombináció és a genetikai szabályozás, amely iskolateremtő egyetemi oktatással és kutatással párosul. 1983 óta a tudomány doktora. A JATE Genetikai Tanszékének alapítója. 1988-ban kezdte el az MBK Molekuláris genetikai Intézetének kiépítését Gödöllőn, ahol újabb kutatási irányokat indított (összehasonlító géntérképezés, transzgenikus állatok és növények, transzpozonok). 1994 óta a GATE tanszékvezető egyetemi tanára, 1996 óta az itt működő akadémiai kutatócsoport vezetője. 1988-ban Akadémiai Díjat kapott.

Egy bakteriofágból kísérleti rendszert fejlesztett. Elsőként végzett géntérképezést (1970) és génen belüli finomelemzést (1980) idehaza. A rekombinálandó DNS molekulák szerkezetével magyarázta a genetikai térképezés több szabályát. Az általánosan elfogadott (tankönyvi) génszabályozási modell (DNA looping 1983) egyik felfedezője. Jelenleg a DNS és a szabályozó fehérje molekuláris illeszkedésének kérdésével és különböző génszabályozási kaszkádokkal foglalkozik.

Tudományos közleményei főleg a Cell, a PNAS, Nature, Genetics, MGG folyóiratokban jelentek meg. Impakt faktora 170, az idegen SCI hivatkozások száma mintegy 500. A klaszszikus és molekuláris genetika integrált szemléletével tankönyvet szerkesztett, könyvfejezeteket, jegyzeteket, példatárat írt. Doktori iskolákban témavezető, a genetika vezető oktatója. Elsőként oktatott Magyarországon géntechnológiát laboratóriumban. Minden tevékenysége genetikai alap kutatáshoz és felsőoktatáshoz kapcsolódik.

Ajánlók: *Alföldi Lajos, Kondorosi Ádám, Vida Gábor*

Röhlich Pál

1929-ben Miskolcon született. Szűkebb szakterülete: szövet-, sejt- és molekuláris biológia, fotoreceptor-kutatás. A SOTE Humánmorfológiai és Fejlődésbiológiai Intézetének egyetemi tanára, és az I. sz. Elektronmikroszkópos Laboratóriumának vezetője. Doktori értekezését 1994-ben védte meg. Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj, Huzella-díj és Purkinje-díj.

Az elmúlt 10 évben 40 közleménye jelent meg, ebből 2 magyar nyelvű könyvfejezet. Az összes hivatkozások száma jóval 2000-en felüli.

Alapvető felismeréseket tett a retinális fotoreceptorok sejtbiológiája területén, különösen jelentősek a rodopszinnak a fotoreceptor-membránban elfoglalt helyzetére, a ciliáris komplexre, az interfotoreceptor matrixra és a szinspecifikus csapsejtekre vonatkozó originális vizsgálatai. Alapvető továbbá a hisztamin-felszabadulás mechanizmusának felderítése hízósejtben.

Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: *Exp. Eye Res.* 10, 80—96, 1970; *Cell Tiss. res.* 161, 421—430, 1975; *Nature*, 57, 94—103, 1976; *J. Cell Biol.* 51, 465—483, 1971; *Neuron*, 13, 1159—1166, 1994.

Ajánlók: *Hámori József, Salánki János*

Sarkadi Balázs

1948-ban született Budapesten. Fő kutatási területe a biológiai membránok szerkezete és működése. 1986-tól a biológiai tudomány doktora. Az Országos Haematológiai és Immunológiai Intézetben a Tudományos Bizottság elnöke, a Magyar Biokémiai Egyesület alelnöke, tagja az MTA Biokémiai és biofizikai bizottságának, az ICRO vezetőségének, valamint több nemzetközi tudományos társaságnak. Szerkesztőbizottsági tagja a *Biochimica Biophysica Acta c.* nemzetközi folyóiratnak, vezetője az MTA Membránbiológiai Kutatócsoportjának. Elnyerzte a Howard Hughes Medical Institute támogatását, a Tankó Béla-díjat, ill. a Széchenyi professzori ösztöndíjat.

Tudományos munkája során a vesejtek kalcium-függő kálium transzportjának, valamint aktív kalcium transzportjának, a kalcium pumpa molekuláris mechanizmusának vizsgálatában ért el eredményeket, majd fluoreszcens indikátorok alkalmazásával vizsgálta a kalcium mozgások szabályozását. Jelenleg elsősorban a daganatok multidrog-rezisztenciájában szerepet játszó membrán transzport ATPázok kutatásával foglalkozik. Munkatársaival molekuláris biológiai és biokémiai módszerekkel vizsgálják e fehérjék szerkezete és működése közötti kapcsolatot, diagnosztikus módszert dolgoztak ki felismerésükre, valamint olyan új molekulákat fejlesztenek, amelyekkel a tumorok drog-rezisztenciája remélhetően meggátolható. Tizennégy könyvfejezet, ill. áttekintő cikk, valamint 78, nemzetközi folyóiratokban megjelent önálló közlemény szerzője. Munkáira az idegen hivatkozások száma több mint 2700, összesített impakt faktora több mint 300.

Ajánlók: *Dénes Géza, Teplán István*

Sipiczki Máttyás

1948-ban született Békéscsabán. Szakterülete: mikroszkopikus gombák genetikája, citológia és filogenezeise. A biológiai tudomány doktora fokozatot 1993-ban szerezte meg a hasadó élesztőgombák differenciálódásának genetikai szabályozásáról írt értekezésével. Jelenleg a DOTE Biológiai Intézetének, valamint a KLTE Genetikai Tanszékének egyetemi tanára, az utóbbinak alapítója. Számos hazai és külföldi tudományos társaság tagja, elnökségi tagja, titkára. Az MTA Genetikai Bizottságának, az International Conferences on Yeast Molecular Biology rendezvénysorozat mellett működő Finance and Policy Committee, az Acta Biologica Hungarica szerkesztőbizottságának tagja.

Tudományos tevékenységének eredményeit több mint 100 közleményben tette közzé. Több idegen nyelvű szakkönyvhöz írt fejezeteket (Molecular Biology of the Fission Yeast, Academic Press, 1989.; The Expanding Realm of Yeast-like Fungi, Elsevier, 1987; Genetics of Non-conventional Yeasts, Springer Verlag, 1995), egy idegen nyelvű tankönyv első szerzője. Két nemzetközi rendezvény elnöke, többnek szervezőbizottsági tagja, ill. szekcielnöke volt. Számos nemzetközi tanfolyam (UNESCO és EMBO) meghívott előadója volt. Kutató- és oktatómunkájával jelentősen hozzájárult a gombák molekuláris biológiai kutatásának hazai kiteljesedéséhez.

Ajánlók: *Borhidi Attila, Ferenczy Lajos*

Szabad János

1945-ben született Nagykállóban. A biológiai tudomány doktora (1990). Az MTA SZBK kutatója (1971—1993), igazgatóhelyettese. Egyetemi tanár, a SZOTE Orvosi Biológiai Intézetének vezetője (1993). Fejlesztésgenetikus. Kutatási témája az anyai hatás: hogyan szabályozzák a petesejt citoplazma alkotók az embriogenezist? A kérdést a genetika, a molekuláris- és a sejtbiológia módszereivel Drosophilán vizsgálja. Elsőként jellemezték az ősvarsejtek osztódását, a gonádok kialakulását. Nőstény-sterilitást okozó mutánsokból kiindulva értette meg a sejtmagi fehérje import, a kromoszóma szegregáció és az embriogenezis elkezdődésének fontos lépéseit. Használják a környezeti mutagének kimutatására kidolgozott módszereit. Öt évet dolgozott Svájcban, az USA-ban és Németországban, Nobel-díjasokkal is.

69 dolgozatával 170 impakt faktort és 909 hivatkozást gyűjtött. Akadémiai Díjas (1993). Sikeres nemzetközi és hazai pályázó. Biofizikát, genetikát és orvosi biológiát tanít(ott), jegyzeteket írt, tanítványokat nevel(t). Doktori iskola programvezető. A SZOTE dékánhelyettese (1994—1997), a Magyar Genetikusok Egyesületének alapító főtíkára (1991—1995). Tagja az MTA Genetikai és a Sejtbiológiai Bizottságainak. Dolgozik az Országos Akkreditációs Bizottság, az OTKA és a FTT Tudományos Kutatás Bizottságában. Tagja az Európai Molekuláris Biológiai Organizációnak (1993).

Ajánlók: *Alföldi Lajos, Székely György*

Szabó T. Attila

1941-ben született Kolozsvárott. 1987-ig a kolozsvári Agráregyetem Növényteni Tanszékén dolgozott (utolsó beosztása: tudományos főmunkatárs). Ebben az évben került a szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolára, ahol előbb önálló génökológiai labort és kísérleti kertet (1989), majd növényteni tanszékot szervezett (1991). A Magyar Természettudományi

Múzeum Növénytárának igazgatója (1990—1991) és a BDTF tudományos főigazgatóhelyettese (1990—1995), 1995-ben elnyerte az MTA Doktora címet, 1996-tól habilitált egyetemi tanár.

Szakterületei az alkalmazott botanika, a genetikai tartalékok és a növényi mikroevolúció kutatása, az etnobotanika és a botanikatörténet. Munkásságát több mint 220 magyar és idegen nyelvű szakközlemény jelzi: 3 monográfia, 23 tanulmánykötet, valamint folyóiratcikkek, recenziók.

1987 és 1997 között Szombathelyen nevéhez fűződik az önálló felsőfokú növénytani, örök-léstani-származástani, környezetvédelmi oktatás megszervezése. Kiadta a Bio Tár (1988) és a Bio Tár Electronic sorozatokat (Amplicon, Collecta Clusiana, Germoplasma, Haynaldia), az első magyar tudományos „sugárlemezt” (1990), valamint ennek folytatásaként a magyar természet tudományos irodalom kezdeteinek elektronikus feldolgozását (CD-ROM, 1996).

Alapító, vezetőségi, ill. rendes tagja 8 külföldi és 10 belföldi tudományos társaságnak, többek között a Londoni Linnean Society-nek, a Regensburgi Botanikai Társaságnak, a Nemzetközi Clusius-kutató Társaságnak, a Szombathelyi Tudományos Társaságnak és a NyERSZ Tudományos Bizottságnak, elnöke az MTA Botanikai Bizottságnak.

Ajánlók: *Borhidi Attila, Pócs Tamás*

Trón Lajos

1941-ben Debrecenben született. Szakterülete a biofizika, immunológia, molekuláris és sejtbiológia, radiobiológia, élő szövetek és szervek funkcionális vizsgálata. Egyetemi tanár, a DOTE Pozitron Emissziós Tomográf Centrumának igazgatója. A biológiai tudomány doktora fokozatot 1985-ben szerezte meg sejtfelszíni antigének topológiai és dinamikai sajátosságairól írt értekezésével. Tizenöt éve tagja (hat éven át elnöke volt) az MTA Biofizikai Bizottságának. Részt vett az OTKA infraindividuális és molekuláris biológia szakmai zsűrijének munkájában, tagja volt az OTKA Élettudományi Szakkollégiumának, elnöke volt az OTKA műszerpályázat élettudományi zsűrijének. Több nemzetközi konferencia szervezője, ill. meghívott előadója volt. Tagja számos hazai és nemzetközi tudományos társaságnak.

Egy évtizedig végzett magfizikai vizsgálatok után 1972-től kapcsolódott be a biológiai kutatásokba. Tíz éven át egyszerűbb biofizikai-biokémiai rendszerek működésének és szabályozásának törvényszerűségeit tanulmányozta, majd érdeklődése a magasabb szervezettségű rendszerek felé fordult. Modern, hatékony módszert fejlesztett ki a sejtfelszíni antigének szupramolekuláris szerkezetének vizsgálatára. Nevéhez fűződik a citoplazma membrán dinamikus vizsgálatának hazai megkezdése. Létrehozta és irányítja Közép-Európa első pozitron emissziós tomográf központját.

Közleményeinek száma 92, tudományos eredményeit a szakirodalom igen gyakran idézi. A vezetése alatt végzett kutatások eredményeiből 5 kandidátusi és 3 tudomány doktora értekezés készült. Jelenleg 7 PhD hallgató munkáját irányítja.

Tudományos munkásságáért 1972-ben és 1989-ben Akadémiai Díjjal tüntették ki.

Ajánlók: *Damjanovich Sándor, Tigyi József*

Udvardy Andor

1938-ban Budapesten született. Szakterülete a molekuláris biológia. A rekombináns DNS technika bevezetésében játszott úttörő szerepéért 1981-ben Akadémiai Díjban részesült.

1978-tól önálló munkacsoport vezetőjeként először egy *Drosophila* hősokk-gén molekuláris szintű jellemzését végezte el, majd 1980—85 között a princetoni egyetemen felfedezett és

jellemzett egy olyan új típusú kromatinstruktúrát (scs), amely elválasztja a különböző kromatindoméneket (Trends in Genet. 7: 335, 1991). Az eredmény tankönyvi adattá vált. Másik fontos felfedezése: a topoizomeráz II. enzim lokalizált elrendezésének igazolása (Nature, News and Views 316: 394, 1985). A doktori fokozat megszerzése (1987) után, az eukariota sejt szabályozott fehérjebontásának mechanizmusát és szabályozását vizsgálta. Homogenitásig tisztította azt a multiprotein komplexet, amely a fehérjebontásért felelős 26S proteáz specifikusát meghatározza (Nature, News and Views 366: 211, 1993). Másik fontos friss eredménye a nukleáris fehérjetranszportért felelős egyik citoplazmatikus receptor tisztítása és jellemzése. E munkái alapján az EMBO 1996-ban tagjává választotta.

Közleményei a legszínvonalasabb folyóiratokban jelentek meg, kumulatív impakt faktora 340, idegen idézeteinek száma 943. A JATE „Molekuláris biológia” főkollégiumának munkatervét ő dolgozta ki.

Ajánlók: *Patthy László, Venetianer Pál*

Vígh László

1950-ben Magyarszerdahelyen született. Szakterülete: membránbiokémia és -biofizika, molekuláris stresszbiológia. A biológiai tudományok doktori fokozatát 1991-ben szerezte meg a hőmérsékletadaptáció és a stressztűrés témaköréből írott értekezésével. 1986-tól az MTA SZBK Biokémiai Intézetének csoportvezetője, 1993-tól az intézet igazgatója, illetve jelenleg az SZBK általános főigazgató-helyettese. Több hazai és nemzetközi tudományos társaság, illetve szerkesztőbizottság tagja. A „Straub Örökség” Alapítvány kuratóriumi elnöke. Részt vett számos nemzetközi tudományos rendezvény szervezésében, azokon rendszeresen meghívott előadó. Három PhD akkreditációs program keretében oktat.

Számos könyvfejezet, review cikk, szabadalom szerzője, publikációinak száma meghaladja a százat. A hőmérsékletadaptáció, illetve a „biológiai hőmérsékletérzékelés” terén tett felismerései, azok alkalmazott, gyógyszeripari vonatkozásai (pl. legutóbb a Nature Medicine hasábjain közzétett eredményei) igen komoly nemzetközi elismerést váltottak ki.

Ajánlók: *Farkas Tibor, Szabó István Mihály*

Závodszy Péter

1939-ben született Debrecenben. Az MTA Enzimológiai Intézetének tudományos tanácsadója, egyetemi tanár (ELTE). Interdiszciplináris szerkezeti biokémiai iskolát teremtett, ahol a molekuláris biológiai, enzimológiai és szerkezetvizsgáló módszerek alkalmazásával együtt dolgoznak fizikusok, biológusok és vegyészek. Eddig három egyetemi tanár, két Széchenyi professzor és tíz ma is aktívan kutató doktor került ki ebből a laboratóriumból.

Megállapította, hogy az alloszterikus enzimek esetén a ligandumok által kiváltott konformációváltozások a molekula egészére kiterjednek, s a konformációváltozásokat a konformációs fluktuációk eloszlásának átrendeződése alapján értelmezte, (B.B.A. 132, 260, 1970; 132, 271, 1970) A szerkezeti flexibilitás, a hidratáció és általános topológia vonatkozásában az „egyenértékű állapotok” elvét javasolta a fehérjék mutációs alkalmazkodási stratégiájának leírására (Biochemistry 29, 7585, 1990; FEBS Letters 268, 344, 1990). A CI enzimátikus alegységeinek eukariotikus expressziójával, deléciós-, pont- és doméncserés mutánsok készítésével nagymértékben hozzájárult e bonyolult molekula szerkezetének és aktiválási mechanizmusának megértéséhez (Biochemistry 31, 4154, 1992; Annual Rev. Immunol. 5, 21, 1987; J. of Immunology 158, 937, 1997).

Eddig megjelent 75 közleményének, egy könyvének s három könyvrészletének anyagát döntően hazai kísérleti munkák alapján publikálta. Összesített impakt faktora 235, dokumentált idézettsége 813. Szerkesztőbizottsági tagja az Archives of Biochemistry and Biophysics c. folyóiratnak. A hatvanas években ő indította el a biofizika oktatást az ELTE-n és az MTA Enzimológiai Intézetében. Az MTA Élettani Kuratóriumának tagja. A Magyar Innovációs Szövetség alelnöke, a Magyar Innovációs Nagydíj egyik életrehívója. Az Ifjúsági Innovációs Verseny szervezője.

Ajánlók: *Dénes Géza, Keszthelyi Lajos*

Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Harmathy Attila

1937-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a polgári jog, 1993 óta az MTA levelező tagja. Az ELTE Állam és Jogtudományi Karának egyetemi tanára.

Tizenöt könyve, közel kétszáz magyar és idegen nyelven megjelent tanulmánya, kodifikációs munkássága, oktató-előadó tevékenysége a magyar polgári jog, különösen a gazdasági viszonyok működését és fejlesztését szolgáló jogterületek, a nemzetközi gazdasági jog és az összehasonlító jog nagyfokú gazdagodását és fejlődését hozta. Ezt számos hazai és külföldi kitüntetés és akadémiai tagság, valamint tudományos közéleti tisztsége, így az MTA alelnökévé választása is kifejezésre juttatja.

Az MTA levelező tagjává választása óta született huszonöt munkája közül kiemelkedik: a magyar jogrendszer egészét bemutató *Introduction to the Hungarian Law* c. nagy kötet (Megjelenés alatt), amelynek szerkesztése mellett ő írta a szerződések, a kártérítési jog és a kereskedelmi jog c. fejezeteket; az általa, ill. társszerkesztővel szerkesztett *Polgári Jogi Dolgozatok, Versenyjogi és Társasági Jogi Tanulmányok*, ill. *Jogi Tanulmányok* c. sorozat (Budapest 1993—1996); nagy fejezetei a két Polgári jogi kommentárban (1995, 1997); a Jogharmonizáció az Európai Unióhoz való csatlakozás perspektívájában (*Magyar Tudomány*, 1995, 10. szám 1158—1162. o.), valamint A polgári jogi kodifikációról c. tanulmánya (*Nizsalovszky Endre Emlékkönyv*, Budapest, 1994, 105—116. o.).

Tudományos munkásságáért elnyerte a Munka Érdemrend arany fokozatát, a Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét, a Deák Ferenc-társadalomtudományi díjat, a francia *Ordre National du Mérite* kitüntetését. Tagja az Európai Tudományos Akadémiának, a Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Akadémiának, a Nemzetközi Összehasonlító Jogi Akadémiának.

Ajánlók: *Herczegh Géza, Király Tibor, Mádl Ferenc, Vékás Lajos*

Lőrincz Lajos

1935-ben Debrecenben született. Szűkebb szakterülete: a közjog, a közigazgatás-tudomány. Az Államigazgatási Főiskola tanszékvezető egyetemi tanára, az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar egyetemi tanára, 1990 óta az MTA levelező tagja. Székfoglaló előadásának címe: *Állandóság és változás a közigazgatásban*.

Levelező taggá választása óta két területen folytat kutatásokat. Az elsőtől azokat lehet sorolni, amelyek a közigazgatás stabilitásával és változásaival, a magyar és a külföldi fejlődési

trendek, kutatási irányzatok bemutatásával foglalkoznak. E kutatások megállapításait, noha elméleti és összehasonlító jellegűek, a magyar közigazgatási reform távlati programjának összeállításánál számos esetben figyelembe vették (Közigazgatás: tegnap, ma, holnap. Szentpéteri István emlékkönyv, Szeged, 1996).

A kutatások másik csoportja a közigazgatás személyi állományával foglalkozik. A tanulmányok a közszolgálati problematika minden nemét és vonatkozási pontját érintik: a létszám megállapításától kezdődően a képzés, továbbképzés gondjain keresztül a személyzetpolitikai modernizáció szükségességéig (A szocialista zsákmányrendszertől a merit-system küszöbéig, Magyar közszolgálat. Budapest, 1995; A független és semleges közszolgálat lehetősége, Társadalomkutatás, 1997. 1—2. szám).

Jelentősek azok a munkái is, amelyek az alkotmányozással, a közigazgatás modernizálásával függnek össze (The Fiscal Devolution Process in Hungary, Will Decentralization Succeed? Harvard University, 1991. Cambridge).

Lőrincz Lajos jelentős szerepet játszik a tudományterületén működő nemzetközi tudományos és egyéb szervek tevékenységében. Egy évtizeden keresztül a brüsszeli székhelyű Institut Internationale des Sciences Administratives alelnöke volt, jelenleg egy tudományos bizottságának elnöke, végrehajtó-bizottsági tagja az Association Internationale des Ecoles et Instituts d' Administration elnevezésű nemzetközi szervezetnek. Rendszeresen tart előadásokat az Université de Paris I. meghívására, díszdoktora az Université d' Aix-Marseille-nek.

Ajánlók: *Kulcsár Kálmán, Herczegh Géza, Király Tibor*

Szentes Tamás

Dunakeszin született 1933-ban. Szűkebb szakterülete a: világgazdaságtan és a fejlődés gazdaságtana. 1993-ban lett az MTA levelező tagja. Székfoglaló előadását Világgazdaság, nemzeti fejlődés és az elméletek relevanciája címmel tartotta meg. Nemzetközileg elismert elméleti kutatásaiért 1985-ben Állami Díjat kapott. A BKE tanszékvezető tanára.

Szentes Tamás levelező taggá választását követően elsősorban a széles értelemben vett világgazdaságtan elméleti és módszertani ismeretanyagának történeti és kritikai feldolgozásához látott hozzá. E munkájának eredményeként született kötetet (Aula, Budapest, 1995. 891 o.) a könyvkiadók 1995-ben megrendezett könyvkiállításának társadalmi zsűrije „Az év szakkönyve” címmel tüntette ki. Emellett több más munkája is megjelent, főként külföldön, melyek a kelet-európai átalakulással, a Dél problémáival, a nemzetközi segélyezéssel, a globalizálódással, a fejlődéselméletekkel foglalkoztak. Jelenleg a The Political Economy of Underdevelopment c. (1971 és 1988 között 10 nyelven, összesen 16 kiadást elért) monográfiájának átdolgozásán és a rendszerváltás fejlődéselméleti feldolgozásán munkálkodik.

Széles körű tevékenységet folytat a hazai magyar és angol nyelvű oktatási programokban. Tevékenyen részt vesz a doktorképzésben, irányítja a Nemzetközi kapcsolatok PhD programot. 1994-ben és 1996-ban a kaliforniai egyetemen meghívott vendégprofesszorként oktatott. Elnöke az MTA Nemzetközi gazdaság- és fejlődéstani tudományos bizottságának, választott tagja a Doktori Tanácsnak, a Könyv- és Folyóiratkiadó, valamint a Kutatásértékelési Bizottságnak.

Ajánlók: *Simai Mihály, Kulcsár Kálmán, Mátyás Antal*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Balogh István

Budapesten született, 1936-ban. 1990-ben nyerte el a filozófiai tudomány doktora címet. Jelenleg az MTA Politikai Tudományok Intézetének tudományos tanácsadója. Fő kutatási területe: a modernség dinamikája és a kelet-közép-európai modernizáció társadalomelméleti kérdései, ezzel összefüggésben a politika, a jog és az erkölcs intézményes kapcsolódása.

Legfontosabb tudományos munkája a Társadalmi információ (Gondolat Kiadó, 1979. 343 o.), melyben a hazai tudományos irodalomban elsőként tesz kísérletet az információ jelelméleti-pragmatikai interpretációjára, s ennek alapján egy szisztematikus jelelmélet kidolgozására. Kiemelendő továbbá a Szubjektum nélküli történelem? Európai alternatívák című könyve (1988), mely a modern társadalomelméletek meghatározó tendenciáit vázolja fel. Jelentős munkája A forradalmi ész kritikája (1990), amely a kelet-közép-európai átalakulás elméleti hátterét tárja fel, s a nemzetközi irodalomban is kezdeményező módon foglalja össze a társadalomelméletnek mint a modernséggel összekapcsolódó — a politikatudomány, a jog és a filozófia határterületén kibontakozó — új tudományos diszciplínának alapvető témáit, elemzési módszereit.

Az elmúlt tíz évben magyar nyelven 2 önálló könyve és 5 könyvrészlete jelent meg, egy további befejezett monográfiája megjelenés alatt áll, idegen nyelven két könyve került kiadásra. Tudományos cikkeinek száma több mint kilencven, ebből 18-at külföldi folyóiratokban tett közzé.

Ajánlók: *Cseh-Szombathy László, Szentés Tamás*

Bélyácz Iván

1949-ben született Battonyán. Szűkebb szakterülete: a befektetések gazdaságossága, a vállalati beruházások finanszírozása, az amortizáció elméleti és gyakorlati kérdései. Doktori értekezését 1990-ben védte meg. A JPTE Közgazdaságtudományi Karának egyetemi tanára.

Kutatásai során kiemelkedő tudományos eredményeket ért el az amortizáció tőkeelméleti gyökereinek azonosítása, a költségamortizáció és értékamortizáció megkülönböztetése területein. A témában a következő négy könyvet publikálta: Amortizáció és pótlás (1992); Amortizációelmélet (1993); A tőke megőrzésének koncepciói (1994); Az amortizáció költség- és értéktermészetéről (1994).

Az elmúlt tíz évben magyar nyelven 9 könyvet publikált. Tudományos cikkeinek száma 30, ebből 22 magyar nyelven, 8 idegen nyelven jelent meg (Janus Pannonius Egyetemi Kiadó).

Ajánlók: *Szabó Kálmán, Erdős Tibor*

Ferge Zsuzsa

1931-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete: a szociálpolitika. Jelenleg az ELTE Szociológiai és Szociálpolitikai Intézet és Továbbképző Központ tanszékvezető egyetemi tanára. 1982-ben nyerte el a szociológiai tudományok doktora címet. Az Európai Akadémia tagja (1993); 1995-ben Széchenyi-díjat, 1996-ban Pro Urbe Díjat nyert. Az Edinburghi Egyetem díszdoktora (1997).

Ferge Zsuzsa a KSH munkatársaként a rétegtudatások egyik kezdeményezője. A magyar társadalomszerkezet vizsgálatát széles körű elméleti stúdiumokkal társítja. Publikációi a struk-

túrakutatás nemzetközi irodalmában fontos hivatkozási alapul szolgálnak. Később érdeklődésének homlokterébe a társadalmi újratermelést meghatározó mechanizmusok kerültek, s ezek sorában mindenekelőtt a társadalompolitika. Elméleti és gyakorlati tevékenységének így vált centrális kérdésévé a szociálpolitika. Szerepe úttörő jelentőségű. Tanulmányíróként és a társadalompolitika szereplőjeként a hazai szociálpolitika intézményesülésében szerzett elévülhetetlen érdemeket.

Tizenöt könyve (ebből 3 angol nyelven), 150 cikke (egyharmada vezető amerikai, angol, francia szakfolyóiratokban) jelent meg. Legfontosabb munkái: Társadalmunk rétegződése (Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1969); *A Society in the Making. Hungarian Social and Societal Policy, 1945—1975* (Penguin, 1979, Harmondsworth, Middlesex, Sharpe, 1980, White Plains, New York); Társadalmi újratermelés és társadalompolitika (KJK 1982).

Ajánlók: *Huszár Tibor, Enyedi György*

Kádár Béla

1934-ben Pécsen született. Főbb kutatási területe a világgazdaság és szerkezeti átalakulása, a történelmileg megkésett modernizáció és az 1989 utáni átalakulás külgazdasági problémái. A világgazdaság szerkezeti változásaival foglalkozó disszertációjával 1981-ben nyerte el a közgazdaságtudomány doktora fokozatot. 1990. május — 1994. július között az Antall- (Boross-) kormány külgazdasági minisztere volt. Jelenleg országgyűlési képviselő, és ebben a minőségében az Országgyűlés Költségvetési Bizottságának elnöke.

Kutatási eredményeit több mint 400 közleményben publikálta. Eddigi tudományos pályafutása során 8 közgazdasági könyvet írt, kettő angol nyelven is kiadásra került. A legfontosabbnak ítélt munkái: *External Liberalization in Overcoming the Transformation crisis*, (ed. by H. Seibert, J. C. B. Mohr, Tübingen 1993. pp. 173—188); *Ungarns Strategie für die EU Osterweiterung* (Europäische Rundschau, 1997/3. Bécs, pp. 51—60.).

Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj (1985), Kiadói nívódíj (1978; 1980, 1982). „A szociális piacgazdaságért” díj a bonni Gazdaságpolitikai Klubtól (1993), a San Marcos Egyetem díszdoktora (1993).

Ajánlók: *Csikós-Nagy Béla, Mátyás Antal*

Rác Attila

Miskolcon született 1938-ban. Szűkebb szakterülete az alkotmányjog. Jelenleg az Államigazgatási Főiskola Államjogi Tanszékének vezetője. Doktori értekezését 1987-ben védte meg.

Rác Attila alkotmányjogi és közigazgatási jogi tárgykörökben folytatott értékes és nemzetközi szinten is elismerést kiváltó kutatásokat. Külön kiemelendők a hazai és külföldi alkotmányfejlődés kérdéseit, az alkotmányos változások módozatait elemző tanulmányai. Az utóbbi 10 évben szerzője volt magyar nyelven egy könyvnek és 5 könyvrészletnek, 12 tudományos cikknek. Idegen nyelven társszerzője és szerzője 4 könyvnek, egy könyvrészletnek és 5 tudományos cikknek. Ismert hazai és külföldi hivatkozásainak száma: 72.

Legfontosabbnak ítélt munkái: *Az igazságszolgáltatási szervezet egysége és differenciálódása* (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972. 211 o.); *A törvényesség és a közigazgatás* (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990. 206 o.); *Courts and Tribunals. A Comparative Study* (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980. 246 o.), amely az európai és USA-beli bírósági rendszerek összehasonlító jellegű feldolgozása.

Ajánlók: *Harmathy Attila, Lőrincz Lajos*

Sárközy Tamás

1940-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a polgári jog, a gazdaság és állami irányításának jogi problémái. A BKE tanszékvezető egyetemi tanára. 1978-ban védte meg doktori értekezését. Tudományos tevékenységéért 1985-ben Állami Díjban részesült.

Sárközy Tamás jogi tanulmányait az ELTE Jogi Karán 1963-ban *Summa cum laude* minősítéssel fejezte be. 1969-ben került az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetébe, ahol az Intézet Polgári Jogi Főosztályán először munkatársként, majd főmunkatársként, később tudományos osztályvezetőként (Vállalati Jogi Főosztály) dolgozott. 1993-ban az Intézet Polgári Jogi Főosztályának vezetésére kapott megbízást. Tudományos kutatásokat a tulajdonjog, a jogi személyiség, a társasági jog, illetőleg gazdaságirányítási jog területén végez. A civilisztikán belül tehát elsősorban a gazdasági, illetve kereskedelmi jogot műveli. Jelenleg a volt szocialista országok privatizációs jogáról szóló monográfián dolgozik. Munkásságának jelentős eredményei közvetlenül kapcsolatban állnak a magyar gazdaságfejlődés jogi vonatkozásaival. A vállalati szervezetek és formák jogi kimunkálása az ő nevéhez fűződik, ahogyan a társasági jog modern formáinak hazai meghonosítása is. A privatizáció magyarországi elméleti és gyakorlati jogi kérdéseinek kidolgozása is jórészt az ő nevéhez fűződik. Tudományos munkásságának sajátos jellemzője, hogy az elméleti problémák megoldásától rendszerint eljut a gyakorlatban felmerülő kérdések megválaszolásáig. Elméleti és gyakorlati tevékenysége így a magyar jogtudományban igen ritka egységben tárul elénk. Eddig több mint 40, részben idegen nyelven megjelent könyvet, valamint több mint 200 tanulmányt írt. Emellett több tankönyvnek, illetve jegyzetnek, valamint számos ismeretterjesztő kiadványnak, kézikönyvnek is szerzője.

Ajánlók: *Kulcsár Kálmán, Palánkai Tibor*

Sólyom László

1942-ben született Pécsen. Szűkebb szakterülete a polgári jog. Doktori értekezését is e témakörben védte meg 1981-ben. A Magyar Köztársaság Alkotmánybíróságának elnöke.

Sólyom László a magyar jogtudomány belföldön és külföldön egyaránt elismert képviselője. A polgári jogi felelősség, a környezetvédelem polgári jogi kérdéseiről, a személyiségi jogokról, legújabban pedig különböző alkotmányjogi kérdésekről írt könyvei és cikkei, kutató és oktató tevékenysége a tudományos élet megbecsült résztvevőjévé tették. Tanulmányokat folytatott az University of California-n, a kölni és a frankfurti egyetemeken, tanított a jeni egyetemen és vendégprofesszor volt a münsteri egyetemen. 1966 óta többször volt előadója a Yale Law School alkotmányjogi szemináriumának, számos nemzetközi tudományos rendezvénynek. 1995-től tagja a Wissenschaftskolleg zu Berlin tudományos tanácskozó testületének.

Öt könyve közül négy idegen nyelven is megjelent, tanulmányainak száma meghaladja a nyolcvanot, s ezek csaknem fele idegen nyelvű közlés. Könyvei közül kiemelendők: A polgári jogi felelősség hanyatlása (Akadémiai Kiadó, 1977. 204 o., angolul 1980-ban); A személyiségi jogok elmélete (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1983. 344 o.); Verfassungsgerichtsbarkeit in Ungarn (G. Brunnecherrel társszerzőségben, Baden-Baden, 1995. 634 p.)

Ajánlók: *Mádl Ferenc, Herczegh Géza, Harmathy Attila*

Szabó András

1928-ban Radnóton született. Szűkebb szakterülete: büntetőjog, kriminológia. 1990 óta a Magyar Köztársaság Alkotmánybíróságán alkotmánybíró, 1992-től a JATE egyetemi tanára. Doktori értekezését a kriminológiából 1978-ban védte meg.

Módszertanilag és eredményekben is fontosak a Társadalmi-gazdasági fejlődés és a fiatal korosztályok bűnözése (Budapest, 1972), a Bűnözés — ember — társadalom (Budapest, 1980) c. munkái, melyekben a kriminológia szaktudományi művelését iskolateremtő módon alapozta meg. A Visszaeső bűnözés prognózisa (Budapest, 1986) c. munkájában a bűnözési-földrajz adatainak elemzésén alapuló bűnözés-előrejelzési módszert dolgozott ki. Irányítója volt a szervezett bűnözést számba vevő első kutatásoknak. A Büntett és büntetése, A büntetőjog reformja és az Igazságosan vagy okosan? c. munkáiban jogösszehasonlító alapon mutatta ki a büntetőjogi rendszer alkotmányos és emberi jogi kötöttségeit, alapozta meg az „alkotmányos büntetőjog” fogalmát és vonta le annak büntetőelméleti következményeit. Tudományos koncepciója szervesen beépült az Alkotmánybíróság ítélkezési gyakorlatába. Úttörő szerepe volt a kriminológia egyetemi oktatásának bevezetésében. Munkái ma már az egyetemi oktatás részét képezik a jogász- és szociális-szakemberképzésben. Programigazgatója volt egy nemzetközi összehasonlító kriminológiai kutatásnak. Jelentős szerepet vállalt a Társadalmi beilleszkedési zavarok kutatási programban.

Az elmúlt tíz évben két könyve és több mint 50 cikke jelent meg. Elméleti működését német nyelvterületen egy önálló monográfia elemzi. Tevékenységét két ízben Akadémiai Díjjal és a Magyar Kriminológiai Társaság Vámbéry-díjának arany fokozatával ismerték el.

Ajánlók: *Kulcsár Kálmán, Király Tibor*

Szabó Miklós

1942-ben Tiszadorogmán született. Szűkebb szakterülete: legújabb kori hadtudomány, hadtörténelem. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora, egyetemi tanár. Doktori értekezését a hadtudományból 1987-ben védte meg. 1995-ben Zrínyi-díjat kapott.

Tudományos tevékenysége részint alapkutatás, részint az oktatáshoz igazodik. Elsősorban a második világháború hadügyi változásai, a magyar katonai részvétel és az 1944–45. évi magyarországi hadműveletek új szemléletű, tárgyilagos bemutatásával ért el kiemelkedő eredményeket és vált a hadtudomány iskolateremtő kutatójává. Elsőként dolgozta fel A magyar Királyi Honvéd Légierő a második világháborúban (1987) című, jelentős nemzetközi elismerést kiváltó monográfiájában a magyar légerő történetét és háborús alkalmazását. Egyetemi előadásai, szemináriumai is a második világháború hadtörténetét, hadtudományi jellemzőit ölelik fel.

Kiemelkedő tudományos munkásságával és a magyar katonai felsőoktatás megújításában játszott vezető szerepével hozzájárult a hazai hadtudomány fejlődéséhez és nemzetközi tekintélyének emeléséhez. Jelentős hazai és nemzetközi tudományos közéleti és tudományos szervező munkásságot fejt ki. Többek között az MTA Közgyűlés doktori küldötte és a IX. Osztály Hadtudományi Bizottságának elnöke. Az elsők között volt, aki 1990-től áttörte diszciplinájának zártságát és bekapcsolódott a nemzetközi hadtudományi és katonai felsőoktatási életbe. Több nagy sikerű előadást tartott külföldi katonai felsőoktatási intézményekben és a „Conference of Commandants of NATO Defense Colleges”-ben.

Az elmúlt években 7 könyve, 4 könyvrészlete, 80 cikke jelent meg, ebből 9 külföldön angol, német, francia, olasz, görög, szlovák nyelven. Munkáira 149 esetben hivatkoztak (ebből 61 a külföldi hivatkozás).

Ajánlók: *Simai Mihály, Szentés Tamás*

Török Ádám

1952-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete: ipar- és vállalat-gazdaságtan, nemzetközi gazdaságtan. Doktori értekezését 1993-ban védte meg. Jelenleg az MTA Ipar- és Vállalatgazdaság-kutató Intézetének igazgatója.

Fő kutatási területe a gazdasági átalakulás és az európai integráció mikroökonómiája és vállalatgazdaságtana, ezzel összefüggésben az ipar-, kereskedelem- és versenypolitika.

Az elmúlt tíz évben magyar nyelven 2, idegen nyelven 3 könyve, 13 könyvrészlete (ebből 3 magyar, 10 idegen nyelven) jelent meg. Tudományos cikkeinek száma 90, ebből 75 magyar, 15 idegen nyelvű publikáció. Az ezekre történt hivatkozások száma 60 (magyar nyelven 43, idegen nyelven 17). Legfontosabb publikált tudományos munkája: Komparatív előnyök és iparfejlődés (KJK, 1986. 225 o). A könyvben a szerző a hazai szakirodalomban elsőként határozza meg a modern külkereskedelmi elméletek alapján a magyar ipar munkamegosztási szerepét a keleti és nyugati gazdasági együttműködési rendszer kettős orientációs résztvevőjeként, az ún. termelésitényező-konverzióra alapozott import és export szerkezetben. Kiemelkedő a stabilizációs gazdaságpolitikák nemzetközi vizsgálatában elért tudományos eredménye. Ebben a témakörben a Közgazdasági Szemlében 1988-ban publikált komoly hazai szakmai visszhangot kiváltó tanulmányt. Ugyancsak jelentős Iparvédelem és piacműködés című könyve (Janus Pannonius Egyetemi Kiadó, 1996), amelyben a hazai és a nemzetközi szakirodalomban elsőként fejt ki a kereskedelempolitika strukturált, úgynevezett „védővonalas” modelljét.

Ajánlók: *Simai Mihály, Sipos Aladár*

Vitányi Iván

1925-ben született Debrecenben. Szűkebb szakterülete a kultúrszociológia. Az MTA Szociológiai Intézete Kultúrszociológiai Osztályának vezetője. 1980 óta a szociológiai tudomány doktora.

Vitányi Iván úttörő, iskolaalapító munkásságának megkésett elismerése e jelölés. Az általa vezetett Népművelési, később Művelődéskutató Intézet a hazai kultúra-, életmód-, érték kutatás nemzetközileg elismert műhelye lett. Az intézményépítés szervezeti alapozásánál is meghatározóbb azonban kutatói teljesítménye. A kultúra jelenségeinek, struktúráinak, folyamatainak alapkérdéseire választ keresve elemzi a magas és szórakoztató művészet, az alkotás és befogadás, a közösség és közönség tünetegyütteseit. Kutatásai a vizsgált jelenségek természetéből következően multidiszciplinárisak. Munkássága e vonatkozásaiban is úttörő mozzanatokot tartalmaz és a Nemzetközi Szociológiai Társaság Kultúrszociológiai Szekciójában méltán vivott ki elismerést.

1987 óta hét jelentősebb önálló könyve és 19 cikke, tanulmánya jelent meg. Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: A szabadidő rétegek szerinti vizsgálata, különös tekintettel a művelődésre (Tömegkommunikációs Kutatóközpont, 1974); Társadalom, kultúra, szociológia (Kossuth, 1981); A történelem logikája (Pesti Szalon, 1995).

Ajánlók: *Cseh-Szombathy László, Huszár Tibor*

Zalai Ernő

1943-ban született Budapesten. A BKE Matematikai közgazdaságtan és Ökonometria Tanszékének vezetője, egyetemi tanár. Oktató- és kutatómunkája elsősorban a matematikai közgazdaságtanra, a mikroökonómiaira, valamint a közgazdasági modellek elméleti és gyakorlati

kérdéseire összpontosult. 1969-ben Sub Auspiciis Rei Publicae kitüntetéssel doktorált. 1990 óta a közgazdaságtudományok doktora.

A nevéhez fűződik a matematikai közgazdaságtan hazai egyetemi oktatásának bevezetése. Kutatómunkája a verbális és a matematikai közgazdaságtani megközelítések példamutató szintézisével járult hozzá egy sor nyitott gazdaságelméleti kérdés tisztázásához. Legfontosabb tudományos munkái: Fixpont és egyensúly a gazdasági modellekben (társszerző: Hegedűs M., KJK., 1978, 400 o.); Munkaérték és sajátérték (Akadémiai Kiadó, 1987, 219 o.); Bevezetés a matematikai közgazdaságtanba (KJK., 1989, 389 o.). Az elmúlt 10 évben 3 könyvet írt, egy angol nyelvű könyv társszerzője volt, 7 könyvrész, 10 cikk, egyetemi jegyzet szerzője volt, ebből idegen nyelven 6 könyvrészt és 6 cikket jelentetett meg. Hivatkozásainak száma 50 felett van. Tudományos kutatóként és oktatóként több évet külföldön dolgozott.

Szakmai-tudományos kitüntetései között szerepel egyebek között az Apáczai Csere János-díj (1991) és az Akadémiai Díj (1992). 1997-ben Széchenyi professzori ösztöndíjban részesült.

Ajánlók: *Falusné Szikra Katalin, Mátyás Antal, Palánczai Tibor*

Zlinszky János

Budapesten született 1928-ban. Szűkebb szakterülete a polgári jog, a római jog. 1990-ben lett az állam- és jogtudomány doktora. Alkotmánybíró, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem egyetemi tanára, illetve dékánja.

Zlinszky Jánost munkásságának elismert eredményei, sokoldalú és magas színvonalú jogi kultúrája, a gyakorlati életben szerzett és elméleti szinten általánosított tapasztalatai, kiterjedt oktatási és oktatásszervező tevékenysége, nemzetközi mércével is nagyértékű jogirodalmi munkássága és tudományos közéleti tevékenysége jelentős értékei a hazai jogtudománynak.

Kilenc könyve, illetve társszerzőségben írott kötete közül öt — idegen nyelveken — miként tanulmányainak nagy része is, külföldön jelent meg. Szakirodalmi munkásságának középpontjában a római jog kérdései állottak, valamint a római jognak a magyarországi jogfejlődésre gyakorolt hatása, továbbá a magyar feudális jogfejlődés és a magyar kapitalista magánjog kibontakozása, párhuzamosan az általános európai fejlődéssel. Ezek a területeken európai mércével is maradandót alkotott. Jogirodalmi munkái közül nehéz csak kettőt-hármat kiemelni. Ezek lehetnek: a magyar magánjog történetének egészére vonatkozó Coing-kötetek (Handbuch für Quellen und Literatur de europäischen Privatrechtsgeschichte (H. Coing, München, 1986); Jus publicum (Budapest 1994); Állam és jog az ősi Rómában (Budapest 1997).

Az Osztrák Tudományos Akadémia 1993-ban levelező tagjává választotta.

Ajánlók: *Herczegh Géza, Mádl Ferenc*

Földtudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Bárdossy György

Szombathelyen, 1925-ben született. 1993-ban lett akadémiai levelező tag. Szűkebb szakterülete földtan, geokémia, geomatematika, bauxitkutatás, környezetföldtan. Megválasztása óta 17 tudományos munkája jelent meg, közülük 11 társszerzővel. A cikkek közül 10 külföldön,

a többi Magyarországon jelent meg. Karst Bauxites és Lateritic Bauxites című könyvei világszerte tudományos és gyakorlati alapk munkáknak számítanak, angolul, oroszul és kínaiul is kiadták őket. Felismerte a bauxit klímajelző szerepét és azt nemzetközi konferenciákon ismertette. (Carboniferous to Jurassic bauxite deposits as paleoclimatic and palaeogeographic indicators. In: Pangea. Ed. A.F. Embry, B. Beauchamp and D.J. Glass. Canadian Soc. Petrol. Geologists Memoir 17. Calgary 1994. 283—293). Vizsgálta a radioaktív hulladékok hazai földtani elhelyezésének lehetőségeit. Felhívta a figyelmet a kőolaj, földgáz, barnaszén és lignit elégetéséből származó környezetszennyezésre és ezek megszüntetésére tett javaslatokat (A radioaktív hulladék elhelyezésének kérdései Magyarországon. Magyar Tudomány, 1995. 935—942). A matematikai módszerek földtani alkalmazásának lehetőségeiről és feltételeiről átfogó kritikai elemzést készített (Some fields of geomathematics as seen by a geologist. Proceedings of the Int. Association of Math. Geology. Ed.: V. Pawlowsky-Glahn. Barcelona. Vol. 1. 36—56). A Francia Tudományos Akadémia felkérésére francia nyelvű tanulmányban értékelte a francia bauxit felfedezését és kutatásának történetét (Berthier, Les Baux et l'histoire de la bauxite. Comptes Rendus Académie des Sciences, Paris t. 324. s. Iia. 1031—040).

Tudományos kitüntetései: Magyarhoni Földtani Társulat Szabó József-érem 1980, Eötvös-díj 1983, ICSOBA aranyérem 1988, Széchenyi-díj 1997. A Société Géologique de France alelnöke 1985, a Horvát Tudományos Akadémia tiszteleti tagja 1994, a Magyarhoni Földtani Társulat tiszteleti tagja 1994.

Ajánlók: *Pantó György, Nemezc Ernő, Mészáros Ernő*

Géczy Barnabás

Dobozon, 1925-ben született. Akadémiai levelező tag 1993-ban lett. Szűkebb szakterülete a paleontológia. Az ELTE őslénytani tanszék emeritus professzora.

Levelező taggá választása óta is kiemelkedő szerepet játszik a hazai paleontológiai kutatásokban. Ez idő alatt jelent meg az Ósállattan Invertebrata Paleontológia (Tankönyvkiadó 1—595/1993), továbbá több magyar és idegen nyelvű szakcikke.

Kiemelkedő a Magyarországi őslénytan története (Akadémiai Kiadó, Budapest) és a Ch. Meisterrel közösen publikált *Composition des faunes d'ammonites pour le Domérien du Bakony (Hongrie) et comparaison avec les principales regions du nord-ouest de la Tethys*. Ecl. Geol. Helv. 87(3), Basel, 975—986/1994. tanulmánya.

1993—96-ig az MTA Paleontológiai Tudományos Bizottság elnöke, 1994—97-ig az Országos Akkreditációs Bizottság Földtudományi Szakbizottságának tagja, 1994—97-ig az ELTE TTK Doktori Iskolája Földrajz/Földtudományi PhD Program vezetője, 1994—96-ig a Földrajz/Földtudomány Szakterületi Habilitációs Bizottság tagja.

Ajánlók: *Mészáros Ernő, Pantó György*

Major György

Beregszászon, 1941-ben született. Akadémiai levelező tag 1993-ban lett. Szűkebb szakterülete meteorológiai sugárzástan, műholdmeteorológia. Az OMSz Műholdas Kutatólaboratóriumában laboratóriumvezető.

Levelező taggá választása óta is kiemelkedő szerepet játszik a Föld energiamérlegének hazai kutatásában és irányításában. Eredményei különösen jelentősek a Nap és a Föld sugárzási energiájának műholdas és felszíni megfigyelése szempontjából. Ezek a mérések elengedhetetlenek a legfontosabb környezeti elemegyüttes, az éghajlat természetes és emberi vál-

tozásainak nyomon követéséhez. Megválasztása óta egy önálló kiadvány: *Circumsolar Correlation for Pyrheliometers and Diffusometers*. WMO/TD-No. 635. (1994), egy könyvrészlet: *Annex to BSRN Operations Manual*. World Climate Research Program (in print), és 13 tanulmány szerzője. Fontosabbak: *The role of geometry in the comparison of standard pyrheliometers*. Időjárás, 99. 77—84, 1995; *Preliminary investigations using March of 1994 ScaRaB data*. 2nd ISSWG Meeting, Hamburg. March 25—27 1996; *On the atmosphere absorbed incoming solar radiation*. In: *IRS 96, és a Current Problems in Atmospheric Radiation*, Deepak Publishing, Hampton, Virginia 1997. Mind a hazai, mind a nemzetközi tudományos életben meghatározó tevékenységet fejt ki, a hazai kutatók egész sorát nevelte ki, kutatási területén ismert és elismert iskolát teremtett.

Ajánlók: *Czelnai Rudolf, Mészáros Ernő*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Ádám József

1950-ben Kocséron született. Szűkebb szakterülete felsőgeodézia és kozmikus geodézia. A műszaki tudomány doktora 1991 óta. A BME Építőmérnöki Kar felsőgeodézia tanszék tanszékvezető egyetemi tanára. Az elmúlt tíz évben eredményeit 44 idegen és 20 magyar nyelvű tanulmányban adta közre. Ezekre az ismert hivatkozások száma 143 (külföldi 51).

Fontosabb eredményei: a funkcionálanalízis segítségével rávilágít a geodéziai mérések matematikai feldolgozására szolgáló különböző kiegyenlítési eljárások kapcsolására és szintetizálva ad új értelmezést a kiegyenlítési csoportok belső összefüggéseire (*A Detailed Study of the Duality Relation for the Least Squares Adjustment in Euclidean Spaces*. *Bulletin Géodésique*, 56/1982 180—195). Világviszonylatban elsőként végezte el az új-VLBI mérések matematikai-geodéziai modelljének részletes szerkezeti vizsgálatát és megadta a mérésekből becsülhető paraméterek körét (*Estimability of Geodetic Parameters from Space VLBI Observables*. Report No. 406, Dept. of Geod. Sci. and Surv., Ohio State Univ., 1990). Geopotenciál modellegyütthatók segítségével számszerűen elemezte a nehézségi erőtér szerkezetét Magyarország térségében (*Global Geopotential Models in the Region of Hungary*. *Per. Polyt. Ser. Civil Eng.*, 37/1993, 2/69—90). Közreműködik az egységes európai geodéziai-geodinamikai alapok fokozatos létrehozását célzó tudományos munkálatokban és behatóan foglalkozik Magyarország geodéziai vonatkozású rendszereinek korszerű vizsgálataival. (*Az egységes európai geodéziai alapok létrehozásával kapcsolatos időszerű feladatok*. *Geodézia és Kartográfia*, 48/1996, 6/13—19).

Számos hazai és nemzetközi szakmai és tudományos testületnek, munkacsoportnak tagja. Szakmai és tudományos tevékenységét 1988-ban Szádeczky-Kardoss Elemér-díjjal, 1990-ben Nagy Ernő-émlékéremmel ismerték el. A Nemzetközi Geodéziai Szövetség (IAG) 1995-ben fellowjává választotta. Többször volt külföldi egyetemeken kutatómunka és meghívott szeminárium előadások tartása céljából.

Ajánlók: *Bíró Péter, Detrekői Ákos, Meskó Attila*

Árka Péter

Budapesten 1944-ben született. Szűkebb szakterülete geológia: a metamorf képződmények földtana, ásvány-kőzettana és geokémiája. 1993-ban lett a földtudomány doktora. Az MTA Geokémiai Kutatólaboratóriumának tudományos tanácsadója, az ásvány-kőzettani osztály vezetője. Természettudományi Akadémia (SANW) tagja.

Az elmúlt tíz évben összesen 41 tudományos munkája jelent meg. Egy angol nyelvű, külföldön kiadott könyvrészlet, 24 tudományos folyóiratcikk (2 magyar és 22 angol nyelven, amelyből 14 külföldi nemzetközi folyóiratban, 12 az ISI által is figyelt (SCI) folyóiratban jelent meg), valamint 16 nemzetközi konferenciakiadványban, külföldön, angol nyelven megjelent munka. Tudományos publikációira összesen 172 hivatkozást regisztrált. Ebből 97 külföldi szerzőktől való, 67 SCI folyóiratban jelent meg. 7 hivatkozás külföldi közzétett kézikönyvben található.

Legfontosabb tudományos eredményei: elkülönítette a dél-magyarországi polimetamorf aljzat progresszív és regresszív szakaszait, és meghatározta azok fizikai paramétereit (Árka P., Nagy G., Dobosi G.: Polymetamorphic evolution of the South-Hungarian crystalline basement, Pannonian Basin: geothermometric and geobarometric data. *Acta Geol. Hung.* 28, 165—190, 1985). A kishőmérsékletű metamorfózis jelenségeit vizsgálva Magyarországon elsőként mutatott ki alpi progresszív regionális metamorfózist (*Acta Geol. Acad. Sci. Hung.* 17, 67—83, 1973) és meghatározta az alpi regionális metamorfózis fizikai paramétereinek tér- és időbeli változásait (Alpine regional metamorphism of the different tectonic domains in the Hungarian part of the Pannonian Basin. *Mémoires de Geologie, Lausanne*, 10, 5—13, 1991). Legfontosabb módszertani eredményei: a klorit kristályossági index bevezetése, a klorit és az illit kristályosság ásványtani értelmezése és petrogenetikai alkalmazása, a különböző litotípusok kezdeti metamorfózisának korrelációja (Chlorite crystallinity: an empirical approach and correlation with illite crystallinity, coal rank and mineral facies as exemplified by Palaeozoic and Mesozoic rocks of northeast Hungary. *Journal of metamorphic Geology*, 9, 723—734, 1991).

Tudományos kitüntetései: Magyarhoni Földtani Társulat Vendl Mária-díj 1981, Akadémiai Díj 1994.

Ajánlók: *Pantó György, Bárdossy György*

Jakucs László

Sarkadon, 1926-ban született. Szűkebb szakterülete a természetföldrajz, geomorfológia, karsztmorfológia. 1970-ben lett a földrajztudomány doktora. A JATE természeti földrajzi tanszék emeritus professzora.

Az elmúlt tíz évben magyar nyelven 5 geomorfológiai, illetve karsztológiai tárgyú könyve és 5 egyszerűsített könyvfejezete jelent meg. Idegen nyelven (angol, német, orosz) 6 tudományos könyve jelent meg a korábbi években. Legfontosabb tudományos munkái: A karsztok morfológiája [A karsztfejlődés varianciái. 1971. Akadémiai Kiadó 1—310. Ezt a nivódíjas könyvét 1977-ben angolul is megjelentette az Akadémiai Kiadó, s egyidejűen kiadták New York-ban (Halsted) és Bristolban (Hilger). Azóta világszerte hivatkozott munka. Benne elsőként definiálta az autogén és az allogén karsztokhoz rendelt korróziós, illetve folyóeróziós formakincset, s a nemkarsztos vízgyűjtőterek szerepét a karsztok fejlődésében. *Die Rolle des Klimas in der quantitativen und qualitativen Regelung der Karstkorrosion* (Petermanns Geogr. Mitteil. 1973. Jg. 117. 7—13), és *A karszt biológiai produktum* (1980. *Földr. Közl.* 28. 4. 331—344) tanulmányaiban meghatározta az abiogén és biogén karsztformakincs típusait, s tájökölógiai fogalomként értelmezte a karsztot. Jakucs László századunk egyik legkimagaslóbb karsztgeomorfológusa, nemzetközileg is nagyrebecsült iskolateremtő tudós.

Tudományos kitüntetései: Herman Ottó-érem, Kadic Ottokár-érem, Lóczy Lajos-érem, Teleki Sámuel-érem, Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje.

Ajánlók: *Pécsi Márton, Verő József*

Kubovics Imre

Nagymácsédon (Csehszlovákia), 1925-ben született. Szűkebb szakterülete: magmás és metamorf kőzetek petrológiája, geokémiája, valamint petrurgia és kozmopetrológia. 1975-ben lett a földtudomány doktora. Az ELTE egyetemi tanára, emeritus professzor. Az elmúlt tíz évben egy kétkötetes tankönyve és (jelentős részben társszerzőkkel írt) 38 tudományos közleménye jelent meg, 36 idegen, 2 magyar nyelven.

Kiemelten fontosnak tartjuk a Mátrára vonatkozó vulkanológiai kutatásait, a bükk, a dunántúli-középhegységi, valamint a nyugat-magyarországi bázisos ultrabázisos és alkálimagmatizmus összehasonlító vizsgálatával kapcsolatos tudományos eredményeit.

A kétkötetes Kőzetmikroszkópia című, 1993-ban megjelent egyetemi tankönyvön kívül legfontosabbnak minősíthető tudományos munkái: On the crystallization of some synthetic mafic-ultramafic silicate melts and the change in the solid phase, composition as a function of temperature and grade of oxidation (Acta Geol. Hung. 30/1–2., 133–151, 1987); Geochemical investigation of olivines from alkali basalt and their xenolites. Nógrád-Gömör Region, Hungary (Kubovics I.—Árgyelán G.B.—Szabó Cs.—Solymos K.G.: Acta Min.-Petr., Szeged, 29. 35–46, 1987–1989); Geochemistry of phlogopites in ultramafic xenoliths of lamprophyre dykes, Alcsutdoboz, Hungary (Kubovics I.—Szabó Cs.—Solymos K. N.: Jahrbuch Miner. Abh. 161/2 171–191, 1989).

Számos tudományos szervezetnek tagja, több külföldi egyetemmel kapcsolatos együttműködési program vezetője. Eddigi tevékenységéért többek között az Ifjúsági Érdemérem, az Eötvös-Emlékérem arany fokozata, a Pro Universitate-emlékérem, a Magyar Felsőoktatási Emlékplakett kitüntetésben és Szent-Györgyi Albert-díjban részesült.

Ajánlók: *Nemecz Ernő, Kapolyi László*

Lakatos István

Diósgyőrben, 1943-ban született. Szűkebb szakterülete kémia és bányászati tudományok, szénhidrogén-bányászati kémia. 1994-ben lett a műszaki tudomány doktora. Az MTA Bányászati Kémiai Kutatólaboratóriumának igazgatója.

Összes publikációjának száma 285. Az elmúlt tíz évben könyvrészlete 7 (valamennyi angol nyelvű), folyóiratcikke 57, angol nyelven 37 jelent meg. Előadásainak száma 91, (71 angol nyelven). Megadott szabadalmainak száma 12. Publikációira eddig több mint 250 hivatkozás történt. Úttörő munkásságot fejtett ki a kémiai alapokon nyugvó intenzív kőolajtermelési eljárások kutatásában és az olaj/víz/gáz/kőzet-rendszerben lejátszódó fizikai kémiai és határfelületi kémiai folyamatok tanulmányozásában. Legjelentősebb eredményei a vízdízelő polimerek elárasztási és rétegkezelési célra történő alkalmazhatóságának kutatása területén születtek (SPE Paper 9677, 1981; Colloid Polymer Sci., 1996; Surface Phenomena in Enhanced Oil Recovery, Plenum Press, 1981; Trends in Polymer Science, 1989. Erdöl Erdgas Kohle, 1987; 1988). Alapkutatásaira alapozva multifunkcionális eljárásokat dolgozott ki a termelő és beszállító kutak környezetében az áramlási profilok megváltoztatására és a szelektív fluidumkizárásra (SPE Paper 20996, 1989, 35380, 1996). 1980 és 1995 között eljárásainak ipari bevezetésével több, mint 100 000 t többletolajat termeltek ki (SPE Production and Facilities, 1993). Nemzetközi figyelmet érdemlő eredményei közé tartozik a tenzidek vizes oldatának kolloidkémiai kutatása is (Colloid Pol. Sci., 1986, 1987, 1992, 1997), ami további kőolajtermelési eljárásokat alapoz meg. Az elmúlt tíz évben tudományos tevékenységének új területe

a környezetvédelemben alkalmazható gátaban lejátszódó transzportjelenségek vizsgálata (Erdöl Erdgas Kohle, 1988.; Colloids and Surfaces A., 1997.; Transport in Porous Media, 1997).

Ajánlók: *Kovács Ferenc, Pungor Ernő, Zambó János*

Márton Péter

Budapesten, 1934-ben született. Szűkebb szakterülete: általános geofizika, paleo- és archeomágneses kutatások. 1985-ben lett a műszaki tudomány doktora. Az ELTE geofizikai tanszékén egyetemi tanár.

Az elmúlt tíz évben 3 egyetemi jegyzetet, 27 tudományos dolgozatot jelentetett meg, ezekre mintegy 80 a hivatkozás. Kiemelkedő tudományos eredményei vannak a paleomágnesség és archeomágnesség területén. A szakirodalomban legtöbbször idézett két dolgozata: A refined apparent polar wander curve for the Transdanubian Central Mountains, *Tectonophysics*, 1983, 98. 43—57 (18 hivatkozás); Implications of a combined biostratigraphic and paleomagnetic study of the Umbrian Maiolica Formation. *Earth Planet. Sci. Letters*, 1984, 69. 203—214 (20 hivatkozás). Munkáira száznál több hivatkozás ismert és figyelembe véve a témakörben dolgozó kutatók számát, ez nemzetközileg is kiemelkedő elismertséget jelez. Mintegy négy évtizedes oktatói munkássága során geológusok és geofizikusok generációi kaptak tőle biztos ismereteket, az általa vezetett laboratórium nemzetközi megbecsülést vívott ki.

Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj 1984, ELTE Természettudományi Díj 1992, Eöt-vös-emlékérem 1996.

Ajánlók: *Meskó Attila, Géczy Barnabás, Ádám Antal*

Mészáros Rezső

Makón, 1942-ben született. Szűkebb szakterülete: földrajz, társadalomföldrajz. 1989-ben lett a földrajztudomány doktora. A JATE gazdasági földrajz tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, rektor.

Az elmúlt tíz évben 1 könyvet, 13 könyvrészletet és 11 tudományos közleményt jelentetett meg. A könyvrészletek közül 6, a tanulmányok közül 3 angol nyelvű publikáció. Nyomtatásban megjelent érdemi hivatkozásainak száma 56.

Tudományos tevékenységének legfontosabb eredményeit a regionális és települési térfolyamatok elvi, strukturális és funkcionális összefüggéseinek feltárása terén érte el. Eredményeit átfogóan két könyvében (A falusi átalakulás alapvető térfolyamatai a Dél-Alföldön. 1982. Akadémiai Kiadó, Budapest, 141; A település térbelisége. 1994. JATE Press, Szeged 185) és a Japánban megjelent könyvrészletben (The Role of Small Agrarian Entrepreneurs in the Sustainability Rural Systems. Tsukuba, Kaisei Publications, 400—413) összegzi. További publikációi: Le système des relations territoriales des grandes exploitations agricoles. In: *Le changement social dans les campagnes*, Montpellier, 1985, 127—143; Intra-regional Connections of Agriculture in Rural Space. In: *Regional Development Processes and Policies*. Regional Research Reports, Akadémiai Kiadó, Budapest 1989. 288—293; Hungary's Role in Eastern Central European Migration. In: *Migration and Gender* (ed.: U.S. Fairhurst, I. Booyesen and P.S. Hattingh) Pretoria. Univ. Press. 1997. 277—282; Kondition und Chance der Ungarischen Landwirtschaft. In: *Ungarn — aktuelle geographische Transformations-processe*. Frankfurter Beiträge der Geographie 16. Frankfurt (megjelenés alatt).

Ajánlók: *Biró Péter, Géczy Barnabás*

Pápay József

Fürön, 1939-ben született. Szűkebb szakterülete kőolaj és földgáztelepek művelése, földalatti gáztárolás. 1984-ben lett a műszaki tudomány doktora. A MOL Rt. kutatás-művelési iroda művelési részlegének vezetője, igazgatóhelyettes.

Az elmúlt tíz évben a publikációinak száma 17, ebből 13 angol nyelven, szakmai előadásainak száma 31, ebből 23 külföldön, a tanulmányainak száma 6, a szabadalmainak száma 3, munkáira az összes hivatkozás 42, ebből külföldi 7. Legfontosabb munkái a kőolaj és földgáztermelő kutak hőmérsékletviszonyai meghatározásának általános elmélete (doktori értekezés 1984); szénhidrogénkutak hőmérsékletviszonyai (OMBKE 1984.; Kőolaj és Földgáz: 1970. 1, 1974. 9, 1979. 4, 1980. 10, 1983. 7); a földgáztelepek és föld alatti gáztárolók komplex művelés alapelveinek lefektetése (Kőolaj és Földgáz 1986. 9, 1996. 10, 1997. 11 SPE konferencia Houston 1997, IEA konferencia Koppenhága 1997); a kettős porozitású (repedezett-porozus) tárolók hidrodinamikájának és művelési alapelveinek kidolgozása, pontositása (Kőolaj és Földgáz 1981. 12, 1982; 1. IEA konferencia, Sydney 1996); kőolaj-kitermelési eljárások fejlesztése (Kőolaj és Földgáz 1981. 8, 1983. 8., 1985 4; Revue IFP 1988; 8. EOR konferencia Róma 1985. EOR konferencia Hamburg, 1987; IEA konferencia Bergen 1994; IEA konferencia Tokyo 1995; IEA konferencia Sydney 1996), és a magyarországi kőolaj- és földgáztelepek, föld alatti gáztárolók korszerű művelésének megalapozása (77 cikk, 62 előadás, 130 tanulmány 79 hivatkozással, ebből 30 külföldi, a szabadalmak száma 15), valamint 30 éves hazai és külföldi oktatási tevékenysége a kőolaj- és földgáztelepek és föld alatti gáztárolók művelése szakterületén.

A Miskolci Egyetem tanára; meghívott előadó a freibergi és a kairói egyetemen.

Ajánlók: *Kovács Ferenc, Zambó János*

Schweitzer Ferenc

Nagyfödemesen, 1939-ben született. Szűkebb szakterülete: természetföldrajz, geomorfológia. 1993-ban lett a földrajztudomány doktora. Az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetének igazgatója, a JPTE egyetemi tanára.

Tudományos munkásságát az elmúlt tíz évben 3 magyar nyelvű könyv, 36 idegen, 42 magyar nyelvű önálló, illetve társszerzős könyvfejezet és tanulmány, 15 tervtanulmány, 12 db mérnök-geomorfológiai térkép felvételezése és szerkesztése, 9 tudományos beszámoló fémjelzi. Munkái visszhangjáról kb. 200 hivatkozás tanúskodik. Legfontosabb publikációi: Scheuer Gy.—Schweitzer F.: A Gerecse és a Budai-hegység édesvízi mészkőösszletei. Földrajzi Tanulmányok 20. Akadémiai Kiadó, Budapest, 129 old.; Schweitzer F.—Tiner T.: Nagyberuházások és veszélyes hulladékok telephely-kiválasztásának földrajzi feltételrendszere. Elmélet—Módszer—Gyakorlat 56. MTA FKI 1996. 180 old.; Schweitzer F.: On late Miocene-early Pliocene desert climate in the Carpathian Basin. Zeitschrift f. Geomorph. 1997. Berlin—Stuttgart 37—43. Kutatási eredményei közül kiemelhető, hogy a korszerű összehasonlító geomorfológiai-geológiai-geokronológiai, talajtani, régészeti stb. módszerekkel előbb hazai, majd a Kárpát-medencére és környékére, sőt az egész északi féltekére kiterjedő vizsgálatai során a szárazföldi földtörténet utolsó 10—12 millió évet felölelő periodizációját, geomorfológiai fejlődéstörténetének alapvető vázát alkotta meg, a domborzati formák és a korrelatív üledékek, travertinok stb. alapján. Bizonyította a Kárpát-medence jelentős részén a miocén végi—pliocén eleji szubridus felszínformálódást. Korszerű környezet-geomorfológiai és komplex szemléletű

geoökológiai-földrajzi eredményeivel úttörő szerepet vállalt aktuális problémák gyakorlati megoldásának tudományos megalapozásában.

Kitüntetései: a Földtani Kutatás Kiváló Dolgozója 1976, Lóczy Lajos-érem 1995.

Ajánlók: *Marosi Sándor, Pécsi Márton*

Szederkényi Tibor

Nagybaracskán, 1934-ben született. Szűkebb szakterülete idős kristályos képződmények földtana, kőzettana, környezetföldtan, ásványinyersanyag-kutatás (hasadóanyagok, mélységi vizek). 1981-ben lett a földtudomány doktora. A JATE Ásványtani, Geokémiai és Kőzettani Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

Az elmúlt tíz évben angol nyelven 1 könyvet (társszerzővel), 2 könyvrészletet, 23 szakcikket, 8 konferencia abstractot, valamint magyar nyelven 2 könyvrészletet, 2 egyetemi jegyzetet, 5 szakcikket, 12 földtani térképet és alapszelvény leírást jelentetett meg. Legfontosabbnak ítélt munkái: Szederkényi T.—Árkai P.—Lelkes Felvári Gy. 1991: Crystalline groundfloor of the Great Hungarian Plain and South Transdanubia, Hungary. In: Geodynamic Evolution of Pannonian Basin. Serb. Ac. Sci. Arts. Ac. Conf. LXII. Dept. Nat. Math. Sci. 4. 261—273; Szederkényi T.—Pamir J.—Dimitrescu R. 1997: Crystalline Basement of Tisia Megaunit. JATE Press. Szeged (könyv, nyomdában); Szederkényi T. 1997: Crystallines of Hungarian tectonic units. In: Geology of Hungary (Series of geology of the World). Cambridge Univ. Press (elfogadva). A legfontosabbnak ítélt tudományos eredménye: a Tisia Összetett Terrénum kristályos tömege rétegtani-litológiai és fejlődéstörténeti egységességének felismerése és ennek könyv formájában való megjelentetése.

Az Uránkutatás Kiváló Dolgozója 1966, a Földtani Kutatás Kiváló Dolgozója 1973, 1986.

Ajánlók: *Bárdossy György, Pantó György*

Tóth József

Cegléden, 1940-ben született. Szűkebb szakterülete társadalomföldrajz/népesség- és településföldrajz. 1986-ban lett a földrajztudomány doktora. A JPTE tanszékvezető egyetemi tanára, rektor.

Megjelent munkáira kb. 300 hivatkozás történt. 9 magyar, 2 idegen nyelvű könyv, 128 magyar és 39 idegen nyelvű cikk szerzője. Legfontosabb munkái: Az urbanizáció népesség-földrajzi vonatkozásai a Dél-Alföldön (1977); A centrumok szerepe a népesség foglalkozási átrétegződésében és területi koncentrációadásában. Földrajzi Tanulmányok, 14. Akadémiai Kiadó, Budapest (1988); Urbanizáció az Alföldön, Akadémiai Kiadó, Budapest (1996); A magyarországi városhálózat és a városhiányos térségek vizsgálata. Eredmények és javaslatok Pécs. Sokoldalú, széles tematikájú és különböző területekre kiterjedő kutatásainak általánosabb jellegű eredményeiből kiemelhetők: a település-településcsoport-településgyűttes-aggglomeráció fogalomsor definíciójában és kapcsolatrendszerének értelmezésében sikerült konzisztens logikai rendszerhez jutnia; a vonzáskörzetek belső tagolódásának övezeti rendszerét feltárta és értelmezte; több, azóta széles körben használt metodikai eljárást vezetett be; a textúra és térszerkezeti típusok egyfajta értelmezését, empirikus vizsgálatok révén megvalósított kontrollját adta; elvégezte a földrajzi munkamegosztás területi egységei és az államigazgatási területi rendszer egységei közötti kapcsolatok jellegének elemzését; a sajátosságok és fejlettségi differenciák fogalmi elkülönítése, a területfejlesztésben való szerepük feltárása ugyancsak a nevéhez fűződik.

Kitüntetései: Pro Urbe Békéscsaba 1984, Békés megye Tanácsának Közművelődési díja 1984, Bugát Pál-émlékérem 1994, Lóczy-díj 1997.

Ajánlók: *Kapolyi László, Marosi Sándor*

Varga Péter

Budapesten, 1942-ben született. Szűkebb szakterülete geofizika, geodézia. 1986-ban lett a műszaki tudomány doktora. Az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézetének igazgatója.

Az elmúlt tíz évben 4 könyvrészlet és 67 publikáció szerzője. Ebből 57 idegen nyelven, 10 pedig magyar nyelven jelent meg. Műveire történt hivatkozások száma 111. Legfontosabb tudományos munkái: Varga P.—Hajósy A.—Csapó G. 1995: Laboratory calibration of LaCoste—Romberg type gravimeters by using a heavy cylindrical ring. *Geophysical Journal International*, 120, 745—752; Zharkov N.—Molodensky S.—M. Brezinski A.—Groten E.—Varga P. 1996: The Earth and its rotation. Wichmann, Heidelberg 501. Varga P.—Grafarend E. 1996: Distribution of the lunisolar tidal elastic stress tensor components within the Earth's mantle. *Physics of the Earth and Planetary Interiors*, 93, 285—297; Varga P.—Denis C.—Varga T. 1997: Tidal friction and its consequences in paleogeodesy, in the gravity field and in tectonics, *Journal of Geodynamics*, 24. Tudományos eredményeinek legnagyobb részét a geodinamikában érte el. Munkatársai bevonásával laboratóriumi graviméter hitelesítési eljárást fejlesztett ki, melyet nemzetközi viszonylatban a legmegbízhatóbbak között tartanak számon. Elméleti vizsgálatok alapján matematikailag leírta a Föld belsejében lévő feszültségtereket és meghatározta kapcsolatukat bolygónk és ezen belül a Pannon-medence fizikai folyamataival. Vizsgálta a tengely körüli forgássebesség változását bolygónk története során és ebből kiindulva kutatta a Föld—Hold rendszer fejlődését, a Föld alakjának és fizikai tulajdonságainak változásait a földtörténet utolsó 2—3 milliárd éve alatt.

A Földtani Kutatás Kiváló Dolgozója, Akadémiai Díjjal kitüntetett, a Természet Világa Nívódíj és Egyed László-émlékérem tulajdonosa.

Ajánlók: *Ádám Antal, Detrekői Ákos, Verő József*

Fizikai Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Jánossy András

1944-ben született, Manchesterben. Szűkebb szakterülete a szilárdtestfizika. 1993 óta az MTA levelező tagja, székfoglaló előadásának címe: „Alkáli fullerén polimerek”. A Budapesti Műszaki Egyetem Fizikai Intézetében egyetemi tanár.

A levelező taggá történt választása óta a legfontosabb tudományos munkái: Infravörös elektron spin rezonancia berendezés építése a BME Fizikai Intézetében. A berendezés a hagyományos ESR készülékekhez képest több mint egy nagyságrenddel nagyobb felbontást tesz lehetővé. Az alábbi két közlemény az új spektrométer segítségével végzett első kutatási eredményeket tartalmazza a magas hőmérsékletű szupravezetők és a fullerén polimerek területéről.

Jánossy A., Fehér T., Oszlányi G., Williams G.W.: Linear low temperature spin susceptibility in the underdoped high T_c superconductor Gd: YBa₂Cu₄O₈ (*Phys. Rev. Lett.*, 1997. szept.

29-re előjegyezve); Jánossy A., Nemes N., Fehér T., Oszlányi G., Baumgartner G., Forró L.: Antiferromagnetic resonance in the linear chain conducting polymers RbC_{60} and CsC_{60} (Phys. Rev. Lett., 1997. szept. 22-re előjegyezve).

Ajánlók: Kroó Norbert, Gyulai József, Mihály György, Keszthelyi Lajos, Pálincás József, Sólyom Jenő, Szépfalussy Péter, Zawadowski Alfréd

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Cser László

1936-ban született, Sárísápon. Főbb kutatási területe a kondenzált közegek vizsgálata magfizikai módszerekkel. Az MTA Szilárdtestfizikai Kutató Intézetének tudományos tanácsadója. 1983-ban Biológiai makromolekulák vizsgálata kisszögű neutronszeréssel c. értekezés megvédésével nyerte el a fizikai tudomány doktora fokozatot. 1987-től az Eötvös Loránd Tudományegyetemen egyetemi magántanár, 1997-től habilitált doktor (Dr. habil.). Tevékenységét 1980-ban az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Gyulai Zoltán-díjával ismerték el.

Az elmúlt 10 évben 35 idegen nyelvű közleményt jelentetett meg. Szabadalmainak száma 4, hivatkozásainak száma 450.

Legfontosabbnak ítélt eredményei: vas—alumínium ötvözetek fázisátalakulásának feltérképezése, biológiai makromolekulák konformációjának és dinamikájának megfigyelése, micellaképződés törvényszerűségeinek felismerése, oldott anyagok hidrátburkában lévő víz szerkezetének megismerése, neutronszeréssel végzett roncsolásmentes anyagvizsgálati eljárások kidolgozása, repülési-idő alkalmazása a kisszögű neutronszerésben, új neutron-monokromatizálási és detektálási eljárások kifejlesztése. Ezek az eredmények olyan neutronszerési eljárások alapjául szolgáltak, amelyek a neutronszerési kísérletek lehetőségeit jelentősen kiterjesztették, és új kutatási területeket nyitottak.

Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: Experimental Methods of Neutron Diffractometry, Atomizdat, Moscow (1981); European Journal of Biochemistry 116, 109, (1981); Biopolymers, 24, 1769, (1985); J. Phys. Chem. 92, 5738, (1988); J. Phys. Chem. 96, 976, (1992).

Ajánlók: Kiss Dezső, Pál Lénárd

Dörnyeiné Németh Judit

1932-ben Budapesten született. Kutatási területe az elméleti magfizika és asztrofizika. Kisebb megszakításoktól eltekintve az Eötvös Loránd Tudományegyetemen dolgozott, jelenleg ott egyetemi tanár. Doktori értekezését 1971-ben védte meg az elméleti magfizika és asztrofizika témaköréből. 1965-től egy évig dolgozott H. Bethe Nobel-díjas professzor mellett a Cornell Egyetemen, az Egyesült Államokban. Hosszabb külföldi meghívásai közül külön megemlítendő, hogy 1975—76-ban meghívták vendégprofesszornak a világ egyik legrangosabb egyetemére, a Massachusetts Institute of Technology Fizika Intézetébe. MTESZ-díjjal, Eötvös Loránd-éremmel és Akadémiai Díjjal tüntették ki.

Legfontosabb eredményei a neutroncsillagok szerkezetére vonatkozó mikroszkopikus számításai (Physics Letters, 1967, Physical Review 1968), továbbá a sűrűségfüggő effektív magerők meghatározása (Nucl. Physics A197, 329 (1972), Nucl. Physics A208, 463 (1973)). Úgyszintén sok hivatkozás jelzi az újabb kutatási területén, a multifragmentáció témakörében elért eredményeinek sikerességét (Zeitschrift für Physik A325 (1986), Nucl. Phys A476, 74 (1988)).

Több mint száz publikációjára mintegy 700 hivatkozás történt a szakirodalomban.

A hazai tudományos közéletben már évtizedek óta kiemelkedő teljesítményt nyújt. Szervezője volt a világhírű Balatoni Magfizika Konferencia sorozatnak.

Az utóbbi években mint az Eötvös Loránd Fizikai Társulat alelnöke, új lendületbe hozta a Fizikus Vándorgyűléseket, amelyek a külföldre szakadt és itthon dolgozó fizikusok egymásra találásának fórumai lettek. Hazai közéleti munkájának megkoronázása az ELTE Bolyai Kollégiumának odaadó munkával való létrehozása és megszervezése.

Ajánlók: *Berényi Dénes, Csikai Gyula, Lovas István, Marx György, Zimányi József*

Fazekas Patrik

1945-ben Mosonmagyaróvárott született. Szűkebb szakterülete az elméleti szilárdtestfizika. Az MTA Szilárdtestfizikai Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. Doktori értekezését 1988-ban védte meg. Az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Bródy Imre-díjával 1976-ban tüntették ki. Az ELTE TTK címzetes egyetemi tanára (1991), a BME-n habilitált (1996).

Az elmúlt tíz évben 20 idegen nyelvű tudományos közleménye és egy magyar nyelvű könyve jelent meg, ezekre 267 hivatkozás van. Összesen 62 idegen nyelvű közleményt és három magyar nyelvű könyvet publikált, ezekre 842 hivatkozás történt.

Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: Kvantumos spinrendszerek spinfolyadék-állapotának lehetőségéről: P. Fazekas and P. W. Anderson: On the ground state properties of the anisotropic triangular antiferromagnet, *Phil. Mag.* 30, 423 (1974) (260 hivatkozás); szemcsés szupravezetőkéről: P. Fazekas, B. Mühlischlegel and M. Schröter: Short range and long range phase coherence in granular superconductors, *Z. Phys. B* 57, 193 (1984); a homogén valenciakeveredés kérdéséről: P. Fazekas and B. H. Brandow: Application of the Gutzwiller method to the periodic Anderson model, *Phys. Scr.* 36, 905 (1987); a Kondo-rácsok elektronszerkezetéről: H. Shiba and P. Fazekas: Correlated Fermi-liquid state formed with overlapping Kondo clouds, *Progr. Theor. Phys. Suppl.* 101, 403 (1990); az itineráns ferromágnesség kérdéséről: P. Fazekas: Band ferromagnetism versus collective Kondo state (sajtó alatt). Közvetlenül befejezés előtt áll *Lecture Notes on Electron Correlations and Magnetism* c. jegyzete.

Ajánlók: *Jánossy András, Kroó Norbert, Sólyom Jenő*

Horváth Zalán

1943-ban született, Debrecenben. Fő érdeklődési területe az elméleti részecskefizika, a klasszikus és kvantumtérelmélet és a matematikai fizika. Az ELTE TTK Fizika Tanszékcsoportjának és az Elméleti Fizikai Tanszéknek vezetője. 1991 óta a fizika tudomány doktora. 1976-ban Novobátzky-díjjal, 1985-ben megosztott Akadémiai Díjjal tüntették ki.

Az elmúlt tíz évben 24 idegen nyelvű tudományos cikket közölt. Összesen 80 idegen nyelvű és négy magyar nyelvű közleményt publikált. Független hivatkozásainak száma: 853.

Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: Megmagyarázta a spontán kompaktifikáció elméletében a nulla nyugalmi tömegű fermionok eredetét (*Nucl. Phys. B* 127, 57 [1977] és *Nucl. Phys. B* 142, 327 [1978]). A klasszikus mértékelméletek topologikusan stabil megoldásaira a Bogomolny—Prasad—Sommerfield határesetben egzakt megoldásokat generáló módszert adott (*Phys. Rev. Lett.* 45, 505 [1980], *Phys. Lett. B* 99, 232 [1981] és *Phys. Lett. B* 102, 131 [1981]). Rámutatott az instabil szfaleron megoldások létezésére és szerepükre a kvantumtérelméletekben (*Phys. Lett. B* 138, 397 [1984]). A magasabb szintű Kac—Moody ábrázolások szerepét hangsúlyozta a szuperhúr-elméletekben (*Nucl. Phys. B* 308, 477 [1988]).

A Becchi—Rouet—Stora által javasolt módszert alkalmazta a nem-kritikus hűrelméletben megjelenő kétdimenziós gravitációelméletre (Int. J. Mod. Phys. A 4, 526 [1989]). A konform invarianciát őrző görbült háttérreket fedezett fel (Phys. Lett. B 313, 10 [1993]). A duális szigma modellek kvantum ekvivalenciáját megvizsgálta a perturbációszámítás második rendjéig (Nucl. Phys. B (Proc. Suppl). 49, 16 [1996] és Phys. Lett. B 388, 121 [1996]).

Ajánlók: *Lovas István, Nagy Károly*

Janszky József

1943-ban született Csornán. Szűkebb szakterületei a nemlineáris és kvantumoptika, valamint a kristályfizika. Az MTA Kristályfizikai Kutatólaboratóriumának igazgatója. Doktori értekezését 1986-ban védte meg. Tudományos kitüntetései: Novobátzky-díj (1990), Fizikai Díj (1992), Fizikai Fődíj (1996).

Az elmúlt tíz évben 65 idegen nyelvű tudományos folyóiratcikket publikált, 17 közleménye pedig idegen nyelvű könyvben, ill. konferenciakiadványban jelent meg. Független hivatkozásainak száma 605.

Legfontosabb eredményei: Megállapította, hogy a fény ún. összenyomott (squeezed) állapota sokszorosán felülmúlja a lézerefény hatásfokát sokfotonos folyamatokban (Phys. Rev. A 36, 1288 [1987]). Elsőként mutatott rá, hogy az ún. optikai Schrödinger macska állapot squeezing tulajdonságot mutat. Állapottervezésre („quantum state engineering”) alkalmas új reprezentációkat dolgozott ki a fény kvantumstatisztikájának tárgyalására (Phys. Rev. Lett. 64, 2771 [1990]; 68, 3816 [1992]; Phys. Rev. A 48, 2213 [1993]; 49, 1281 [1994]; 50, 732 [1994]; 51, 4191 [1995]; 53, 2698 [1996]). Megoldotta, hogyan lehet molekulákat Schrödinger macska, ill. összefonódott állapotba hozni (Phys. Rev. A 50, 1777 [1994]; 54, 5110 [1996]). Kimutatta, hogy periodikus, hirtelen frekvenciaváltozással nagyfokú squeezing érhető el (Phys. Rev. A 46, 6091 [1992]; 49, 4935 [1994]). Széles körben elterjedt módszereket dolgozott ki igen rövid, egyedi lézerpulzusok mérésére (Opt. Comm. 23, 293 [1977]; 60, 251 [1986]). Megmutatta, hogy az üregrezonátor a rajta áthaladó atomnyaláb számára bizonyos körülmények között prizmaként viselkedik („kvantumprizma”), eközben a kilépő, különböző irányokban terjedő atomnyalábok a rezonátor Fock-állapotaival összefonódott állapotba kerülnek (Phys. Rev. Lett. 77, 1663 [1996]).

Az IUPAP Magyar Nemzeti Bizottság titkáráként, a Lézerfizikai Bizottság elnökeként aktívan részt vesz a tudományos közéletben. Létrehozta a hazai kvantumoptikai iskolát.

Ajánlók: *Bor Zsolt, Kroó Norbert, Tarján Imre*

Kertész János

1950-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a statisztikus fizika és a számítógépes fizika. A Budapesti Műszaki Egyetem Fizikai Intézetének Elméleti Fizika Tanszékén tanszékvezető egyetemi tanár, intézeti igazgatóhelyettes. Doktori fokozatát 1989-ben szerezte meg.

Tudományos kitüntetései: Novobátzky-díj (1988), Akadémiai Díj (1990, megosztott). A Journal of Physics A (1990—1994), a Physica A (1990—) és a Fractals (1993—) c. folyóiratok szerkesztőbizottsági tagja, a Jülicsi Szuperkomputer Központ Tudományos Tanácsának tagja (1996—), az EPS Computational Physics Group Board tagja (1996—), a Helsinki Műszaki Egyetem külső professzora (1997—).

Az elmúlt tíz évben 61 angol nyelvű cikket, 4 könyvrészletet publikált, egy kötetet szerkesztett. Hivatkozásainak száma 1115.

Legfontosabb tudományos munkái a statisztikus és a számítógépes fizika területére esnek. A folyadékok fizikájának tanulmányozása után a rendezetlenség klasszikus alapproblémájával, a perkolációval foglalkozott. Az általa bevezetett kontinuum perkolációs modellt (J. Kertész, *de Physique* 42, L393 [1981]) később széles körben alkalmazták. Különböző hatékony algoritmusok ötvözésével sikerült igazolnia a fázisátalakulások korrelált perkolációs—geometriai modelljét, amiről összefoglaló tanulmányban számolt be (J. Kertész, D. Stauffer and A. Coniglio: in: *Percolation structures and processes*, eds: G. Deutscher, R. Zallen and J. Adler, Adam Hilger, 1983, p. 121). Munkái nagymértékben hozzájárultak a perkolációs rendszerek univerzalitási viszonyainak megértéséhez. A zaj szerepének numerikus ellenőrzése vezette el egy olyan modellhez, amelynek segítségével sikerült tisztázni a fluktuációk és az anizotropia szerepét a diffúzió-limitált aggregációnál (J. Kertész and T. Vicsek, *J. Phys. A* 19, L257 [1986]). A nevéhez fűződik a felületek kinetikus durvulásának alapmodelljénél a felület szerkezetének megmagyarázása, a skálakorrekciók értelmezése és az utóbbiak hatékony numerikus módszerrel történő csökkentése, valamint a felületek növekedésénél megfigyelhető morfológiai átmenetek skálaelméleti leírása (J. Kertész and D. E. Wolf, *J. Phys. A* 21, 747 [1988], *Phys. Rev. Lett.* 62, 2571 [1989]). Kimutatta és értelmezte a kétdimenziós rendezetlen rendszerek töretvonalainak önaffin tulajdonságait (J. Kertész, V. K. Horváth and F. Weber, *Fractals* 1, 67 [1993]).

Ajánlók: *Jánossy András, Mihály György, Vicsek Tamás, Zawadowski Alfréd*

Kondor Imre

1943-ban született Debrecenben. Kutatási területe a statisztikus fizika, ezen belül előbb a szuperfolyékony Bose-rendszer, majd a kritikus jelenségek, jelenleg a rendezetlen rendszerek, speciálisan a spinűvegek elmélete. 1966 óta oktat az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, 1991-től kezdve mint egyetemi tanár. 1992/93-ban az ELTE-n megszervezte a TTK legkiválóbb hallgatóinak iskoláját, a Bolyai Kollégiumot, melynek jelenleg igazgatója. Több tudományos díjjal tüntették ki: Bródy-díj (1973), Fizikai Díj (1989) és Akadémiai Díj (1992).

Doktori értekezését 1988-ban védte meg Az Ising spinűveg térelmélete címmel. 1987—97 között 2 magyar és 18 idegen nyelvű közleménye jelent meg, ebből 3 könyvrészlet, továbbá részt vett két idegen nyelvű kötet szerkesztésében. Összes publikációjának száma: 40, melyekre eddig 378 független hivatkozás történt. Vendégkutatóként, illetve vendégprofesszorként több évet töltött különböző vezető európai kutatóhelyeken: Triesztben, Frankfurtban, Párizsban és Manchesterben. Számos nemzetközi konferencián volt meghívott előadó, köztük az EPS 1985. évi berlini Condensed Matter konferenciáján.

Kutatási eredményei közül a legnagyobb visszhangot a spinűvegek átlagtérelmélete stabilitásának igazolása (C. De Dominicis and I. Kondor, *Phys. Rev. B* 27 [1983] 606), a spinűvegek kölcsönható térelméletének a kiépítése (C. De Dominicis and I. Kondor, *J. Phys. Lett.* 45 [1984] L205, 46 [1985] L1037), valamint a rendezetlen rendszerek és a káosz elmélete közti kapcsolat felismerése (I. Kondor, *J. Phys. A* 22 [1989] L163) keltették.

Ajánlók: *Szépfalusy Péter, Vicsek Tamás*

Nagy Dénes Lajos

1944-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a nukleáris szilárdtestfizika. A KFKI RMKI Magfizikai Főosztályának vezetője, az ELTE TTK címzetes egyetemi tanára és ugyanott

az Atomfizika Tanszék tudományos tanácsadója. Doktori értekezését 1988-ban védte meg. 1974-ben KFKI Intézeti Díjat kapott, 1985-ben az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Gyulai Zoltán-díját nyerte el. 1990–91-ben az Erlangeni Egyetem, majd a Darmstadti Műszaki Egyetem vendégprofesszora volt. Idegen nyelvű tudományos cikkeinek száma 109, ebből az utóbbi tíz évben 41 jelent meg. Független hivatkozásainak száma 442.

Legfontosabb eredményei: textúra-keltés para- és antiferromágneses porokban mágneses tér által: *J. Phys. Chem. Solids* 36, 759 (1975), társszerzőkkel; az elektronbefogás által gerjesztett atomi hiperrövid kölcsönhatásai és relaxációs tulajdonságai: *Phys. Lett. A* 95, 400 (1983), társszerzőkkel; *Phys. Stat. Sol. (b)* 124, 767 (1984), társszerzőkkel; *Phys. Rev. Lett.* 57, 2849 (1986), társszerzőkkel; a vas-ion töltésállapota, elhelyezkedése és mágneses tulajdonságai magas hőmérsékleti szupravezetőkben: *Phys. Rev. B* 38, 11 373 (1988), társszerzőkkel; *Physica C* 162–164, 1297 (1989), társszerzőkkel; a szinkrotron-Mössbauer-reflektometria elmélete és kísérleti megvalósítása vékonyrétegek szerkezetvizsgálatára: *Hyp. Int.* 92, 1083 (1994), társszerzőkkel; *Phys. Rev. B* 53, 6158 (1996), társszerzőkkel.

Hosszú ideje aktív részese a hazai és nemzetközi tudományos közéletnek. 1996 óta az Eötvös Loránd Fizikai Társulat főtíkára, e funkciójában rövid idő alatt jelentős eredményeket ért el az ELFT és az MTA, valamint az ELFT és külföldi fizikai társulatok kapcsolatainak fejlesztésében, továbbá a fiataloknak a társulat munkájába való bevonásában. Különösen intenzívvé tette az ELFT és az Európai Fizikai Társulat kapcsolatát, ez utóbbi szervezetben az East—West Task Force vezetőségi tagja és Magyarország képviselője.

Ajánlók: *Kiss Dezső, Vértes Attila*

Ormos Pál

1951-ben született Szegeden. Szűkebb szakterülete a biofizika. Az MTA Szegedi Biológiai Központ Biofizikai Intézetének igazgatója. A biofizika területén készült doktori értekezését 1991-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben 25 tudományos közleménye jelent meg, valamennyi nemzetközi folyóiratokban, illetve könyvekben. Dolgozataira a szakirodalomban mintegy 1200 független hivatkozás található.

Kutatási területe a biológiai molekulák fizikája. Ezen belül az energiaátalakítás molekuláris mechanizmusa, a fehérjék szerkezetének és működésének a kapcsolata. A témakör (amelyet újabban biológiai fizikának is neveznek) nemzetközi fejlődéséhez lényegesen hozzájárult.

Fontosabb közleményei: Keszthelyi L. és Ormos P.: Electric signals associated with the photocycle of bacteriorhodopsin. *FEBS Lett.* 109 189—193 (1980); Ormos P., Ansari A., Braunstein D., Cowen B., Frauenfelder H., Hong M. K., Iben I. E. T., Sauke T. B. és Young R. D.: Inhomogeneous broadening in spectral bands of carbonmonoximoglobin: The connection between spectral and functional heterogeneity. *Biophys. J.* 57 191—199 (1990); Ormos P.: Infrared spectroscopic demonstration of a conformational change in bacteriorhodopsin involved in proton pumping. *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 88 473—477 (1991); Száraz S., Oesterheld D. and Ormos P.: pH induced structural changes in bacteriorhodopsin studied by Fourier Transform Infrared Spectroscopy, *Biophys. J.* 67 1706—1712 (1994).

Ajánlók: *Bor Zsolt, Keszthelyi Lajos, Pálincás József, Tarján Imre, Zawadowski Alfréd*

Pócsik György

1933-ban, Kisvárdán született. Az ELTE Elméleti Fizikai Tanszékének egyetemi tanára. 1967-ben kvantumtér-elmélettel foglalkozó értekezésével nyerte el a fizikai tudomány doktora

fokozatot. Tevékenységét 1964-ben Eötvös-émlékéremmel, 1992-ben Akadémiai Díjjal ismerték el. A Trieszti Elméleti Fizikai Központ levelező tagja.

Az utóbbi tíz évben 31 idegen nyelvű, 2 magyar nyelvű dolgozata és két jegyzete jelent meg. Összesen 112 idegen nyelvű tudományos publikációja van, ezekre 590 hivatkozást kapott.

Eleinte kvantumtér-elmélettel (nemrenormálható elméletek, egzaktul megoldható modellek, bilokális térelmélet), majd részecskefizikával (áramalgebra, gyenge közvetítő Z és Higgs bozon, elektrogyenge szimmetriasértés) foglalkozott.

Legfontosabb publikációi és eredményei: Unitarity bounds on Higgs boson masses in the Weinberg—Salam model with two Higgs doublets, Zeitschrift f. Physik, 1981, C8, 13 és 1981, C10 367. (Ebben a Higgs bozonra vonatkozó tömegkorláton kívül keltésével és bomlásával kapcsolatban is maradandó eredményeket ért el.) Triple hadronic energy correlations in high energy e^+e^- annihilation. Phys. Rev., 1985, D31, 1025 (Ebben lehetőséget teremtett a kvantumszindinamika pontos kísérleti ellenőrzésére, amit több kísérleti csoport realizált.); Currents and sum rules in vector meson theory. Nuovo Cimento 1966, 43A, 541. (Ebben alapvetően járult hozzá áramalgebrák szerkezetének tisztázásához.) 1992-ben az elektrogyenge szimmetriasértésnek egy új lehetséges módját ismerte fel, ennek részletein dolgozik jelenleg, Mod. Phys. Lett. A9, 1994, 1701.

Hosszabb időt töltött a Stanfordi Lineáris Gyorsító Központban, ahol a Z-bozon fizika szakértője volt, A. Salam Nobel-díjas meghívására Triesztben rendszeresen előadott, meghívott előadó volt a Nápolyi Egyetemen és más egyetemeken. 8 nemzetközi részecskefizikai konferencia főszervezője volt, 9 közvetlen tanítványa van, akikkel hosszabb ideig publikált. A CERN Network for Public Relations tagja. Az MTA Doktori Tanácsa Fizika—Csillagászat Szakbizottságának elnöke, az MTA Részecskefizikai Bizottsága elnöke. Az ELTE-n több oktatási, ill. doktori programot dolgozott ki. A New York-i Tudományos Akadémia tagja.

Ajánlók: Nagy Károly, Zimányi József

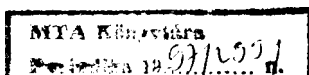
Rácz Zoltán

1946-ban született Dunaharaszton. Fizikusi diplomát a Leningrádi Állami Egyetemen szerzett 1971-ben. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1973-ban Sub Auspiciis Rei Publicae Popularis kitüntetéssel való doktorrá avatása tanúsítja, hogy kiemelkedő képességei már tanulmányai korai szakaszától kezdve megmutatkoztak. 1988 óta a fizikai tudomány doktora. Több tudományos díjjal tüntették ki: Novobátky-díj (1977), MTA Fizikai Díj (1988), Akadémiai Díj (1990, megosztott).

Kutatómunkáját az MTA Elméleti Fizikai Tanszéki Kutatócsoportjában kezdte és mindmáig ennek tagja, jelenleg tudományos tanácsadói beosztásban. Közben meghívásra számos alkalommal töltött hosszabb-rövidebb időt külföldi kutatóhelyeken. Fontos hozzájárulása az ELTE-n folyó fizikusképzéshez az első Eötvös Fizikus Iskola megszervezése 1987-ben.

Tudományos munkássága a statisztikus fizika területére esik, ezen belül elsősorban az egyensúlytól távoli rendszerekben lejátszódó folyamatok tulajdonságait vizsgálta. Számos kiemelkedő eredményt ért el, a legfontosabbakat az alábbiakban foglaljuk össze.

Kidolgozta a nemlineáris relaxáció skálaelméletét. (Phys. Lett. A53, 433 [1975]; Phys. Rev. B13, 263 [1976]. Bevezette az aktív zóna fogalmát a növekvő struktúrák jellemzésére (M. Plischke and Z. Rácz: Phys. Rev. Lett. 53, 415 [1984]). Egzaktul megoldotta a részecskeforrások jelenlétében végbemenő diffúziókontrollált annihiláció változatát (Phys. Rev. Lett. 55, 1707 [1985]). Kidolgozta az $A+B \rightarrow C$, diffúzió-reakció típusú kémiai folyamatokban fellépő reakciózóna dinamikai skálaelméletét. (L. Gálfi and Z. Rácz: Phys. Rev. A38, 3151 [1988]). Megmutatta, hogy nemegyensúlyi rendszerekben lokális kölcsönhatás nemlokális dinamikával kombinálva

hosszú hatótávolságú effektív kölcsönhatásokra vezethet (B. Bergsen and Z. Rácz: Phys. Rev. Lett. 67, 3047 [1991]).

Idegen nyelvű közleményeinek száma 62 (az elmúlt tíz évben 33), melyek nemzetközi folyóiratokban (54), ill. könyvrészletként (8) jelentek meg. Munkáira 1060 hivatkozás ismert. Eredményeinek elismerését tanúsítják továbbá rangos nemzetközi rendezvényeken előadások tartására való felkérések. Példaként említhető, hogy előadója volt a Fractals in Physics (Trieste, 1985; Erice, 1988) és a Surface Disordering (Les Houches, 1992) konferenciáknak.

Ajánlók: *Sólyom Jenő, Szépfalussy Péter*

Szeidl Béla

1938-ban született, Abonyban. Szűkebb szakterülete a csillagászat (változócsillagok). Az MTA Csillagászati Kutatóintézetének tudományos tanácsadója. A csillagászat területén készített doktori értekezését 1985-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben 10 angol nyelvű tudományos cikke jelent meg, és 1987 óta 117 hivatkozást kapott munkáira.

A változócsillagok, elsősorban az RR Lyrae típusú változók vizsgálatában ért el jelentős eredményeket. A legjelentősebb nemzetközi figyelmet az RR Lyrae csillagok Blazhko-effektusának és periódusváltozásainak tanulmányozásában elért eredményei keltezték. A Blazhko-effektus négyéves ciklusának felfedezése (Detrével közösen) a jelenség legáltalánosabban elfogadott értelmezését tette lehetővé (Multiple Periodic RR Lyrae Stars 1976, Proc. IAU Coll. No. 29, Astrophys. Space Science Library Vol. 60, 133–151). Nagy mintán vizsgálta az RR Lyrae csillagok periódusának változásait és a fejlődési effektusok mellett fellépő random változásokat sikerült kimutatnia. (RR Lyrae Stars in Messier 3; 1965, Mitteilungen d. Sternw. d. Ung. Akad. d. Wissenschaften Vol. 5, (Nr. 58) 1–265). Egyedülálló eredménye (W. Fitch amerikai kutatóval közösen) annak kimutatása, hogy az AC And nevű csillag egyidejűleg három (alap, első és második felharmonikus) radiális módusban pulzál. (The Three Radial Modes and Evolutionary State of AC Andromedae (Társsz. W. Fitch) 1976, Astrophys. J. 203, 616–624).

Ajánlók: *Csikai Gyula, Szalay A. Sándor*

Szegő Károly

1943-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete az űrfizika. Az MTA Részecske- és Magfizikai Kutatóintézetének igazgatója. 1987-ben megvédett doktori értekezése az üstökös-kutatás témaköréből készült.

Tudományos kitüntetései: Állami Díj (1986), az Amerikai Űrkutatási Hivatal nemzetközi együttműködési diplomája (1982), Megbecsülés Jele szovjet kitüntetés (1986), a Szovjet Asztronautikai Társaság Gagarin Érme (1987), a Magyar Asztronautikai Társaság Fonó Albert-díja (1989), MTESZ-díj (1991).

A Magyar Asztronautikai Társaság alelnöke (1986), a Nemzetközi Asztronautikai Akadémia rendes tagja (1988), a COSPAR Végrehajtó Bizottságának tagja (1990), az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsának elnöke (1997), a Nemzetközi Asztronautikai Akadémia elnökségi tagja (1997). 1989–1993 között az ELTE meghívott professzora, 1997-ben habilitált.

Összesen 120 publikációja jelent meg, ebből öt magyar nyelven. A legutóbbi tíz évben 40 tanulmánya jelent meg külföldi folyóiratokban, továbbá 6 könyvrészlet és 12 egyéb munka. A dolgozataira történt hivatkozások száma meghaladja az 1200-at.

Mint a kelet-európai Interkozmosz, a nyugat-európai ESA és az amerikai NASA szervezetek vezető munkatársa, a magyar űrkutatás irányítójaként az egész világon elismerést szerzett az űrszondák automatizálása és a bolygóközi plazma kutatása területén. A Halley-üstökös kutatásáról írt tanulmányai a geofizika—csillagászat—asztrofizika legtöbbet idézett publikációi közé tartoztak az elmúlt évtizedben (egyenként száznál több hivatkozást kapott): Sageev, Szegő et al., *Nature* 321, 262 (1986); Sageev, Szegő et al., *Geophysical Research Letters* 13, 85 (1986).

Ajánlók: *Marx György, Nagy András, Pál Lénárd, Szalay A. Sándor*